

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 1 marca 2023 r.

Poz. 1530

UCHWAŁA NR L/337/23 RADY GMINY KUNICE

z dnia 23 lutego 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice na lata 2023-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840), po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Kunice uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice na lata 2023-2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kunice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Gminy Kunice:
Krzysztof Błądziński

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

Opracowanie:

ARCHFOTO TECHNOLOGY Bogusław Okupny

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	2
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	3
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	26
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	29
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	35
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu	41
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	44
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	44
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	54
5.2.1 Charakterystyka geograficzna gminy Kunice	54
5.2.2 Zarys dziejów obszaru gminy	56
5.2.3 Dziedzictwo niematerialne	61
5.2.4 Instytucje kultury na terenie Gminy Kunice	63
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	64
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	69
5.4.1. Zabytki nieruchome ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków	71
5.4.2. Stanowiska archeologiczne ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków	79
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	88
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	89
7. Założenia programowe	93
7.1. Priorytety, kierunki działań i zadania programu opieki	93
7.2. Kierunki działań programu opieki oraz działania programu	94
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	100
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	101
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	102
11. Bibliografia	106

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kunice na lata 2023-2026” jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, zaś jego celem jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze gminy na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się w granicach gminy i stworzenie kompleksowej, wieloletniej strategii opieki nad zabytkami na terenie gminy Kunice.

Program opieki nad zabytkami gminy Kunice powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem, jakim jest dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania mają za cel poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację. Niezwykle istotne jest, aby w działania na rzecz realizacji zadań nakreślonych w programie włączyli się mieszkańcy, poprzez różne formy swojej aktywności zawodowej oraz poza zawodowej. Poprzez działania edukacyjne program powinien też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej i znaczenia lokalnych wartości i przede wszystkim budzić poczucie dumy i identyfikację z tak zwaną małą ojczyzną. Program jest dokumentem uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania gminnego.

Niniejszy program został opracowany zgodnie z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa realizując wymóg art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840) oraz dokumentami programowymi o zasięgu ogólnokrajowym oraz wojewódzkim, powiatowym, gminnym.

Wiele elementów budujących Program zaczerpnięto z odpowiednich polityk, programów i planów sektorowych o randze krajowej, wojewódzkiej i powiatowej. Zaproponowane w programie opieki nad zabytkami działania mają pomóc w poprawie substancji zabytkowej, jej rewaloryzacji oraz w upowszechnianiu i promowaniu dziedzictwa kulturowego zaś proponowane rozwiązania odpowiadają ustawowym regulacjom z zakresu ochrony zabytków.

Jest to kolejna edycja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice, poprzedni program był uchwalony na lata 2017-2021. Gminny Program opieki nad zabytkami opracowywany jest w cyklach 4 letnich a z jego realizacji wójt co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840), w którym: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

Główne cele wykonania programu opieki nad zabytkami określone zostały w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i są nimi:

- 1) *(uchylony);*
- 2) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*

- 4) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Sposób procedowania z programami opieki nad zabytkami oraz obowiązek sporządzania sprawozdań wynikają z art. 87 ust. 3-5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

3. *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*
4. *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*
5. *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz. U. nr 78 poz. 483, oraz z 2006 r. nr 200 poz. 1471 oraz z 2009 r. nr 114 poz. 946)

W preambule Konstytucji RP znajduje się zobowiązanie aby przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku. W świetle art. 5 i 6 ust. 1 Konstytucji RP do podstawowych obowiązków państwa działającego za pośrednictwem swych organów należy ochrona dziedzictwa kultury, a w szczególności jego podstawowych materialnych składników, jakimi są zabytki.

Art. 5

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 października 2007 (K 20/07, OTK-A 2007, nr 9, poz. 102) dokonał wykładni artykułu 5 w części dotyczącej dziedzictwa narodowego, przyjmując w konkluzji, że państwo, realizując zadanie strzeżenia dziedzictwa narodowego musi uwzględniać ograniczenia wynikające z gwarantowanych konstytucyjnie praw obywateli.

Ochrona powinna być rozumiana jako ochrona dla przyszłych pokoleń ale zabytki powinny być współcześnie wykorzystywane w taki sposób (np. badania naukowe), aby nie stanowiło to dla nich zagrożenia i aby nie prowadziło do ich degradacji, uszkodzenia i zniszczenia. W Konstytucji RP wyrażony został obowiązek stwarzania przez państwo jak najlepszych warunków równego dostępu do dóbr kultury, z poszanowaniem prawa własności.

Art. 6

1. *Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.*

Przyjmuje się, że dobrami kultury są elementy stanowiące materialny przejaw kulturowej działalności człowieka, a także niematerialny dorobek ludzkości.

Przepisy artykułu 73 Konstytucji kształtują obowiązki państwa w zakresie kultury i stanowią katalog konstytucyjnych praw i wolności kulturalnych.

Art. 73.

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.

Przepisy artykułu 86 Konstytucji nakładają na każdego obywatela obowiązek dbałości o stan środowiska, którego jednym z elementów jest środowisko kulturowe z jego składową, jaką jest dziedzictwo kulturowe.

Art. 86

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

I. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2512)

W ramach podziału kompetencji między ministrami, dokonanego w ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 945, ze zm.), wiodącym organem odpowiedzialnym za zadanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków.

II. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.)

Podstawowym aktem prawodawczym w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem narodowym jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840) - dalej w tekście u.o.z.o.z, która w art.1 określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zasady tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauracyjnych i robót budowlanych przy zabytkach a także organizację organów ochrony zabytków.

W art. 3 u.o.z.o.z. zawarty został zbiór definicji prawnych, wiążących na gruncie wykładni i stosowania prawa. Zawarty w tym artykule słownik definiuje podstawowe pojęcia stosowane dalej w ustawie, które poniżej przytaczamy:

- 1) **zabytek** — *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

- 2) **zabytek nieruchomy** — nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** — rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny** — zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** — instytucją kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) **prace konserwatorskie** — działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) **prace restauratorskie** — działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań
- 8) **roboty budowlane** — roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) **badania konserwatorskie** — działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) **badania architektoniczne** — działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) **badania archeologiczne** — działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** — przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) **historyczny zespół budowlany** — powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) **krajobraz kulturowy** — postrzegana przez ludzi przestrzeń zawierająca elementy przyrodnicze i twory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) **otoczenie** — teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Wymieniona w art. 3 pkt 5 u.o.z.o.z. **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 2020 poz. 194), to podmioty, których celem statutowym i istotą działania jest sprawowanie aktywnej opieki nad zabytkami, Wymienione w art. 3 pkt 6 **prace konserwatorskie** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci

decyzji administracyjnej. Zgodnie z postanowieniami art. 49 ust. 2 u.o.z.o.z. wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia w przypadkach określonych przepisami ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2021 poz. 2351).

Wymienione w art. 3 pkt 7 u.o.z.o.z. **prace restauratorskie** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej.

Wymienione w art. 3 pkt 8 u.o.z.o.z. **roboty budowlane** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 2 wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku wpisanego do rejestru zabytków wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Ustawodawca w art. 36 ust. 8 u.o.z.o.z. zwraca uwagę, że uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami prawa budowlanego. Podobnie, zgodnie z treścią art. 49 ust. 2 u.o.z.o.z. wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami prawa budowlanego.

Wymienione w art. 3 pkt 9 u.o.z.o.z. **badania konserwatorskie** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 3 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej.

Wymienione w art. 3 pkt 10 u.o.z.o.z. **badania architektoniczne** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 4 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej.

Wymienione w art. 3 pkt 11 u.o.z.o.z. **badania archeologiczne** prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 5 u.o.z.o.z. pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej.

W art. 4 i art. 5 u.o.z.o.z. ustawodawca wprowadził rozróżnienie na ochronę i opiekę nad zabytkami, precyzując na czym polega ochrona zabytków w działaniach podejmowanych przez organy administracji publicznej (art. 4) oraz na czym polega opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Tak więc ochrona zabytków to działania podejmowane przez organy administracji publicznej, włączając w to działania władcze, polegające na stosowaniu prawa, których efektem jest wydawanie decyzji administracyjnych. Opieka nad zabytkami to działania faktyczne właścicieli lub posiadaczy oraz także jest to pożądaný stan zabytku, który powinien być zagwarantowany przez właściciela lub posiadacza zabytku poprzez zapewnienie określonych w ustawie warunków.

W art. 6 u.o.z.o.z. ustawodawca podał zagregowaną definicję zabytku, która stanowi uszczegółowienie definicji w art. 3 oraz określił, że ochronie i opiece podlegają zabytki bez względu na ich stan zachowania.

Art. 6.

1. *Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:*

1) *zabytki nieruchome będące, w szczególności:*

- a) *krajobrazami kulturowymi,*
- b) *układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) *dzielami architektury i budownictwa,*
- d) *dzielami budownictwa obronnego,*
- e) *obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) *cmentarzami,*
- g) *parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) *miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*

2) *zabytki ruchome będące, w szczególności:*

- a) *dzielami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) *kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) *numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) *wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) *materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),*
- f) *instrumentami muzycznymi,*
- g) *wytworami sztuki ludowej i rękodziela oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) *przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*

3) *zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*

- a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) *cmentarzyskami,*
- c) *kurhanami,*
- d) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

2. *Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.*

W art. 7 u.o.z.o.z. ustawa wymienia formy i sposoby ochrony zabytków. Rejestr zabytków jest historycznie najstarszą formą ochrony zabytków utworzoną w 1928 roku. Obecnie rejestr zabytków prowadzony jest na podstawie Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021 poz. 56). Zgodnie z przepisami art. 10 i 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jedynym organem mającym kompetencje dokonywania wpisów do rejestru jest właściwy terytorialnie wojewódzki konserwator zabytków. Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o wpis może wystąpić właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek. Także wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania o wpis zabytku nieruchomego do rejestru zabytków. Przepisy ustawy nakazują informowanie obywateli o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku do rejestru, m. in. na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej starostwa powiatowego, na obszarze którego zabytek się znajduje. Starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o ochronie obiektu. Wzór i wymiary znaku określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Należy podkreślić, że choć umieszczenie znaku jest fakultatywne to stanowi on ważną formę budowania świadomości społecznej i zasadne jest oznakowanie wszystkich obiektów będących w rejestrze zabytków. Bardzo istotny jest zakaz prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych a także podejmowanie innych działań, które mogłyby doprowadzić do zniszczenia zabytku, wobec którego wszczęte jest postępowanie o wpisaniu do rejestru zabytków. Zakaz ten dotyczy również robót budowlanych, co do których zostało już wydane pozwolenie na budowę oraz innych działań określonych w decyzjach pozwalających na ich prowadzenie. Działania te mają na celu udzielenie tymczasowej ochrony zabytkom nieruchomym przed uprawomocnieniem się decyzji o wpisaniu do rejestru.

Zabytek wpisany do rejestru w razie spełnienia określonych przesłanek może zostać z tego rejestru skreślony, co jest równoznaczne z pozbawieniem go ochrony konserwatorskiej. Podstawy skreślenia zabytku z rejestru określone są w art. 13 u.o.z.o.z. i należą do nich: zniszczenie zabytku w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej, zakwestionowanie wartości będącej podstawą wpisu do rejestru zabytków w nowych ustaleniach naukowych oraz wpisanie zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanie zabytku do inwentarza muzeum bądź jego wejście w skład narodowego zasobu bibliotecznego

Wszelkie prace i badania prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwoleń, mających charakter decyzji administracyjnej, wydawane są na podstawie art. 36 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ustawa z 10 lipca 2015 r. o zmianie u.o.z.o.z. (Dz. U. 2016 r. poz. 1330) wprowadziła nową formę ochrony zabytków jaką jest wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, na której znajdują się zabytki ruchome o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego.

Najbardziej prestiżową formą ochrony zabytków jest uznanie za pomnik historii, zgodnie bowiem z art. 15 ust. 1 u.o.z.o.z. Prezydent RP, na wniosek ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który po zasięgnięciu obligatoryjnie opinii Rady Ochrony Zabytków, w drodze rozporządzenia uznaje za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Zabytki uznane za pomniki historii mogą być zgłaszane do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego (art. 15 ust. 4 u.o.z.o.z.).

Park kulturowy jest jedyną formą wskazującą na ochronę krajobrazu kulturowego – jego utworzenie należy do kompetencji rady gminy, po zasięgnięciu opinii właściwego konserwatora zabytków. W intencji ustawodawców celem parku kulturowego powinno być zachowanie i kultywowanie regionalnych tradycji kulturowych, w tym regionalnego budownictwa. Dla społeczności lokalnych może to mieć olbrzymie znaczenie, chociażby dla rozwoju tzw. turystyki kulturowej. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na których terenie ma być utworzony.

Należy podkreślić, że rada gminy powinna w uchwale o ustanowieniu parku kulturowego dokładnie określić jego granice. Jak wskazuje wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 lipca 2007 (II OSK 1487/07) ograniczenie się do pokaźnej grubości kreski wyznaczającej granice przy relatywnie małej skali planu jest prawnie wadliwe. Z kolei wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 18 grudnia 2007 r (III SA/Kr 569/07) wskazuje na konieczność należytego uzasadnienia, to jest wskazywać na elementy kulturowe w obejmowanym ochroną krajobrazie. Skutkiem ustanowienia parku kulturowego jest obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz planu ochrony parku kulturowego dla danego obszaru. Plan ochrony sporządza wójt w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków a następnie jest on zatwierdzany przez radę gminy.

Zgodnie z art. 7 u.o.z.o.z. jedną z form ochrony jest ustalenie ochronne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, co w art. 18 u.o.z.o.z. zostało przełożone na ogólne zobowiązanie do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, do uwzględnienia m. in. przy sporządzaniu i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Z kolei w art. 19 u.o.z.o.z. doprecyzowuje, że w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego powinno się uwzględniać w szczególności ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia oraz potrzeby innych zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych. O ustaleniu ochrony w miejscowym planie zagospodarowania jako odrębnej formy ochrony zabytków możemy mówić wyłącznie w odniesieniu do stref ochrony konserwatorskiej, które wymienia art. 19 ust. 3 u.o.z.o.z. W strefie ochrony konserwatorskiej obowiązują określone ograniczenia, nakazy i zakazy wniesione ustaleniami planu i strefa nie musi pokrywać się z obszarami wpisanymi do rejestru zabytków.

W piśmiennictwie prawniczym, w związku z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami funkcjonuje termin „nienazwanych form ochrony zabytków”, który pojawił się np. w odniesieniu do gminnej ewidencji zabytków, w związku z przypisanymi tej ewidencji skutkami prawnymi. Pomimo nieujęcia gminnej ewidencji zabytków w art. 7 u.o.z.o.z. to może być ona kwalifikowana jako forma ochrony zabytków. Drugim przykładem „nienazwanej formy ochrony zabytków” mogą być umowy, o których mowa w art. 26 u.o.z.o.z., albowiem w treści umów sprzedaży,

zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku. W takim przypadku źródłem obowiązków nie są prawa powszechne ale umowa cywilno-prawna zawierana pomiędzy Skarbem Państwa bądź jednostką samorządu terytorialnego a nabywcą.

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;*
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;*
- 2) uznanie za pomnik historii;*
- 3) utworzenie parku kulturowego;*
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Z wpisaniem zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa wiążą się dla właściciela określone obowiązki: będzie on zobowiązany powiadomić ministra w przypadku uszkodzenia, zniszczenia, zaginięcia lub kradzieży, zagrożenia dla zabytku, zmiany miejsca przechowywania zabytku (art. 28 ust. 2 u.o.z.o.z.), a szczegółowe wymagania co do standardów ochrony zabytku zostaną określone w rozporządzeniu.

Dysponent zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa będzie mógł ubiegać się o przyznanie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich czy restauratorskich, dotację celową na zabezpieczenie pomieszczenia, gdzie przechowywany jest zabytek, a także do wnioskowania do ministra o przechowanie zabytku w pomieszczeniu należącym do państwowej instytucji kultury (art. 37 i ust. 4).

Jednostkom samorządu terytorialnego powierzono troskę o zachowanie krajobrazów kulturowych. W art. 16 gminy uzyskały kompetencje wprowadzenia właściwej formy ochrony, czyli tworzenia parków kulturowych. Park kulturowy służy ochronie przestrzeni o wartości kulturowej jako całości, co nie wymusza aby znajdowały się na nim obiekty zabytkowe. Przeniesienie punktu ciężkości ochrony krajobrazu kulturowego poprzez powoływanie parków kulturowych na poziom gmin było przedsięwzięciem ryzykownym. Głównym czynnikiem hamującym powoływanie przez gminy parków była i jest obawa samorządów przed wprowadzaniem jakichkolwiek form ochrony ograniczających swobodę inwestowania. Wydaje się, że organy administracji państwowej powinny podjąć szeroko zorganizowaną i przemyślaną edukację oraz akcję propagandową skierowaną do władz samorządowych ale także przejęcie ciężaru finansowania sfery organizacyjnej (np. sporządzenie planu ochrony) parków kulturowych. Przy sporządzaniu planu ochrony dopomóc mogą zarządy parków krajobrazowych, których celem jest także ochrona krajobrazu kulturowego.

Art. 16

- 1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.*

Zgodnie z art. 17 u.o.z.o.z. na chronionym terenie parku kulturowego lub na jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W art. 18 i 19 u.o.z.o.z. ustawodawca wskazuje na obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnych programach opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Art. 18

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego
2. W strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
 - 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
 - 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

- 2) *innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;*
- 3) *parków kulturowych.*
- 1a. *W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:*
 - 1) *zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
 - 2) *innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.*
- 1b. *W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:*
 - 1) *ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
 - 2) *ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;*
 - 3) *wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.*
2. *W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.*
3. *W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.*

W art. 20 u.o.z.o.z. wskazuje się na konieczność uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków projektów i zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Art.20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

W art. 21 i 22 u.o.z.o.z. ustawodawca wskazuje na rangę ewidencji zabytków jako źródła sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami. Ewidencje zabytków są podstawą działań ochronnych, niezależnie od rejestru zabytków, który kwalifikuje do ochrony prawnej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami ewidencja stanowi podstawę do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Podstawową rolę odgrywa w tym zakresie gminna ewidencja zabytków, do której prowadzenia zobowiązani są wójtowie, burmistrzowie i prezydenci. Gminna Ewidencja Zabytków nie jest zbiorem zamkniętym, ustawodawca dał możliwość dopisywania do niej zabytków, po uzgodnieniu z konserwatorem zabytków – inicjatywa należy do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Włączenie zabytku nieruchomego do ewidencji nie wymaga zgody właściciela tego zabytku.

Należy podkreślić, że włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków karty ewidencyjnej zabytku ruchomego może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

W art. 21 i 22 u.o.z.o.z. ustawodawca wskazuje, że do kompetencji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego należy określenie w drodze rozporządzenia sposobu prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

W artykułach od 25 do 37 u.o.z.o.z. ustawodawca precyzyjnie określa sposób zagospodarowania zabytków, prowadzenie badań przy zabytkach, prowadzenie prac i robót oraz podejmowania innych działań przy zabytkach. Zgodnie z art. 25 u.o.z.o.z. zagospodarowanie zabytku wpisanego do rejestru zabytków na cele użytkowe wymaga posiadania uzgodnionej dokumentacji.

Artykuł 26 u.o.z.o.z. nakłada na właścicieli zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, którymi są Skarb Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego obowiązek zawarcia w umowach sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy obowiązku przeprowadzenia prac konserwatorskich przy tym zabytku. Z tego powodu artykuł ten jest często cytowany jako przykład „nienazwanej form ochrony zabytków”.

Zgodnie z art. 27 u.o.z.o.z. na wniosek właściciela lub posiadacza zabytków wojewódzki konserwator zabytków przedstawia w formie pisemnej zalecenia konserwatorskie. Przepis ten pozostaje w związku z art. 108 u.o.z.o.z., który wprowadza odpowiedzialność karną za zniszczeniu lub uszkodzenie zabytku oraz niezabezpieczenie zabytku w należyty sposób przed jego uszkodzeniem lub zniszczeniem (art. 110 u.o.z.o.z.).

Artykuł 28 u.o.z.o.z. nakłada obowiązek informacyjny na właściciela lub posiadacza zabytku wpisanego do rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków, z precyzyjnym podaniem ram czasowych w jakich ten obowiązek musi zostać wypełniony, w zależności od występującego zdarzenia. Od dnia 1 stycznia 2018 r. właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków ma obowiązek zawiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków o uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku oraz zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia. Dotychczas przepis zobowiązywał do niezwłocznego przekazania informacji służbom konserwatorskim, co uniemożliwiało jednoznaczne określenie, w jakim terminie obowiązek ten powinien zostać wykonany.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 pkt 3 u.o.z.o.z. wójt przyjmuje zawiadomienie o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zgodnie z art. 32 ust. 2 u.o.z.o.z. przyjmujący zawiadomienie wójt ma obowiązek niezwłocznie przekazać zawiadomienie (w terminie nie dłuższym niż 3 dni) właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Zgodnie z art. 33 ust. 1 u.o.z.o.z. wójt przyjmuje zawiadomienie o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zgodnie z art. 33 ust. 2 przyjmujący zawiadomienie wójt ma obowiązek niezwłocznie przekazać zawiadomienie (w terminie nie dłuższym niż 3 dni) właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków. Zgodnie z art. 34 osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda.

Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 12 u.o.z.o.z. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, prowadzenie poszukiwań zabytków może się odbywać na podstawie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Dokument ten wydaje się na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić poszukiwania (art. 36 ust. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), złożony do wojewódzkiego konserwatora zabytków lub do dyrektora urzędu morskiego właściwego dla miejsca prowadzenia poszukiwań. Wszelkie pozyskane w trakcie poszukiwań zabytki archeologiczne stanowią zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami własność Skarbu Państwa i muszą zostać niezwłocznie przekazane wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków. Również pozostałe kategorie zabytków, znalezione w takich okolicznościach, że poszukiwanie właściciela byłoby oczywiście bezcelowe, stają się zgodnie z art. 189 *Kodeksu cywilnego* (Dz. U. 2022 poz. 1369), zwanego dalej kodeksem cywilnym, własnością Skarbu Państwa, a znalazca obowiązany jest je niezwłocznie wydać właściwemu staroście.

Nielegalne poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych oraz sprzętu do nurkowania będą uznawane za przestępstwa zagrożone karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 109c wprowadzony nowelizacją ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązującą od 1 stycznia 2018 r.). Nie należy wydobywać z ziemi żadnych zabytkowych przedmiotów ani odsłaniać archeologicznych obiektów czy otaczających ich nawarstwień. Działania takie niosą za sobą ryzyko zniszczenia cennych kulturowo stanowisk archeologicznych. Kluczowym dla ich ochrony jest zachowanie nawarstwień ziemnych i wzajemnych układów przestrzennych artefaktów i śladów działalności ludzkiej. To właśnie one pozwalają na określenie datowania zabytku, jego powiązań z działalnością człowieka, a także na wskazanie okoliczności, w jakich dany zabytek funkcjonował, czyli właściwe odtworzenie wydarzeń z przeszłości. Poprawna analiza kontekstu archeologicznego jest możliwa wyłącznie podczas profesjonalnie wykonanych badań, prowadzonych przez archeologów.

W art. 36 u.o.z.o.z. wymienia katalog prac i inicjatyw wymagających wydania pozwolenia. Postępowanie administracyjne prowadzone w sprawie wydawanych pozwoleń może być wszczęte wyłącznie na wniosek uprawnionej osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku wpisanego do rejestru wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego. Za istotną zmianę obowiązującą od 1 stycznia 2018 należy uznać doprecyzowanie art. 36 ust. 1 pkt 11 u.o.z.o.z., w którym dodano, że pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Wyjątkiem będzie jedynie

prowadzenie akcji ratowniczej przez właściwe służby powołane do niesienia pomocy osobom w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia. Niezależnie od formy własności terenu, wymagane będzie jedno pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków, zamiast dotychczasowych dwóch, wynikających z odmiennych ustaw. Ochrona zieleni na terenach zabytkowych dotyczyć będzie parków, ogrodów, cmentarzy i innych form zieleni na obszarach wpisanych do rejestru zabytków.

Tryb wydawania pozwoleń, wymagania formalne wniosku zostały uregulowane w rozporządzeniu Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2017 r., poz. 1265).

Decyzja administracyjna wywiera skutki prawne z chwilą kiedy staje się ostateczna, a zgodnie z art. 16 kodeksu postępowania administracyjnego decyzje, od których nie służy odwołanie lub wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy, są ostateczne. Odwołanie nie przysługuje:

- Od decyzji wydanej przez organ I instancji, jeżeli upłynął dla strony czternastodniowy termin do wniesienia odwołania;
- Od decyzji wydanej przez organ II instancji.

W przypadku spraw z zakresu ochrony zabytków organem II instancji (czyli odwoławczym) jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W tym miejscu należy wspomnieć, że nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jaka weszła w życie 1 stycznia 2018 r. wprowadziła katalog administracyjnych kar pieniężnych i zasad ich wymierzania w zdecydowanej większości przypadków za łamanie postanowień art. 36 u.o.z.o.z. Kary pieniężne będą nakładane na właścicieli lub posiadaczy zabytków m.in. w przypadku:

- niepowiadomienia odpowiednich organów o uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu, kradzieży zabytku,
- niepowiadomienia o zagrożeniu dla zabytku,
- niepowiadomienia o zmianie miejsca przechowywania zabytku ruchomego,
- niepowiadomienia o zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku,
- utrudniania lub uniemożliwiania dostępu do zabytku organowi ochrony zabytków,
- podjęcia jakichkolwiek działań przy zabytku wymagających pozwolenia konserwatora bez tego pozwolenia (np. poszukiwania za pomocą elektronicznych urządzeń, wydobywania zabytków archeologicznych z ziemi).

Wysokość kar pieniężnych jest różna i waha się w granicach od 500 zł, do 500 000 zł. Przy wymierzaniu kar administracyjnych zastosowanie będą miały zasady określone w kodeksie postępowania administracyjnego, które weszły w życie w czerwcu 2017 r. Pobierane kary będą zasilały powołany ustawą Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

Zgodnie z art. 49 i 50 u.o.z.o.z. Wojewódzki konserwator zabytków w konkretnych sytuacjach może wydać decyzję nakazującą przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych oraz określa sposób wyceny i egzekucji w przypadku wykonania zastępczych prac konserwatorskich lub robót budowlanych.

Zgodnie z art. 71 ust. 1 i ust. 2 u.o.z.o.z. sprawowanie opieki nad zabytkami, co do których tytuł prawny posiada gmina, należy do gminy, włączając w to finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych. Jest to zadanie własne jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 73 u.o.z.o.z. gmina będąca właścicielem, posiadaczem bądź posiadającą w trwałym zarządzie zabytek wpisany do rejestru zabytków może ubiegać się o dotację na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy tym zabytku.

Art. 74 u.o.z.o.z. stanowi, że dotacja może być udzielona przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków. Szczegółowe zasady udzielania dotacji zawarte są w artykułach 75-78 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Artykuł 81 u.o.z.o.z. reguluje możliwość udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i budowlane na zasadach określonych w uchwale podjętej przez organ stanowiący gminy. Pozytywną zmianą wprowadzoną 9 września 2017 jest możliwość przyznawania dotacji ze środków publicznych na remonty obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (art. 81). Dotychczas na taką pomoc mogli liczyć tylko właściciele zabytków wpisanych do rejestru, a więc najbardziej wartościowych i objętych większą ochroną niż te z ewidencji. Ewidencja wiązała się dotąd tylko z ograniczeniami. Właściciele ujętych w niej budynków musieli konsultować z konserwatorem planowane przebudowy i rozbudowy, a w zamian nic nie otrzymywali.

Dofinansowanie prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków jest zadaniem administracji publicznej (art. 82 u.o.z.o.z.).

W art. 82a u.o.z.o.z. uregulowano udzielanie i rozliczanie dotacji przez ministra do spraw ochrony dziedzictwa narodowego w sytuacji gdy, planowane koszty badań archeologicznych i ich dokumentacji przekraczają określony w ustawie poziom, lub gdy nastąpi niespodziewane odkrycie nieznanego wcześniej zabytku archeologicznego.

Art. 83a u.o.z.o.z. reguluje finansowanie niezbędnych wydatków na pokrycie wyposażenia pomieszczenia i zabezpieczenia technicznego pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Od 1 stycznia 2018 r. dodano art. 83b do ustawy o ochronie zabytków, na podstawie którego został utworzony Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków. Jest to fundusz celowy, a jego środki będą przeznaczane na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa, a przy zabytku wpisanym do rejestru również na dofinansowanie robót budowlanych. Przychodem Funduszu mają być kary pieniężne, o których mowa w art. 107a-107e ustawy.

Artykuł 87 u.o.z.o.z. reguluje obowiązki gminy w zakresie sporządzania w cyklach 4 letnich gminnych programów opieki nad zabytkami

Katalog zadań własnych gminy w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego został rozszerzony na mocy art. 93 ust. 4 u. o. z. o. z. i należą do nich:

- 1) utworzenie parku kulturowego (art. 16 ust. 1 i 5 u.o.z.o.z.);
- 2) sporządzenie i zatwierdzenie planu ochrony parku kulturowego (art. 16 ust. 3 u.o.z.o.z.);
- 3) utworzenie jednostki organizacyjnej do zarządzania parkiem kulturowym (art. 16 ust. 4 u.o.z.o.z.);
- 4) prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 ust. 4 u.o.z.o.z.);

- 5) przekazanie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętego zawiadomienia o dokonaniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem (art. 32 ust. 2 u.o.z.o.z.);
- 6) przekazanie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętego zawiadomienia o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym (art. 33 ust. 2 u.o.z.o.z.);
- 7) sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1 u.o.z.o.z.).

Art. 89 u.o.z.o.z. stanowi, że organami ochrony zabytków w Polsce są:

Art. 89. Organami ochrony zabytków są:

- 1) *minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) *wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

Artykuł 96 u.o.z.o.z. stanowi podstawę aktów współdziałania niezależnych podmiotów w celu wspólnej, efektywnej realizacji zadań administracyjnych w dziedzinie spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, dając możliwość tworzenia porozumień administracyjnych.

Przepis ten pozwala na zlecenie zadań z zakresu ochrony zabytków, które należą do zadań administracji rządowej, do wykonania organom administracji samorządowej. Wyjątkiem są sprawy dotyczące prowadzenia rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wydawanie decyzji w tym zakresie, które należą do wyłącznej kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, będzie mógł powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom, powiatom, związkom gmin, związkom powiatów, związkom powiatowo-gminnym albo związkom metropolitalnym, położonym na terenie województwa. W takim przypadku gmina przyjmując zadanie, będzie miała obowiązek utworzenia w strukturze administracyjnej stanowiska gminnego konserwatora zabytków.

Od 1 stycznia 2018 r. ustawa zastępuje dotychczasowy, oparty o prawo wykroczeń, system ochrony prawnej zabytków, systemem administracyjnych kar pieniężnych. Do ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzony został nowy rozdział dotyczący administracyjnych kar pieniężnych. Naruszenia przepisów ustawy, w zależności od ich rodzaju, zagrożone będą administracyjnymi karami pieniężnymi od 500 zł do 500 000 zł. I tak art. 107a dotyczy kar za niepowiadomienie o zmianach stanu zachowania zabytku, o których mowa w art. 28 ustawy o ochronie zabytków. Obowiązek informacyjny spoczywa na właścicielu lub posiadaczu zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru, lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (a więc również zabytku nieruchomego, ujętego w gminnej ewidencji zabytków). Naruszenie wskazanego obowiązku stanowiło dotychczas wykroczenie, o którym mowa w art. 113 u.o.z.o.z. Z kolei art. 107c u.o.z.o.z. wprowadza kary pieniężne względem osób uniemożliwiających lub utrudniających dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy. Art. 107d u.o.z.o.z. wprowadza kary pieniężne względem właściciela lub zarządcy obiektu, który działał bez zalecenia bądź pozwolenia konserwatorskiego, np. na prowadzenie prac budowlanych czy rozbiórkę, będzie narażony na sankcję administracyjną.

Kary administracyjne nakładane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków będą podlegały miarkowaniu zgodnie z nowymi przepisami kodeksu postępowania administracyjnego. W uzasadnionych przypadkach będzie można od nich odstąpić, a wysokość kary będzie zależała od wartości zabytku czy sytuacji finansowej właściciela. Wpływy z kar pieniężnych zasilają Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

Potrzeba zapewnienia większej skuteczności przepisów z zakresu ochrony zabytków przesądziła o zmianie charakteru czynu określonego dotychczas w art. 111 u.o.z.o.z.. Zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2018 roku brzmieniem art. 109c u.o.z.o.z. poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, stanowi przestępstwo zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Dotychczas wykroczenie zostało przekształcone w przestępstwo. Potrzeba zmiany w tym zakresie wynikała z narastającego problemu nielegalnych poszukiwań zabytków, w tym zabytków archeologicznych. Zaostrzenie karania za nielegalne poszukiwania zabytków ma zapewnić skuteczną ochronę zabytków archeologicznych.

Akty wykonawcze do ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa z 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest uzupełniona o wydane akty wykonawcze, jakimi są na gruncie prawa polskiego rozporządzenia:

- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 Nr 30, poz. 259),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. Nr 71, poz. 650),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz.U. Nr 75, poz. 706),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz.U. Nr 102, poz. 1066),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. Nr 124, poz. 1302),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz.U. Nr 124, poz. 1304 ze zm.),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. Nr 212, poz. 2153),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U. Nr 89, poz. 510),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. Nr 113, poz. 661 ze zm.) oraz Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru

zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021 poz. 56)

- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. poz. 110),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1275),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. U. 2021 poz. 81).
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1388).

III. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(Dz. U. 2022 r. poz. 559).

Samorząd gminy ponosi współodpowiedzialność za zachowanie dóbr kultury, co wynika z ustawy samorządowej jak i ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W świetle art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym: do zadań własnych gminy należą sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a w myśl art. 7 ust. 1 pkt 13: cmentarzy gminnych. Obowiązek opieki nad zabytkami wynika zaś z art. 5 i art. 71 pkt. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w wypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawo użytkowania wieczystego takiej nieruchomości, co wynika z art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2020 poz. 1990 ze zm.).

IV. Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

(Dz. U. 2022 r. poz. 503).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt 4 planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględniać wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- w art. 10. ust. 1 pkt 4 ustawa określa, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- w art. 10 ust. 2 pkt 4 w studium określa się w szczególności obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- artykuł 11 stanowi że studium musi zostać zaopiniowane przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- w art. 15 ust. 2 pkt 3, 3a, 4 – obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej;
- w art. 15 ust. 3 pkt 6 – określa się granice pomników ząglady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów ząglady.

V. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

(Dz. U. 2021 r. poz. 2351 ze zm.).

W myśl art. 2 ust. 2 pkt 3 ustawy prawo budowlane przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

VI. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

(Dz. U. 2021 r. poz. 1973 ze zm.).

W dziale IV traktującym o ochronie powierzchni ziemi, w art. 101 ustawa określa, że ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu funkcji kulturowych a w punkcie 2) litera f) stanowi, o zachowaniu zbioru dziedzictwa archeologicznego.

VII. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

(Dz. U. 2022 poz. 916)..

Zgodnie z a art. 19 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody dla parku krajobrazowego sporządza się projekt planu ochrony a zgodnie z tym artykułem ust. 6b projekt uchwały o przyjęciu planu ochrony wymaga zaopiniowania przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Artykuł 23a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody określa wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym;

Zgodnie z ust. 4 art. 23a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, wymaga uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i zaopiniowania przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

W myśl art. 83f ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody przepis ten dotyczy także krzewów, drzew i krzewów owocowych na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków.

Art. 86 w ust. 1a) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody stanowi, że nie nalicza się opłat za usunięcie drzew lub krzewów, jeżeli usunięcie jest związane z odnową i pielęgnacją drzew rosnących na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków.

VIII. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji

(Dz. U. 2021 r. poz. 485).

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w świetle przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji stanowi fakultatywne zadanie własne gminy, co oznacza, że nie wszystkie gminy muszą uczynić użytek z instrumentów prawnych i finansowych unormowanych w ustawie. Regulacje zawarte w ustawie mają na celu umożliwienie prowadzenia rewitalizacji na obszarach rewitalizacji w sposób zintegrowany i kompleksowy.

Gminny program rewitalizacji jest zasadniczym dokumentem służącym zaplanowaniu i realizacji procesu rewitalizacji. Ma on charakter strategii, w której dokonuje się pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji oraz planuje i koordynuje działania służące osiągnięciu wizji stanu obszaru po rewitalizacji. Służy również koordynacji działań rewitalizacyjnych z szeregiem innych dokumentów gminnych. Gminny Program Rewitalizacji nie stanowi aktu prawa miejscowego. Nie wiąże mieszkańców ani przedsiębiorców. Stanowi dokument o charakterze wewnętrznym, wiążący wójta gminy.

Ustawa nie wprowadza bezpośrednio problematyki ochrony zabytków, ale wprowadza m.in. znaczące ułatwienia dla ich właścicieli i narzędzia ochrony historycznych układów urbanistycznych.

IX. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu

(Dz. U. poz. 774 ze zm.).

Jest to tak zwana „ustawa krajobrazowa”, której celem było wprowadzenie mechanizmów umożliwiających powstrzymanie procesu degradacji krajobrazu.

Rada gminy może w formie uchwały określić zasady sytuowania obiektów reklamowych, a także zakaz umieszczania takich obiektów, a w przypadku szyldów uchwała może określić warunki ich sytuowania, wielkość, oraz ich liczbę na nieruchomości. Wójt gminy może nałożyć grzywnę na właściciela nieruchomości oszpecającej krajobraz, a dochód wpłynie do budżetu gminy.

X. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami

(Dz. U. 2021 r. poz. 1899).

Zgodnie z art. 6 ust. 5 i 5a) ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów ustawy z 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ochrona Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady oraz miejsc i pomników upamiętniających ofiary terroru komunistycznego są celami publicznymi w rozumieniu ustawy.

Zgodnie z art. 13 ust. 4, 5 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do

rejstru zabytków a także będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

W art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami jest mowa, że jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie.

Art. 96 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami stanowi, że w odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję o podziale nieruchomości wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Bardzo istotnym, z punktu widzenia gminy, jest art. 109 ust. 1 pkt 4, zgodnie z którym gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.

XI. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

(Dz. U. 2020 r. poz. 194 ze zm.).

Art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 ze zm.) stanowi, że państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami.

XII. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach

(Dz. U. 2022 r. poz. 385).

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Artykuł 5 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach stanowi, że muzeami samorządowymi są muzea utworzone albo przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego.

Artykuł 5 ust. 4 tego artykułu stanowi, że podmioty tworzące muzea są obowiązane do zapewnienia środków do utrzymania i rozwoju muzeum, zapewnia bezpieczeństwa gromadzonym zbiorom i sprawowania nadzoru nad muzeum.

XIII. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach

(Dz. U. 2022 r. poz. 2393).

Ustawa w art. 3 ustawy o z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach stanowi, że biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach biblioteki publiczne są organizowane w sposób zapewniający mieszkańcom dogodny dostęp do materiałów bibliotecznych i informacji, a w myśl art. 19 ust. 2 tego artykułu gmina organizuje i prowadzi co najmniej jedną gminną bibliotekę publiczną, wraz z odpowiednią liczbą filii i oddziałów oraz punktów bibliotecznych.

XIV. Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych

(Dz. U. z 2018 r. poz. 2337).

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, grobami wojennymi w rozumieniu ustawy są groby i miejsca spoczynku:

- 1) poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego;
- 2) osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość;
- 3) sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zlecone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych;
- 4) jeńców wojennych i osób internowanych;
- 5) uchodźców z 1915 r.;
- 6) osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.;
- 7) ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów;
- 8) osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

W artykule 2 u.g.c.w. ustawodawca zaleca, aby groby wojenne bez względu na narodowość i wyznanie osób, w nich pochowanych, oraz formacje, do których osoby te należały, mają być pielęgnowane i otaczane należnym tym miejscom szacunkiem i powagą

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych bezpośredni dozór nad stanem grobów i cmentarzy wojennych sprawują gminy, jeżeli czynności dozoru nie poruczono zrzeszeniom i organizacjom społecznym a w razie uszkodzenia grobu lub jakiegokolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub inny podmiot sprawujący opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jest obowiązany zawiadomić o tym wojewodę (art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych).

XV. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2022 r. poz. 1327).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w art. 4 ust. 1 pkt 16 określa, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m. in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

W art. 19b ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarte są regulacje, które określają prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 tej ustawy. Zgodnie z art. 19d ustawy organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

XVI. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 2022 r. poz. 1452)..

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, zwolnione są od podatku od nieruchomości.

Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce: podsumowanie

Dziedzictwo kulturowe stanowi szczególny zasób wspólnot lokalnych. Samorząd gminy, jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej ma bardzo szerokie kompetencje w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego:

- wyłącznie od gminy zależy należyte zagospodarowanie otoczenia wokół zabytku, gdyż właściwą formą tej ochrony jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840); planowanie przestrzenne jest również podstawowym narzędziem kształtowania i ochrony krajobrazu;
- jednostki samorządu terytorialnego powinny uchwalić programy opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840), realizując cele wytyczone na szczeblu centralnym w krajowym programie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gmina jest organem egzekucyjnym decyzji wydawanych przez miejskich konserwatorów zabytków, a więc odpowiada za skuteczność m.in. decyzji nakazujących i zakazujących określonego działania, stanowiącego zagrożenie dla zabytku nieruchomego i wartości w nim zapisanych (art. 19 § 2 oraz art. 20 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji);
- rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, jest właściwa rzeczowo w zakresie ustanowienia parku kulturowego oraz ochrony konserwatorskiej

w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 16–20 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);

- zabytki są istotnym elementem rozwoju regionalnego i z tego względu problemy dotyczące ich ochrony powinny być uwzględniane w dokumentach strategicznych (szczególnie ważnych na poziomie województwa);
- zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami organy stanowiące gminy, powiatu i województwa mogą udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale; zgodnie z art. 81 ust. 2 dotacja, w zakresie określonym w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- gmina jest zobowiązana do prowadzenia ewidencji zabytków, która powinna stanowić kompletne i podstawowe źródło wiedzy na temat zasobu zabytkowego Polski (art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- jednostki samorządowe są zobowiązane do sporządzenia wojewódzkiego, powiatowego i gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gminy i powiaty, a także ich związki, mogą na podstawie stosownych porozumień wykonywać część kompetencji władczych wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- starosta jest upoważniony, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, do umieszczania na zabytku nieruchomym – wpisanym do rejestru zabytków – znaku informacyjnego o tym, że zabytek ten podlega ochronie (art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gminie przysługuje prawo pierwokupu w wypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami);
- jednostki samorządu terytorialnego mają wiodącą rolę w przyjmowaniu funduszy strukturalnych przez sektor kultury;
- burmistrzowie i wójtowie mają obowiązek przekazywania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętych zawiadomień o odkryciu przedmiotu o cechach zabytku lub znalezieniu zabytku archeologicznego (art. 32 ust.2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Jak wynika z powyższego, rola samorządu terytorialnego w ochronie dziedzictwa kulturowego jest współcześnie bardzo ważna, choć nie zawsze należycie zidentyfikowana. Efektywne wykonywanie wskazanych zadań własnych ma nie tylko znaczenie dla zachowania zasobu zabytkowego, ale również, jeżeli zostanie właściwie rozpoznane, korzystnie wpływa na rozwój lokalny, pobudzając wzrost ruchu turystycznego, a w konsekwencji rozwój gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Trzeba jednak pamiętać, że jednostki samorządu terytorialnego są również, zgodnie ze statystykami prowadzonymi

przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, właścicielem ok. 20% zabytków nieruchomości i w związku z tym są zobowiązane do ich zachowania w należytym stanie. Obowiązek opieki obciążający właścicieli to: naukowe badanie i dokumentowanie zabytków, prowadzenie wymaganych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Zadania własne poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, odnoszące się do zachowania dziedzictwa kulturowego, należy więc postrzegać niezmiernie szeroko, a więc również z perspektywy gminy, powiatu i województwa jako właścicieli zabytków.

Do obowiązków organów samorządowych wszystkich szczebli należy ponadto uwzględnienie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji (art. 18 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

- koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw;
- planów zagospodarowania przestrzennego województw; planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu;
- strategii rozwoju gmin;
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin;
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wśród najistotniejszych ustaleń międzynarodowych, przyjętych w Polsce należy wymienić: *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu (Dz. U. z 1976 r., nr 32, poz. 190).*

Międzynarodowa umowa zobowiązująca państwa sygnatariuszy do identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Ustanawia ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego o wyjątkowej powszechnej wartości, m.in. przez nadawanie międzynarodowego statusu ochrony i poprzez wpisanie na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W Art. 1 Konwencja definiuje dziedzictwo kulturowe jako:

- zabytki: dzieła architektury, monumentalnej rzeźby lub malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, grotty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;

- zespoły: budowli oddzielnych lub łącznych, które ze względu na swą architekturę, jednolitość lub zespolenie z krajobrazem mają wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy oraz stanowiska archeologiczne mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego

W rozumieniu Konwencji (Art.2) za dziedzictwo naturalne uważane są:

- pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne i biologiczne albo zgrupowania takich formacji przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia estetycznego lub naukowego
- formacje geologiczne i fizjograficzne oraz strefy o ściśle oznaczonych granicach, stanowiące siedlisko zagrożonych zagładą gatunków zwierząt i roślin, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania
- miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki, zachowania naturalnego piękna.

Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz. U. 2012 poz. 210)

Konwencja, która weszła w życie 1 grudnia 1987 r., a Polska ma obowiązek się do niej stosować od 1 marca 2012 r., obejmuje ochroną nie tylko zabytki, czyli wszelkie budowle i obiekty wyróżniające się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, włącznie z ich częściami składowymi i wyposażeniem, ale także takie dobra trwałe jak zespoły budynków czy tereny.

W przypadku zespołów budynków konwencja mówi o jednolitych zespołach zabudowy miejskiej lub wiejskiej, wyróżniających się szczególną wartością historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną, na tyle zwartych, aby tworzyły określoną jednostkę urbanistyczną.

Za dziedzictwo architektoniczne podlegające ochronie konwencja uznaje również tereny jako dzieła stworzone wspólnie przez człowieka i naturę, stanowiące obszary częściowo zabudowane, dostatecznie wyodrębnione i jednolite, aby tworzyły jednostkę urbanistyczną, mającą szczególną wartość historyczną, archeologiczną, artystyczną, naukową, społeczną lub techniczną.

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego z 16 stycznia 1992 r., La Valetta (Dz. U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564) – popularnie zwana konwencją maltańską

Najważniejszym rezultatem Konwencji Maltańskiej jest zapewnienie, że żadna inwestycja nie będzie niszczyła stanowisk archeologicznych bez przeprowadzenia wcześniejszych wykopalisk ratowniczych. Skutkiem wprowadzenia w życie tej zasady stało się:

- uwzględnianie obecności stanowisk archeologicznych w ocenach oddziaływania inwestycji na środowisko;
- zwiększenie liczby wykopalisk ratowniczych i radykalne zmniejszenie liczby wykopalisk podejmowanych w celach czysto badawczych (na stanowiskach archeologicznych niezagrażonych zniszczeniem);
- zwiększenie zapotrzebowania na instytucje i firmy archeologiczne, które mogą prowadzić wykopaliska ratownicze w trudnych warunkach (np. zimą); to z kolei doprowadziło w wielu

krajach do powstania tzw. archeologii komercyjnej lub kontraktowej, czyli pojawienia się licznych prywatnych firm wykopaliskowych

Europejska konwencja krajobrazowa – sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. z 2006 Nr 14 poz. 98)

Wielostronna umowa przyjęta w ramach Rady Europy 20 października 2000 r. we Florencji, przez Polskę została ratyfikowana w roku 2004.

Głównym celem Konwencji jest promowanie działań na rzecz krajobrazu, jego ochrona, zarządzanie i planowanie oraz organizowanie europejskiej współpracy w tym zakresie (art. 3). Do Konwencji nawiązują polskie polityki krajowe dotyczące zagospodarowania przestrzennego i polityki ekologicznej

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585)

Cele konwencji to:

- Ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego.
- Tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i oddziaływać na siebie w sposób przynoszący im wzajemne korzyści.
- Zachęcanie do dialogu kultur oraz szerszej wymiany kulturalnej na świecie w oparciu o szacunek i kulturę pokoju.
- Popieranie międzykulturowości, tj. wspólnych form wyrazu kulturowego na drodze dialogu i wzajemnego poszanowania, rozwijania interakcji między kulturami i budowania pomostów między narodami.
- Promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym.
- Potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem na całym świecie, a zwłaszcza w krajach rozwijających się, oraz wspieranie krajowych i międzynarodowych działań ukierunkowanych na uznanie prawdziwej wartości tego związku.
- Uznanie szczególnego charakteru działalności, dóbr i usług kulturalnych jako nośników tożsamości, wartości oraz znaczeń.
- Potwierdzenie suwerennego prawa państw do wprowadzania w życie polityk oraz środków chroniących i promujących różnorodność form wyrazu kulturowego.
- Umacnianie współpracy i solidarności międzynarodowej w duchu partnerstwa, ukierunkowanych w szczególności na zwiększenie potencjału krajów rozwijających się w zakresie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (przyjęta 8 lutego 2011 r., Dz.U. Nr 179, 2011, poz. 1018)

Konwencja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne UNESCO w październiku 2003 roku. Jest wyrazem zainteresowania kwestą ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Jest pierwszym międzynarodowym traktatem, który stwarza ramy prawne, administracyjne i finansowe, umożliwiające prowadzenie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego

rangi. Konwencję ratyfikowało 146 państw. Konwencja weszła w naszym kraju w życie 16 sierpnia 2011.

Główne cele Konwencji

- ochrona niematerialnego dziedzictwa,
- zapewnianie poszanowania dla niematerialnego dziedzictwa wspólnot, grup i jednostek,
- wzrost na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane przez różne grupy,
- zapewnianie międzynarodowej współpracy i pomocy w zakresie realizacji wszystkich wymienionych wyżej celów.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE, (Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej Dz. U. 2010 nr 76 poz. 489)

Celem dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiającej infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (dyrektywy INSPIRE) jest utworzenie europejskiej infrastruktury informacji przestrzennej oraz ułatwienie dostępu do danych przestrzennych. Dyrektywa określa podstawowe zasady funkcjonowania infrastruktury w zakresie: metadanych, zbiorów danych przestrzennych i usług z nimi związanych. Reguluje zasady udostępniania i wspólnego korzystania z zasobów infrastruktury. Ponadto ustala mechanizmy koordynujące, monitorujące i raportujące wdrażanie INSPIRE w Unii Europejskiej.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest zbieżny ze strategicznymi celami państwa prezentowanymi w następujących poniżej dokumentach.

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Ten podstawowy dokument dla systemu ochrony dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej został przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. Poprzedni Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uchwalony na lata 2014-2017 i przestał obowiązywać 31 grudnia 2017 r.

W dokumencie określone zostały cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

Głównym celem *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022* jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Cel główny będzie realizowany przez trzy cele szczegółowe, którym przypisano kierunki działań.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego	
1.1	Kierunek działania: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
	Zadania:
1.1.1	Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
1.1.2	Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym
1.1.3	Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
1.1.4	Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.
1.2	Kierunek działania: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym
	Zadania:
1.2.1	Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich.
1.2.2	Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich.
1.2.3	Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego.
1.2.4	Powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

W ramach realizacji zadania **1.1.1** planuje się, oprócz aktualizacji materiałów szkoleniowych opracowanych dla Programu na lata 2014–2017, przygotowanie dodatkowych materiałów informacyjnych dla samorządów, organizację szkoleń z zarządzania dziedzictwem dla przedstawicieli władz samorządowych. Ostatnim przewidzianym działaniem będą przeprowadzone w 2022 r. badania ewaluacyjne. Niewątpliwie okres pandemii COVID-19 pokrzyżował i przesunął w czasie większość z zadań zaplanowanych na lata 2020-2021.

Zadanie zdefiniowane w pkt **1.1.2** realizowane będzie przez rozbudowę portalu internetowego <http://samorzad.nid.pl>, którego celem jest dostarczenie samorządom gminnym fachowej wiedzy i informacji na temat dziedzictwa, jego ochrony oraz możliwości jego wykorzystania dla dobra gminy z uwzględnieniem problematyki dostępności dziedzictwa dla osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie zdefiniowane w pkt **1.1.3** będzie realizowane w ramach czterech kierunków interwencji:

- przez stworzenie centrów kompetencji ds. uwzględniania dziedzictwa kulturowego w procesach rewitalizacyjnych;
- przez pilotaż szkoleń przedstawicieli wybranych gmin prowadzących lub planujących rewitalizację zasobu dziedzictwa kulturowego,
- przez wsparcie gmin tworzących lub aktualizujących gminne programy rewitalizacji,
- przez konkurs „Twój dom – dialog z tradycją”.

W ramach realizacji zadania **1.1.4** planuje się opracowanie założeń, a następnie coroczną organizację konkursu skierowanego do samorządów gminnych. Celem jest promocja i upowszechnianie najlepszych wzorców, przede wszystkim w zakresie opracowywania i wdrażania gminnych programów opieki nad zabytkami, rozumianych jako dokumenty strategiczne w kontekście ochrony i zarządzania dziedzictwem i krajobrazem kulturowym oraz kształtowania ładu przestrzennego przez samorząd lokalny.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

W ramach realizacji zadania 1.2.4: *Powołanie Centrum Architektury Drewnianej* planuje się zorganizowanie punktu kontaktowego wspierającego opiekunów architektury i budownictwa drewnianego we właściwej opiece nad tym wymagającym szczególnej troski zasobem zabytkowym.

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami	
2.1	Kierunek działania: Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
	Zadania:
2.1.1	Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).
2.2	Kierunek działania: Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego
	Zadania:
2.2.1	Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

W ramach realizacji zadania **2.1.1** planuje się stworzenie i wdrożenie internetowej bazy wiedzy standardów, zaleceń i wytycznych konserwatorskich dotyczących działań i prac przy różnych kategoriach zabytków. Planuje się także opracowywanie materiałów informacyjnych promujących stosowanie wytycznych i standardów postępowania konserwatorskiego wśród właścicieli zabytków, inwestorów i wykonawców prac przy zabytkach.

W ramach realizacji zadania **2.2.1** planuje się:

- szkolenia dla policjantów z zakresu przeciwdziałania przestępstwom przeciwko zabytkom, we współpracy z wyspecjalizowanymi instytucjami kultury zajmującymi się ochroną dziedzictwa kulturowego;
- realizację projektu rejestracji zabytków ruchomych na wypadek kradzieży, przez wykonanie aktualnej dokumentacji fotograficznej, znakowanie przy pomocy dostępnych środków technicznych, a także weryfikację wiedzy o zabytkach znajdującej się w zasobach wojewódzkich konserwatorów zabytków ze stanem realnym w wybranych dwóch powiatach w każdym województwie w ciągu roku.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.	
3.1	Kierunek działania: Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
	Zadania:
3.1.1	Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami.
3.1.2	Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
3.2	Kierunek działania: Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.
	Zadania:
3.2.1	Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości

lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

W ramach zadania **3.1.2** planowane jest tworzenie nowych, bardziej zróżnicowanych materiałów edukacyjnych dla szkół oraz prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla młodzieży.

W ramach zadania **3.2.1.** program dotacyjny będzie wspierać proces identyfikacji, dokumentacji i szerokiego upowszechniania dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także sprzyjać społecznemu zaangażowaniu w proces ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym, w tym nad zabytkami.

Na realizację działań Programu na lata 2019-2022 przewiduje się finansowanie z budżetu państwa w kwocie 25 mln 617 tys. zł, co wydaje się być kwotą niezwykle niską. Podmiotem wiodącym realizację programu jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

4.1.3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” została przyjęta Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności jest dokumentem o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym, powstałym na bazie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006r. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku. Głównym celem dokumentu **Polska2030** jest poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi, a także wartością oraz tempem wzrostu polskiego PKB.

4.1.4. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. została przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Dokument ten jest aktualizacją średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020. i jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia stanowi podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych: strategii, polityk, programów. Głównym celem Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju jest „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

W poniższym opisie głównych obszarów koncentracji działań oraz obszarów wpływających na osiągnięcie Strategii odniesiono się jedynie do tych, które są związane z ochroną zabytków i dziedzictwa narodowego.

W celu szczegółowym III – skuteczne państwo wymieniono „**Obszar E-państwo**” i projektem strategicznym realizowanym w jego ramach jest digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej. Służyć temu ma kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

Wśród obszarów wpływającym na osiągnięcie celów Strategii wymieniono „Kapitał ludzki i społeczny” i czwartym z kierunków interwencji w tym obszarze wymieniono: wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. W działaniach do 2030 r. ma to się przejawiać w:

- ochronie i promocji dziedzictwa narodowego poprzez
 - wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty;
 - inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
- wzmocnieniu tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez:
 - uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym),
 - likwidację „białych plam” w dostępie do kultury.

4.1.5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Dokument został przyjęty uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. i stanowi kontynuację oraz aktualizację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, przyjętej 26 marca 2013 r. i jest instrumentem realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

W części Strategii poświęconej diagnozie obszaru „kultura” wskazano na:

- zły stan zabytków,
- niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,
- niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury
- deficyt kompetencji kulturowych,

ale wskazano także na rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego.

Jak główny cel Strategii przyjęto wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W części poświęconej celom, kierunkom interwencji oraz narzędziom realizacji celu przyjęto trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
- Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W strategii podkreślono, iż podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest wzmocnienie prospołecznych postaw i tożsamości opartych na wspólnym dorobku kulturowym, co osiąga się poprzez szacunek do tradycji oraz poczucie przynależności do wspólnoty i jej historii. Istotnym elementem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego będą działania ukierunkowane na wzmocnienie i wykorzystanie potencjału kultury i zasobów dziedzictwa narodowego na rzecz utrwalania wzorców i kompetencji sprzyjających rozwojowi kapitału społecznego. Wśród zadań realizowanych w ramach celu szczegółowego 2 wyróżniono następujące priorytety:

- tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze,
- ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury poprzez:

- dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków,
- wsparcie zabytków uznanych za Pomniki Historii, między innymi poprzez projekt strategiczny „Rozwój Turystyki Kulturowej” obejmujący działania na rzecz zabytków uznanych za Pomniki Historii na tych szlakach,
- kontynuację projektu „Krajobraz mojego miasta”, którego celem jest zapobieżenie chaosowi reklamowemu i zrównoważonemu planowaniu przestrzeni miejskiej,
- rozbudowywanie kolekcji dzieł sztuki współczesnej,
- poszukiwanie i odzyskiwanie zrabowanych podczas II wojny światowej dzieł sztuki,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury poprzez między innymi realizację projektu strategicznego „Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej”, w ramach którego zostaną podjęte następujące zadania:
 - kontynuacja procesu digitalizacji wszystkich rodzajów zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów muzealnych, archiwalnych, audiowizualnych, bibliotecznych i zabytkowych w państwowych instytucjach kultury i archiwach,
 - systemowe udostępnianie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturowego przez budowę centralnych punktów dostępu do zasobów kultury, nauki i administracji,
 - inwentaryzacja cyfrowych zasobów kultury, obejmująca instytucje kultury, archiwa i inne jednostki, w tym naukowe, prowadzące lub zlecające digitalizację i przechowujące cyfrowe zbiory,
 - podnoszenie kompetencji cyfrowych,
 - nowelizacja przepisów regulujących całość polskiej przestrzeni internetowej,
- umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, między innymi poprzez:
 - realizację do 2022 r. strategicznego projektu „Niepodległa” oraz wykorzystanie instrumentów „polityki pamięci” po 2022 r.
- wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

W Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego wymieniono szereg projektów strategicznych, które przypisano do zakresu interwencji, wśród których należy wymienić:

- Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej,
- Dziedzictwo Buduje Wspólnotę (utworzenie sieci muzeów historycznych, których głównym celem jest opowiadanie o historii Polski z różnych perspektyw)
- Niepodległa (budowa kapitału społecznego i wspólnoty obywatelskiej, obejmujący m.in. kształtowanie postaw patriotycznych, budowanie pamięci zbiorowej i spójnego wizerunku Polski, włączanie obywateli do działania na rzecz dobra wspólnego)
- Program Rozwoju Uniwersytetów Ludowych – których celem jest wzrost poziomu edukacji ustawicznej dorosłych mieszkańców gmin wiejskich i wiejsko miejskich oraz zwiększenie poziomu kapitału społecznego na obszarach wiejskich i w małych miastach.
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami,
- Rozwój Turystyki Kulturowej.

4.1.6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego

16 sierpnia 2010 r. w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 lutego 2010 roku, zadania wynikające z realizacji zapisów Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zostały powierzone Narodowemu

Instytutowi Dziedzictwa, co jest realizacją zapisu artykułu 13 Konwencji, pkt. D- iii, w sprawie powołania instytucji dokumentujących niematerialne dziedzictwo kulturowe i umożliwiających dostęp do tego dziedzictwa.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice, w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest zbieżny ze strategicznymi dokumentami wykonanymi na poziomie województwa, prezentowanymi w następujących poniżej dokumentach.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 przyjęta została uchwałą nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r., powstała w wyniku współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Instytutu Rozwoju Terytorialnego z Komitetem Ekspertów i Komitetem Sterującym złożonym z przedstawicieli lokalnych jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społeczno-gospodarczych z województwa dolnośląskiego. Jest to dokument własny samorządu wojewódzkiego i podstawowy dokument polityki regionalnej określający wizję, cele rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, a także działania służące ich realizacji. Sformułowana w niej wizja rozwoju regionu to równomierny rozwój, region przyjazny dla mieszkańców, turystów, inwestorów, region nowoczesny i konkurencyjny. W Strategii sformułowano misję województwa ukierunkowaną na rok 2030, którą jest: **„Otwarcie na siebie – otwarcie na świat”** z nadrzędnym celem, jakim jest harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 wyznaczyła pięć celów strategicznych. Zakładają one rozwój gospodarki, poprawę dostępności usług publicznych, wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego, odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego oraz wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Jednym z celów strategicznych do osiągnięcia celu głównego jest: „odpowiednie wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego”, dla którego realizacji wyznaczono cel operacyjny: 4.5 Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego (w dokumencie jest błędnie: 4.5 Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych) i określono grupy zadań strategicznych:

- 4.5.1 wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie;
- 4.5.2 wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji;
- 4.5.3 wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

Wszystkie wymienione wyżej grupy zadań leżą w kompetencjach samorządu województwa dolnośląskiego.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD)

Obowiązujący obecnie plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego został przyjęty uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego jest dokumentem określającym politykę zagospodarowania przestrzennego samorządu województwa. Punktem wyjścia do sformułowania tej polityki jest wizja zagospodarowania przestrzennego, stanowiąca jednocześnie cel główny, czyli stan, do którego Samorząd Województwa Dolnośląskiego będzie dążył traktując przestrzeń, jako wspólne dobro. Wizja ta brzmi: Dolny Śląsk 2030: różne obszary – jeden region, różne potencjały – spójny rozwój. Wśród postulowanych w Planie celów i kierunków zbieżnych z niniejszym Programem Opieki a służących do osiągnięcia zakładanej w 2030 wizji wymienić należy racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego, krajobrazu. Przyjęto zasadę kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego wraz z promowaniem regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

W Planie podkreślono, że województwo dolnośląskie zajmuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Najważniejszym zadaniem jest poprawa stanu zachowania tych obiektów zabytkowych oraz historycznie ukształtowanych miejskich założeń przestrzennych – w dokumencie podkreślono, że wymagają one pilnych prac ratowniczych!

Konkurencyjność gospodarki województwa dolnośląskiego opierać się będzie m.in. o racjonalne wykorzystanie w rozwoju turystyki zasobów przyrodniczych i kulturowych regionu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów ochrony środowiska. Aby umożliwić realizację ww. celu samorząd województwa, w ramach przysługujących mu kompetencji, będzie wspierać tworzenie nowoczesnych systemów zarządzania rozwojem turystyki w ramach inicjatyw klastrowych. Budowa turystycznych sieci klastrowych z udziałem społeczności lokalnych umożliwi realizację akceptowanych społecznie produktów turystycznych i wyrówna szanse rozwojowe obszarów posiadających atrakcyjny turystycznie potencjał przyrodniczy i kulturowy. Samorząd województwa wspierać będzie również rozwój systemu regionalnych szlaków turystycznych oraz jego integrację z transportem zbiorowym. Priorytetem w tym zakresie będzie opracowanie koncepcji rozwoju regionalnych szlaków turystycznych opartej m.in. o rozpoznanie popytu turystycznego, analizę chłonności i atrakcyjności zasobów oraz ocenę wpływu zmian klimatu na rozwój tras turystycznych etc. Wdrożenie koncepcji pozwoli na racjonalne, oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju, kanalizowanie ruchu turystycznego w regionie oraz wzmocni ochronę zasobów najcenniejszych przed nadmierną penetracją turystyczną. Celem opracowania koncepcji jest wyznaczenie systemu regionalnych tras turystyki aktywnej oraz sieci tematycznych szlaków turystycznych udostępniających zasoby przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe regionu.

4.2.3. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2021–2024

Program opieki nad zabytkami został opracowany na podstawie uchwały Zarządu Województwa nr 2944/VI/20 z dnia 5 listopada 2020 r. przez Instytut Rozwoju Terytorialnego, we współpracy z Działem Dziedzictwa Kulturowego, Wydziałami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz przy udziale Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

„Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021-2024” został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XXXIV/686/21 z dnia 24 czerwca 2021 r. Należy do grupy programów realizujących Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, a jego realizacja stanowi kontynuację programu obowiązującego w latach 2016-2020. Wprowadzone zmiany wynikają z zaleceń audytu wewnętrznego oraz z wniosków z raportu pokontrolnego NIK. Zgodnie z tymi zaleceniami, Program obejmuje wyłącznie realizację zadań w dziedzinie opieki nad zabytkami, do których zobowiązany jest Samorząd Województwa na podstawie ustaw, a wyznaczone działania dotyczą zabytków w znaczeniu ściśle określonym w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Należy przyjąć, że opieka nad zabytkami sprawowana przez samorząd województwa powinna mieć charakter wzorcowy i inspirujący dla jednostek niższego samorządu terytorialnego na poziomie powiatu oraz gminy. Wdrażanie zapisów programu odbywać się będzie w ramach wydziałów w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, zgodnie z ich kompetencjami oraz przez instytucje własne i instytucje kultury podlegające Marszałkowi Województwa. Adresatami programu są w pierwszej kolejności wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego realizujące zadania w sferze ochrony i opieki nad zabytkami, a także instytucje i podmioty, których działalność obejmuje ochronę dziedzictwa kulturowego, jednostki samorządu terytorialnego, obecni i potencjalni właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych oraz zainteresowani ochroną i opieką nad zabytkami.

W części analitycznej Programu podkreślono, że województwo dolnośląskie zajmuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby zabytków wpisanych do rejestru zabytków: 46040 obiektów, w tym zabytki nieruchome (8130 obiekty), a także pierwsze w Polsce miejsce pod względem liczby zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (1492 stanowiska). Pełny zasób zabytków nieruchomych zawierających zabytki wpisane do rejestru zabytków, zabytki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz zabytki wyznaczone do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków liczy ponad 100 000 obiektów. W kontekście wymienionych zasobów zabytków znajdujących się w rejestrze zabytków, w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz przewidzianych do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków niezrozumiała jest polityka władz konserwatorskich, w której priorytetem nie jest uzupełnienie podstawowej dokumentacji dla tych zabytków, na przykład kart wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Stan zachowania obiektów zabytkowych jest bardzo zróżnicowany, ale wśród zabytków znajdujących się w stanie ruiny dominują obiekty prywatne (pałace, budowle towarzyszące, parki, budynki mieszkalne). Zauważalna jest postępująca poprawa stanu zabytków dzięki przeprowadzanym remontom, w których przodują samorządy i instytucje państwowe. Nadal w stanie niezadawalającym znajdują się licznie występujące w województwie dolnośląskim zabytki techniki.

Wśród głównych problemów związanych z ochroną zabytkowych obiektów nieruchomych wymieniono:

- cechy strukturalne zabytków utrudniające ich dostosowanie do wymagań współczesnych użytkowników (związane z fizyką obiektów, jak np. przenikliwość cieplna, brak izolacji przeciwwilgociowych; związanych z parametrami funkcjonalnymi powodującymi trudność w dostosowaniu dla osób z niepełnosprawnościami);
- stan infrastruktury technicznej, np. przestarzałe systemy grzewcze;
- wysokie koszty inwestycji i skomplikowany proces uzyskiwania zezwoleń administracyjnych;
- utrata oryginalnych funkcji użytkowych (obiekty przemysłowe, dworce kolejowe, budynki gospodarcze na wsiach);
- brak zagospodarowania obiektów we władaniu instytucji państwowych jak Lasy Państwowe, PKP SA;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

- problemy zintegrowanej ochrony i zagospodarowania wielkoobszarowych form krajobrazu przyrodniczo-kulturowego (np. parki);

W Programie przedstawiono następującą wizję, cel strategiczny, cele operacyjne oraz priorytety działania:

WIZJA: WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO DOLNEGO ŚLĄSKA STANOWI FUNDAMENT NOWOCZESNEGO I OTWARTEGO REGIONU EUROPEJSKIEGO	
CEL STRATEGICZNY: ZACHOWANIE I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DLA WZMACNIANIA TOŻSAMOŚCI DOLNEGO ŚLĄSKA.	
CEL OPERACYJNY 1: ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ZASOBAMI DZIEDZICTWA	
Priorytet 1: Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim.	
Działanie 1.	Wsparcie dla opracowania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych.
Opis działania:	Działanie polega na wsparciu finansowym opracowań dokumentacji określonej w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w odniesieniu do obiektów zabytkowych w stanie zagrożenia, w szczególności obiektów o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.
Działanie 2.	Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz na tworzenie parków kulturowych.
Opis działania:	Działanie ma na celu wsparcie obiektów lub zespołów zabytkowych, które ze względu na wybitne wartości artystyczne, historyczne i kulturowe, mogą pretendować do uznania za pomnik historii i do wpisania na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Działanie dotyczy również parków kulturowych tworzonych w celu zachowania krajobrazu kulturowego oraz zabytków nieruchomości charakterystycznych dla miejscowej tradycji budowlanej. Przewiduje się wsparcie finansowe w opracowaniu dokumentacji aplikacyjnej, o które mogą się również ubiegać organizacje pozarządowe.
Działanie 3.	Wytypowanie obiektów do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego.
Opis działania:	Działanie obejmuje wskazanie obiektów dziedzictwa kulturowego, które odegrały szczególną rolę w kształtowaniu historii i kultury Europy oraz rozwoju wartości stanowiących fundament integracji europejskiej. Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany jest obiektom o symbolicznej wartości, istotnych dla budowania tożsamości europejskiej. W ramach działania przewiduje się inicjowanie „koalicji dla zabytków”, czyli zachęcanie do współpracy właścicieli obiektów o podobnej historii i funkcji.
Działanie 4.	Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych.
Opis działania:	Działanie polega na tworzeniu tematycznego modułu o zabytkach w Dolnośląskiej Infrastrukturze Informacji Przestrzennej oraz utrwaleniu zasobów dziedzictwa kulturowego w formacie cyfrowym. Realizacja działania umożliwia integrację baz danych przestrzennych o zabytkach, w tym danych administrowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Priorytet 2: Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków.	
Działanie 1.	Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

Opis działania:	Działanie polega na finansowaniu prac badawczych i dokumentacyjnych oraz prac zabezpieczających i konserwatorsko-budowlanych przy zabytkach stanowiących mienie samorządu województwa, w tym jednostek samorządowych i samorządowych instytucji kultury. W ramach działania jest również możliwe przeprowadzenie analizy adaptacji obiektów zabytkowych do nowych funkcji w celu wykorzystania ich dla jednostek podległych lub zależnych od Samorządu Województwa Dolnośląskiego.
Działanie 2.	Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.
Opis działania:	Działanie polega na udzielaniu wsparcia finansowego, w charakterze dotacji, na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach niebędących w bezpośrednim zarządzie samorządu województwa. Przy udzielaniu wsparcia finansowego z budżetu samorządu województwa dolnośląskiego, ze względu na dużą liczbę wpływających wniosków oraz ograniczone możliwości finansowania wszystkich zadań, stosuje się dodatkowe kryteria oceny. Należą do nich: <ol style="list-style-type: none"> 1. ujęcie zabytku w aktualnym, gminnym programie opieki nad zabytkami; 2. adaptacja obiektu nieużytkowanego na funkcje użytkowe, w szczególności związane z jego udostępnianiem dla celów turystyki, kultury lub użyteczności publicznej; 3. wysoka ranga zabytku w skali regionalnej, 4. priorytetowo będą traktowane obiekty znajdujące się w gminach, w których wartość wskaźnika G³ w roku poprzedzającym udzielanie dotacji jest niższa od średniej wartości tego wskaźnika dla województwa dolnośląskiego; 5. zabezpieczenie obiektu znajdującego się w stanie zagrożenia, ruiny, katastrofy budowlanej lub zabezpieczenie drewnianego obiektu zabytkowego w system przeciwpożarowy.
Działanie 3.	Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.
Opis działania:	Działanie polega na dofinansowaniu wyposażenia zabytków w systemy zabezpieczeń przeciwwłamaniowych i przeciwpożarowych, w szczególności w obiektach posiadających cenne dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego oraz w obiektach architektury drewnianej. Działanie dotyczy także czasowego zabezpieczania zabytków krytycznie zagrożonych przed pogłębiającym się procesem destrukcji.
Działanie 4.	Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Opis działania:	Działanie ma na celu poprawę dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej obiektów zabytkowych. Jego realizacja będzie polegać na dofinansowaniu wyposażenia zabytków w niezbędne udogodnienia zwalczające wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami.
Priorytet 3: Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego	
Działanie 1.	Stymulowanie opracowywania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz Gminnych Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim.
Opis działania:	Działanie polega na popularyzowaniu i zachęcaniu gmin województwa do opracowania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz prowadzenia Gminnych Ewidencji Zabytków. Przewiduje się organizację spotkań z samorządami, a także tworzenie materiałów promocyjno-informacyjnych zachęcających gminy do sporządzania w/w opracowań.
Działanie 2.	Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.
Opis działania:	W ramach działania będą realizowane zadania polegające na:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	<ul style="list-style-type: none"> • budowie i utrwalaniu powiązań instytucjonalnych (w wymiarze międzyregionalnym i transgranicznym) w dziedzinie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego; • aktywizacji w zakresie wymiany wiedzy, doświadczeń, sprawdzonych rozwiązań w sferze ochrony, odnowy i wykorzystania zabytków oraz rewitalizacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym; • realizacji wspólnych projektów międzyregionalnych i międzynarodowych w obszarze dziedzictwa kulturowego; • kreowaniu regionalnych i ponadregionalnych szlaków tematycznych umożliwiających wspólne aplikowanie o wsparcie z poziomu krajowego.
Działanie 3.	Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych.
Opis działania:	Działanie polega na promowaniu zintegrowanego i kompleksowego podejścia do ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego poprzez wspieranie lub kreowanie inicjatyw na rzecz ochrony zabytków, krajobrazu i wartości przyrodniczych wykraczających poza jedną jednostkę administracyjną (inicjatywy międzygminne, sieciowe, subregionalne, tematyczne, itp.)
CEL OPERACYJNY 2: WZMACNIANIE TOŻSAMOŚCI I MARKI REGIONU POPRZEZ ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.	
Priorytet 1: Kształtowanie tożsamości regionalnej przez działania edukacyjne i promocyjne.	
Działanie 1.	Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego.
Opis działania:	Działanie ma na celu realizację i wspieranie projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego w regionie. Dotyczy ono projektów zgłaszanych przez podmioty, których cele statutowe obejmują prowadzenie działań edukacyjnych.
Działanie 2.	Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną.
Opis działania:	Działanie ma na celu realizację i wspieranie projektów promujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu. Dotyczy ono projektów zgłaszanych przez podmioty, których cele statutowe obejmują prowadzenie działań promocyjnych w zakresie dziedzictwa kulturowego. Wsparciem będą objęte m.in. działania związane z opracowaniem platform internetowych, działalnością wydawniczą i multimedialną promującą zabytki Dolnego Śląska. Wspieranie inicjatyw powoływania instytucji kultury promujących zabytki Dolnego Śląska.
Priorytet 2: Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami.	
Działanie 1.	Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.
Opis działania:	Celem działania jest merytoryczne i organizacyjne wsparcie dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • informowanie o właściwym oznaczeniu zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru, poprzez zastosowanie obowiązującego znaku informacyjnego, • opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dla obiektów zabytkowych w województwie, • promocję „dobrych praktyk” w zakresie adaptacji zabytków do współczesnych funkcji, • opracowanie materiałów informacyjnych w zakresie pozyskiwania źródeł finansowych na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	<ul style="list-style-type: none"> organizację szkoleń i warsztatów związanych m.in. z opracowaniem aplikacji etc., ustanowienie corocznej nagrody za najlepsze działania w zakresie konserwacji zabytków. <p>Działanie skierowane jest również na merytoryczne wsparcie inicjatyw związanych z obejmowaniem cennych obiektów ustawowymi formami ochrony.</p>
Działanie 2.	Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami
Opis działania:	Celem działania jest merytoryczne i organizacyjne wsparcie dla inicjatyw społecznych związanych z zagospodarowaniem obiektów zabytkowych oraz ich udostępnieniem na cele społeczne i działalności gospodarczej. W ramach działania przewidywane jest m.in. organizowanie spotkań i warsztatów dla podmiotów prywatnych, organizacji społecznych i pozarządowych oraz innych zainteresowanych działaniami na rzecz poprawy stanu zabytków oraz ich udostępnienia.
Priorytet 3: Wzmacnianie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.	
Działanie 1.	Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.
Opis działania:	W ramach działania przewidywane jest realizowanie i wspieranie aktywnego marketingu tych zasobów dziedzictwa kulturowego, które przyczynią się do rozwoju gospodarczego regionu, w tym zwłaszcza rozwoju sektora usług i rzemiosła. Przewiduje się również: <ul style="list-style-type: none"> promocję i marketing zasobów zabytków Dolnego Śląska w powiązaniu z ofertą turystyczną, marketing markowych produktów turystycznych zw. z zasobami zabytkowymi, tworzenie oraz promocję tematycznych szlaków turystycznych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, promocję produktów regionalnych i tradycyjnych.
Działanie 2.	Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.
Opis działania:	W ramach działania przewidywane jest wspieranie inicjatyw związanych z rozwojem sektorów i obszarów turystycznych oraz uzdrowiskowych poprzez aktywne i kreatywne wykorzystanie obiektów zabytkowych.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

4.3.1. Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Legnickiego na lata 2021-2024

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Legnickiego na lata 2021-2024 został przyjęty Uchwałą nr XXIII/147/2021 Rady Powiatu Legnickiego z dnia 28 stycznia 2021 r.

W części poświęconej charakterystyce dóbr kultury w powiecie legnickim i stanowi ich zachowania zwrócono słusznie uwagę, że obok historycznie ukształtowanych układów osadniczych z obiektami budowlanymi oraz układów komunikacyjnych, starannie wkomponowanych w szatę roślinną, układ wodny, rzeźbę terenu, po II wojnie światowej w dobie gospodarki socjalistycznej pojawiły się elementy dysharmonijne, zrywające dotychczasową równowagę pomiędzy przyrodą a przestrzenią kształtowaną przez ludzi.

Na obecny obraz krajobrazu kulturowego powiatu legnickiego największy wpływ miały wydarzenia historyczne, uwarunkowania geograficzne – w tym zasoby naturalne, jak na przykład kruszców, do których autorzy opracowania wymieniają poniżej zacytowane:

- położenie geograficzne i dobre warunki gospodarki rolnej najcieplejszego klimatycznie regionu kraju sprzyjały rozwojowi osadnictwa wzdłuż Odry i jej dopływów u progu kształtowania się państwowości polskiej w wiekach od X do XV;

- przebieg ważniejszych szlaków handlowych np. Wysoka Droga, cenne zasoby kruszców, polityka osadnicza Śląskich Piastów Henryka Brodatego i Henryka Pobożnego, którzy osadzali nową ludność i wyposażali istniejące już osady w nowe prawo zwane niemieckim, decydowały o powstaniu osad o charakterze miejskim. Średniowieczna sieć osadnicza jest do dziś widoczna w krajobrazie kulturowym, ośrodkach historycznych miast powiatu;

- przejście Śląska pod panowanie sąsiednich państw wpłynęło na pojawienie się elementów kultury czesko – austriackiej i niemieckiej w krajobrazie kulturowym powiatu;

- nowe czynniki rozwojowe w XIX w., reforma struktury własności gruntów, rozwój kolei spowodowały zmiany tradycyjnej drewnianej i szkieletowo-ryglowej zabudowy w murowane budowle kryte najczęściej dachówką. Właśnie XIX-wieczna zabudowa jest najliczniej reprezentowana wśród zabytków powiatu legnickiego;

- zniszczenia w zabytkowych założeniach spowodowane działaniami wojennymi i przerwaniem ciągłości kulturowej w 1945 roku, lokalizacją baz wojsk radzieckich, a także przejściem własności ziemskiej, a zwłaszcza rozłogów pól, założeń rezydencjalno- parkowych przez PGR-y;

- straty w stanie zachowania dóbr kultury w okresie likwidacji PGR-ów po 1991 roku i zagospodarowania nieruchomości przez Skarb Państwa.

„Program opieki nad zabytkami powiatu legnickiego na lata 2021-2024” w sposób kompleksowy określa zadania powiatu w dziedzinie opieki nad zabytkami, oraz precyzuje priorytetowe cele, do których należą:

- ochrona krajobrazu kulturowego;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego dla następnych pokoleń;
- integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzania wiedzy o zasobach dóbr kultury i ich stanie, prezentacji określonych wartości i walorów kulturowych;
- kształtowanie wśród mieszkańców powiatu potrzeby poznawania wiedzy o przeszłości regionu, jego tradycji, poszanowanie wartości materialnych i niematerialnych;
- kreowanie działań prorozwojowych, poprawy życia mieszkańców poprzez wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, dążenie do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Wśród zadań opieki nad zabytkami w zakresie spraw społecznych, informacji i edukacji, popularyzacji, promocji wartości i wzorów kulturowych dla gminy Kunice autorzy programu wymieniają:

- ochrona i podniesienie walorów środowiska kulturowego gminy poprzez tworzenie różnorodnych form ochrony oraz prowadzenie polityki przestrzennej uwzględniającej zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Wśród zadań z zakresu ochrony krajobrazu kulturowego – zadania gospodarczo-przestrzenne dla gmin powiatu legnickiego autorzy wymieniają uwzględnienie różnych form ochrony dziedzictwa kulturowego w planach miejscowych i w wydawanych decyzjach przez urzędy:

- ochrona historycznie ukształtowanego układu przestrzennego miejscowości i zespołów zabytkowej zabudowy;

- przeciwdziałanie rozproszaniu osadnictwa i ochronie historycznie ukształtowanych układów osadniczych przez wyznaczenie w planach miejscowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk;
- przeciwdziałanie rozdrabnianiu własności historycznej;
- wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze historycznych siedlisk nawiązującą do celów budownictwa regionalnego, estetyzacja zagospodarowania terenu i budowl; dostosowanie do standardów zabytkowej przestrzeni publicznej;
- przeciwdziałanie rozbudowie, przebudowie obiektów zabytkowych zmieniających bryłę zabytków.

A także podejmowanie różnych form ochrony, rewaloryzacji oraz oznakowania stanowisk archeologicznych, uwzględnienie ich zachowania w decyzjach wydawanych przez urzędy, pozyskiwanie środków z funduszy pomocowych na przedsięwzięcia umożliwiające tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, obsługą ruchu turystycznego, agroturystyki i ekoturystyki.

4.3.3. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych powiatu legnickiego.

Powiat legnicki posiada aktualny Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych. Dokument nie jest dostępny na stronach internetowych powiatu a prezentowane poniżej uwagi dotyczą modelowego planu ochrony zabytków.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na wykonywaniu następujących przedsięwzięć:

- prace przygotowawcze w okresie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
- prace w okresie podwyższonej gotowości, to jest w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia,
- reagowanie w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
- zabezpieczenie i dokumentowanie po zakończeniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.

4.3.4. Inicjatywy Lokalne o charakterze regionalnym

Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina”

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina” zostało założone 07 maja 2008r. w Chocianowie. W latach 2009-2015 LGD realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w ramach Osi 4 Leader objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Od 2015 LGD Wrzosowa Kraina obejmuje obszar gmin wiejskich: Gromadka, Lubin, Chojnów, Bolesławiec, Miłkowice, Kunice, miejsko-wiejskich: Kunice, Chocianów oraz gminę miejską Chojnów.

Na terenie Wrzosowej Krainy działa szereg wiosek tematycznych, zagród edukacyjnych, punktów ekomuzeów, w których prowadzenie zaangażowana jest lokalna społeczność. Oferty opierają się na lokalnych zasobach i pasji mieszkańców, a poprzez warsztaty oraz zabawę prezentują lokalne dziedzictwo tego regionu. W ramach LGD „Partnerstwo Integracja Turystyka” Gmina Kunice zrealizowała wiele projektów, które mogły powstać dzięki dofinansowaniu Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER. Gmina Kunice za pomocą LGD „Partnerstwo Integracja Turystyka” uzyskała również dofinansowanie na realizację wielu projektów w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

Stowarzyszenie LGD „Wrzosowa Kraina” realizuje obecnie „Strategię rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dokument ten do chwili obecnej nie został zastąpiony nową Strategią, co zapewne wynika z wchodzącej w 2021 nowej perspektywy finansowania na lata 2021-2027 i nowych priorytetów, jakie będą w niej obowiązywały – z zapowiedzi dotyczących nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wynika, że mają pozostać zmniejszone środki na inwestycje.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice zgodny jest z następującymi dokumentami wykonanymi na poziomie gminy:

5.1.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Kunice

Na terenie gminy Kunice funkcjonuje 155 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają ok. 13% powierzchni gminy. Obowiązujące plany charakteryzują się dużym rozdrobnieniem, bardzo wiele z nich obowiązuje na terenach części wsi. Ogółem 87% powierzchni gminy nie posiada planów zagospodarowania przestrzennego. W tabeli poniżej zostały wymienione te, w których znalazły się zapisy ochronne dotyczące środowiska kulturowego. We wszystkich wymienionych planach zapisy ochronne dotyczą stanowisk archeologicznych występujących na terenie obowiązywania planów.

	Numer uchwały	Tytuł
1.	IX/46/99	z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo usługowej terenu działki numer 241/1, obręb Bieniowice
2.	IX/47/99	z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki numer 416, 417, 420, 427, 429/1, obręb Grzybiany
3.	IX/57/99	z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki numer 114, obręb Spalona
4.	XXX/150/01	z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Północnego Zespołu Mieszkaniowego we wsi Kunice dla terenu działek nr 572/30 i 572/31, obręb Kunice [-> patrz: XXXV/195/01 z dnia 19 listopada 2001 r.][-> patrz: XVI/81/95 z dnia 10 listopada 1995r.]
5.	XXX/151/01	z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 241/2, obręb Bieniowice [-> patrz: XXXV/194/01 z dnia 19 listopada 2001 r.]
6.	XXX/156/01	z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osrodka przywodnego sSpalona Is terenu działki nr 284/8, obręb Spalona [-> patrz: XXXV/191/01 z dnia 19 listopada 2001 r.]

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

7.	XXX/157/01	z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 391, 399, 401, 408, 412, 436, 443/1, 443/2, 450 i 451/2, obręb Spalona [-> <i>patrz: XXXV/192/01 z dnia 19 listopada 2001 r.</i>]
8.	XXXV/178/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej sZiemnice IIs terenu działek nr 5, 6, 10/1, 17, 18, 21, 22/4, 407, 408, 412 i 413, obręb Grzybiany
9.	XXXV/179/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 24/2, 66, 67, 68, 69, 70/1, 70/2, 71, 73, 74, 75, 76/1, 76/2, 77/1, 77/2, 79, 81/1, 82, 84, 94, 117, 295/3, 295/4, 344/1, 344/2, 345, 349, 352, 353/2, 362/4, 362/5, 363/1, 365/1, 365/2 i 366, obręb Grzybiany
10.	XXXV/180/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej sZiemnice IIIs terenu działek nr 576 i 577/7, obręb Grzybiany
11.	XXXV/184/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej, mieszkaniowo-pensjonatowej, sportowo-rekreacyjnej terenu działek nr 19, 692/2, 693/2, 694/44, 694/45, obręb Kunice
12.	XXXV/185/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej sSzczytniki Małe terenu działek nr 491, 492, 493/1, 493/2, 493/3, 495/1, 495/2, 496/1, 496/2, 497/3, 497/4, 499/1, 501/1 w Kunicach, 56, 57, 66, 67/1, 67/2, 68, 69, 72/1, 72/2, 73, 81, 82, 87, 93/1, 93/2, 94 i 97 w Szczytnikach Małych, obręb Spalona
13.	XXXV/186/01	z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 16, 39/1, 114/1, obręb Golanka Górna
14.	X/43/03	z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działki nr 74 oraz cmentarza komunalnego terenu działek nr: 80 i 81/1, obręb Bieniowice [-> <i>patrz: XIII/68/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.</i>]
15.	X/45/03	z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działek nr: 65 (część), 87/2, 88, 95/6, 100/2, 126/1, 141, 335/1, 336/2 (część), 338/4 (część), 338/5 (część), 339/3, 353/1 (część), 364/3, obręb Grzybiany [-> <i>patrz: XIII/70/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.</i>]
16.	X/48/03	z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 581/4, stawu rybnego teren działki nr 588/7, agroturystycznego gospodarstwa rolnego terenu działki [-> <i>patrz: XIII/73/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.</i>] nr 588/9, obręb Grzybiany
17.	X/52/03	z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działek nr 563, 569, 570/1, 570/3, 571/5, 587, obręb Kunice [-> <i>patrz: XIII/77/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.</i>]
18.	X/57/03	z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 432, obręb Spalona [-> <i>patrz: XIII/82/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.</i>]

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

19.	XXXII/192/05	z dnia 30 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego eksploatacji kruszywa naturalnego dla terenu działek nr 176/3, 176/4, 240/2, 241/1, 241/3, 242/1 (część), 242/2 (część), 243 (część), 244 (część), 257/2, 257/3, 261, obręb Kunice
20.	XXXII/194/05	z dnia 30 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego eksploatacji kruszywa naturalnego dla terenu działek nr 163/13, 163/14, 163/15, 163/16, 478/1 i 478/2, obręb Spalona
21.	XL/227/06	z dnia 30 maja 2006 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 391, 399, 401, 408, 412, 436, 443/1, 443/2, 450 i 451/2, obręb Spalona [-> <i>patrz: XXX/157/01 z dnia 11 maja 2001 r.</i>]
22.	III/17/06	z dnia 27 grudnia 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu powierzchniowej eksploatacji ilów ze złoża „Kunice I – wschód” dla terenu działek nr 699/31 (część), 699/37 (część), 730 dr i 731 dr (część), obręb Kunice.
23.	XV/88/08	z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej rejonu ul. Lesnej i ul. Akacyjnej, obręb Spalona [-> <i>patrz: XXX/156/01 z dnia 11 maja 2001 r.</i>]
24.	XXIX/195/13	Uchwała nr XXIX/195/13 Rady Gminy Kunice z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu eksploatacji kruszywa naturalnego, obręby Kunice i Spalona
25.	XXXIX/260/14	Uchwała nr XXXIX/260/14 Rady Gminy Kunice z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Rybińskiej, obręb Spalona

W wymienionych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego występują zapisy ochronne dotyczące zasad ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków. Ustalenia te zostały poniżej przytoczone w formie zapisanej w planie.

Uchwała nr IX/46/99 Rady Gminy w Kunicach z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo usługowej terenu działki numer 241/1, obręb Bieniowice

„§ 7

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr IX/47/99 Rady Gminy w Kunicach z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki numer 416, 417, 420, 427, 429/1, obręb Grzybiany

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr IX/57/99 Rady Gminy w Kunicach z dnia 5 maja 1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki numer 114, obręb Spalona

§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr XXX/150/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Północnego Zespołu Mieszkaniowego we wsi Kunice dla terenu działek nr 572/30 i 572/31, obręb Kunice

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr XXX/151/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 241/2, obręb Bieniowice

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego KA 6 ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr XXX/156/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osrodka przywodnego Spalona I terenu działki nr 284/8, obręb Spalona

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego KA 13 ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Uchwała nr XXX/157/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 11 maja 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 391, 399, 401, 408, 412, 436, 443/1, 443/2, 450 i 451/2, obręb Spalona

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr XXXV/178/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej Ziemnice II terenu działek nr 5, 6, 10/1, 17, 18, 21, 22/4, 407, 408, 412 i 413, obręb Grzybiany

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr XXXV/179/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 24/2, 66, 67, 68, 69, 70/1, 70/2, 71, 73, 74, 75, 76/1, 76/2, 77/1, 77/2, 79, 81/1, 82, 84, 94, 117, 295/3, 295/4, 344/1, 344/2, 345, 349, 352, 353/2, 362/4, 362/5, 363/1, 365/1, 365/2 i 366, obręb Grzybiany

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelką działalność w obrębie stanowisk archeologicznych KA 9 i KA 10 ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków”

Uchwała nr XXXV/180/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej Ziemnice III terenu działek nr 576 i 577/7, obręb Grzybiany

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelką działalność w obrębie stanowisk archeologicznych KA 7 i KA 8 ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków”

Uchwała nr XXXV/184/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej, mieszkaniowo-pensjonatowej, sportowo-rekreacyjnej terenu działek nr 19, 692/2, 693/2, 694/44, 694/45, obręb Kunice

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr XXXV/185/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej Szczytniki Małe terenu działek nr 491, 492, 493/1, 493/2, 493/3, 495/1, 495/2, 496/1, 496/2, 497/3, 497/4, 499/1, 501/1 w Kunicach, 56, 57, 66, 67/1, 67/2, 68, 69, 72/1, 72/2, 73, 81, 82, 87, 93/1, 93/2, 94 i 97 w Szczytnikach Małych, obręb Spalona

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr XXXV/186/01 Rady Gminy w Kunicach z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 16, 39/1, 114/1, obręb Golanka Górna

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelka działalność w obrębie stanowiska archeologicznego ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr X/43/03 Rady Gminy Kunicez dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działki nr 74 oraz cmentarza komunalnego terenu działek nr: 80 i 81/1, obręb Bieniowice

„§ 5

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– ze względu na lokalizację stanowisk archeologicznych w trakcie prowadzenia prac ziemnych przy inwestycji należy zapewnić nadzór archeologiczny, w razie naruszenia substancji zabytkowej stanowiska należy przeprowadzić archeologiczne badania ratownicze. Koszt prac archeologicznych pokrywa inwestor. Na tego typu prace należy uzyskać zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków”

Uchwała nr XIII/70/03 Rady Gminy Kunice z dnia 30 grudnia 2003 r. zmieniająca uchwałę w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działek nr: 65 (część), 87/2, 88, 95/6, 100/2, 126/1, 141, 335/1, 336/2 (część), 338/4 (część), 338/5 (część), 339/3, 353/1 (część), 364/3, obręb Grzybiany

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– ze względu na lokalizację stanowisk archeologicznych w trakcie prowadzenia prac ziemnych przy inwestycji należy zapewnić nadzór archeologiczny, w razie naruszenia substancji zabytkowej stanowiska należy przeprowadzić archeologiczne badania ratownicze. Koszt prac archeologicznych pokrywa inwestor. Na tego typu prace należy uzyskać zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków”

Uchwała nr X/48/03 Rady Gminy Kunice z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 581/4, stawu rybnego teren działki nr 588/7, agroturystycznego gospodarstwa rolnego terenu działki

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– ze względu na lokalizację stanowisk archeologicznych w trakcie prowadzenia prac ziemnych przy inwestycji należy zapewnić nadzór archeologiczny, w razie naruszenia substancji zabytkowej stanowiska należy przeprowadzić archeologiczne badania ratownicze. Koszt prac archeologicznych pokrywa inwestor. Na tego typu prace należy uzyskać zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków”

Uchwała nr X/52/03 Rady Gminy Kunice dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkalno-usługowej terenu działek nr 563, 569, 570/1, 570/3, 571/5, 587, obręb Kunice

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– wszelką działalność w obrębie stanowisk archeologicznych ingerująca poniżej warstwy ornej może być dopuszczona po przeprowadzeniu badań ratowniczo-wykopaliskowych na koszt inwestora i po uzyskaniu zezwolenia Państwowej Służby Ochrony Zabytków.”

Uchwała nr X/57/03 Rady Gminy Kunice z dnia 30 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działki nr 432, obręb Spalona

„§ 9

Ustala się następujące zasady ochrony dóbr kultury:

– ze względu na lokalizację stanowisk archeologicznych (K 12) w trakcie prowadzenia prac ziemnych przy inwestycji należy zapewnić nadzór archeologiczny, w razie naruszenia substancji zabytkowej stanowiska należy przeprowadzić archeologiczne badania ratownicze. Koszt prac archeologicznych pokrywa inwestor. Na tego typu prace należy uzyskać zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.”

Uchwała nr XXXII/192/05 Rady Gminy Kunice z dnia 30 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego eksploatacji kruszywa naturalnego dla terenu działek nr 176/3, 176/4, 240/2, 241/1, 241/3, 242/1 (część), 242/2 (część), 243 (część), 244 (część), 257/2, 257/3, 261, obręb Kunice

„§ 14 ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ
Ze względu na lokalizację na terenie objętym planem stanowisk archeologicznych:

1) Kunice 19.37 AZP 77-21,

2) Kunice 4/21 AZP 77-21,

w przypadku odkrycia, w trakcie eksploatacji złóż, przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć go i miejsce odkrycia, niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.”

Uchwała nr XXXII/194/05 Rady Gminy Kunice z dnia 30 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego eksploatacji kruszywa naturalnego dla terenu działek nr 163/13, 163/14, 163/15, 163/16, 478/1 i 478/2, obręb Spalona

„§ 14 ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ
Ze względu na dawną lokalizację na terenie objętym planem stanowiska archeologicznego – Spalona 8/43 AZP 76-21, w przypadku odkrycia, w trakcie eksploatacji złóż, przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć go i miejsce odkrycia, niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.”

Uchwała nr XL/227/06 Rady Gminy Kunice z dnia 30 maja 2006 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej terenu działek nr 391, 399, 401, 408, 412, 436, 443/1, 443/2, 450 i 451/2, obręb Spalona .

„§ 9. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ
Na obszarze objętym planem w trakcie prowadzenia robót ziemnych inwestor na swój koszt powinien zapewnić nadzór archeologiczny. Na tego typu prace należy uzyskać pisemne pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.”

Uchwała nr III/17/06 Rady Gminy Kunice z dnia 27 grudnia 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu powierzchniowej eksploatacji ilów ze złoża „Kunice I – wschód” dla terenu działek nr 699/31 (część), 699/37 (część), 730 dr i 731 dr (część), obręb Kunice.

„§ 14. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ
W rejonie stanowiska archeologicznego Kunice 11/58 AZP 77-21 (osada, późne średniowiecze, okres nowożytny), w trakcie prowadzenia robót ziemnych przedsiębiorca na swój koszt, po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, powinien zapewnić nadzór archeologiczny.”

Uchwała nr XV/88/08 Rady Gminy Kunice dnia 19 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowo-usługowej rejonu ul. Lesnej i ul. Akacjowej, obręb Spalona

„§ 7. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Ustala się ochronę stanowisk archeologicznych zaznaczonych na planie
2. Na wszelkie prace ziemne prowadzone w rejonie stanowisk archeologicznych należy uzyskać zgodę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Inwestor zobowiązany jest na swój koszt zapewnić nadzór archeologiczny w razie konieczności przeprowadzić wyprzedzające ratownicze badania archeologiczne”

Uchwała nr XXIX/195/13 Rady Gminy Kunice z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu eksploatacji kruszywa naturalnego, obręby Kunice i Spalona)

„§ 7. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Ochroną konserwatorską zgodnie z przepisami szczególnymi obejmuje się zaewidencjonowane stanowiska archeologiczne:

- 1) Nr AZP 2/11/77-21: ślad osadnictwa, późne średniowiecze, pradzieje/osada, kultura Łużycka. Stanowisko wpisane do rejestru zabytków, decyzją o wpisie z dnia 03.IV.1975 r. Nr wpisu: 134/85, 795/Arch;
 - 2) Nr AZP 3/12/77-21: ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze i średniowiecze/osada, pradzieje. Stanowisko wpisane do rejestru zabytków, decyzją o wpisie z dnia 03.IV.1975 r. Nr wpisu: 135/85, 796/Arch;
 - 3) Nr AZP 4/13/77-21: osada, kultura Łużycka, okres wpływów Rzymskich, wczesne średniowiecze. Stanowisko wpisane do rejestru zabytków decyzją o wpisie z dnia 03.IV.1975 r. Nr wpisu: 136/85, 797/Arch;
 - 4) Nr AZP 9/43/77-21: ślad osadnictwa, pradzieje, osada wczesne średniowiecze;
 - 5) Nr AZP 7/44/77-21: osada – późne średniowiecze; ślad osadnictwa – pradzieje;
 - 6) Nr AZP 15/51/77-21: jest to ślad osadnictwa, pradzieje, wczesne średniowiecze.
2. Działania inwestycyjne związane ze zmianą zagospodarowania, pracami ziemnymi oraz budową obiektów budowlanych – dotyczące obiektów objętych ochroną konserwatorską – zgodnie z przepisami szczególnymi.”

Uchwała nr XXXIX/260/14 Rady Gminy Kunice z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Rybińskiej, obręb Spalona

„§ 7. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Ochroną zgodnie z przepisami szczególnymi obejmuje się stanowiska archeologiczne ujęte w ewidencji zabytków dla obrębu Spalona:

Obręb Spalona		
Nr stanowiska	Rodzaj stanowiska	Kultura i chronologia
1	2	3
SOZ w Legnicy – AZP 21/ 48 /76-21	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
SOZ w Legnicy – AZP 22/ 49 /76-21	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
SOZ w Legnicy – AZP 19/ 46 /76-21	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
SOZ w Legnicy – AZP 20 /47 /76-21	osada	późne średniowiecze
SOZ w Legnicy – AZP 23/ 50/ 76-21	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
SOZ w Legnicy – AZP 25/ 52 /76-21	punkt osadniczy	późne średniowiecze

2. Wykaz oznaczonych w planie stanowisk archeologicznych podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom.

3. *Działania inwestycyjne związane ze zmianą zagospodarowania, pracami ziemnymi oraz budową obiektów budowlanych, dotyczące obiektów objętych ochroną – zgodnie z przepisami szczególnymi.*”.

5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kunice

Aktualnie obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kunice zostało przyjęte Uchwałą Nr VII/37/07 Rady Gminy w Kunicach z dnia 31 maja 2007 r., oraz zmienione kolejno uchwałami: nr XV/86/08 z dnia 19 marca 2008 r., nr XX/119/08 z dnia 30 września 2008 r., nr XXXVIII/221/10 z dnia 30 marca 2010 r., nr XXXVIII/225/10 z dnia 30 marca 2010 r., nr XLII/239/10 z dnia 31 sierpnia 2010 r., nr XLII/240/10 z dnia 31 sierpnia 2010 r., nr V/27/11 z dnia 25 lutego 2011 r., nr XIX/98/12 z dnia 28 czerwca 2012 r., nr XV/170/13 z dnia 27 lutego 2013 r., XLI/274/14 z dnia 5 listopada 2014 r. oraz VI/31/15 z dnia 29 kwietnia 2015 r.

Z uwagi na konieczność dostosowania obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do obowiązujących przepisów prawa oraz aktualizacji pod kątem zadań mających służyć lokalnym i ponadlokalnym celom publicznym oraz potrzebom rozwoju gminy, Rada Gminy w Kunicach uchwałą nr V/34/19 z dnia 27 lutego 2019 r. zadecydowała opracowanie nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Kunice w obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kunice wśród 6 głównych celów rozwoju przestrzennego wskazano na jeden, którym jest „ochrona i podniesienie walorów środowiska kulturowego gminy poprzez tworzenie różnorodnych form ochrony oraz prowadzenie polityki przestrzennej uwzględniającej zachowanie dziedzictwa kulturowego”. Do realizacji celów głównych wskazano 3 cele strategiczne i jednym z nich jest „ochrona i poprawa środowisk naturalnego i kulturowego”, dla którego wskazano następujące kierunki działań:

- ochrona historycznie ukształtowanej sieci osadniczej;
- ochrona zabytków architektury i budownictwa;
- ochrona obiektów o walorach zabytkowych;
- ochrona zabytków archeologicznych.

5.1.3. Strategia Rozwoju Gminy Kunice na lata 2015-2025

Strategia Rozwoju Gminy Kunice na lata 2015-2025 została przyjęta Uchwałą Nr XIV/75/16 Rady Gminy Kunice z dnia 29 lutego 2016 r.

W Strategii wypracowano misję Gminy Kunice, którą sformułowano: „Gmina Kunice współpracując z mieszkańcami realizuje wspólnie określone cele, plany i potrzeby”. Wspólnie z mieszkańcami gminy wypracowano następującą wizję rozwoju Gminy Kunice: „Gmina Kunice to zaangażowani mieszkańcy oraz obszar o bogatym dziedzictwie kulturowo-historycznym i walorach krajobrazowych”. W sferze środowiskowej wizja ta przekłada się na następujące wartości, do których należy dążyć:

- środowisko naturalne jest w dobrym stanie, jego jakość nie uległa pogorszeniu, a najcenniejsze obszary, ze względu na walory krajobrazowe i przyrodnicze, są należycie chronione;
- gmina może pochwalić się dobrze zachowanym dziedzictwem kulturowym i historycznym;
- istniejąca infrastruktura turystyczna zaspokaja potrzeby i wymagania mieszkańców oraz turystów.

Nadrzędnym celem rozwoju Gminy Kunice jest „rozwój gminy w oparciu o dobrze zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe oraz aktywność, dobre nastawienie i przedsiębiorczość mieszkańców”. Służyć temu mają wypracowane cele główne, z których wymieniono poniżej te, które bezpośrednio wiążą się z dziedzictwem kulturowym gminy:

Cel główny 1: Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych na rzecz rozwoju gminy.

Do osiągnięcia celu głównego określono następujące cele szczegółowe:

1.1. Rozwój infrastruktury komunalnej oraz budowa prawidłowo funkcjonującego systemu gospodarki odpadami.

1.2. Rozwój oferty turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej w oparciu o zasoby przyrodniczo-kulturowe gminy, w tym zagospodarowanie jezior znajdujących się na terenie gminy.

Cel szczegółowy 1.2. zostanie osiągnięty poprzez następujące priorytety:

1.2.1. Rozbudowa sieci tras i ścieżek rowerowych.

1.2.2. Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz zagospodarowanie jezior.

1.2.3. Utworzenie i promocja atrakcyjnej oferty turystycznej.

1.3. Prowadzenie odpowiedniej polityki przestrzennej oraz działań edukacyjnych i ochronnych w celu zachowania walorów przyrodniczo- krajobrazowych oraz kulturowych gminy.

Cel szczegółowy 1.3. zostanie osiągnięty poprzez następujące priorytety:

1.3.1. Popularyzacja dbałości o posesje i tereny wspólne.

1.3.2. Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej i regionalnej.

1.3.3. Uwzględnienie w tworzonych planach zagospodarowania przestrzennego kwestii związanych z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego i historycznego.

1.3.4. Działania na rzecz zachowania, rewitalizacji, renowacji i odtworzenia obiektów zabytkowych.

1.3.5. Działania na rzecz zachowania i odtwarzania obszarów przyrodniczo cennych.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka geograficzno-przyrodnicza gminy Kunice

Gmina Kunice położona jest w powiecie legnickim, w północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego. Od wschodu graniczy z gminą powiatu legnickiego- Prochowice, od południa: Ruja, Legnickie Pole, od zachodu z miastem Legnica, od północy z gminą Lubin w powiecie lubińskim.

Pod względem fizycznogeograficznym w podziale według Kondrackiego, największa część powierzchni gminy leży na terenie makroregionu Niziny Śląsko-Łużyckiej w mezoregionach Wysoczyzny Lubińskiej i Równiny Legnickiej oraz część południowa gminy na terenie mezoregionu Równiny Wrocławskiej w makroregionie Niziny Śląskiej.

Wysoczyzna Lubińska - jest to teren pofałdowany, wyższy od okolicznych obniżień, pokryty osadami zlodowaceń środkowopolskich – głównie piaskami i żwirami oraz glinami. Teren jest silnie zalesiony, z wyjątkiem części południowej.

Równina Legnicka obejmuje szerokie, płaskodenne doliny dolnej Kaczawy i jej dopływów. Na glebach typu mady występują pola uprawne, a w miejscach wilgotnych łąki.

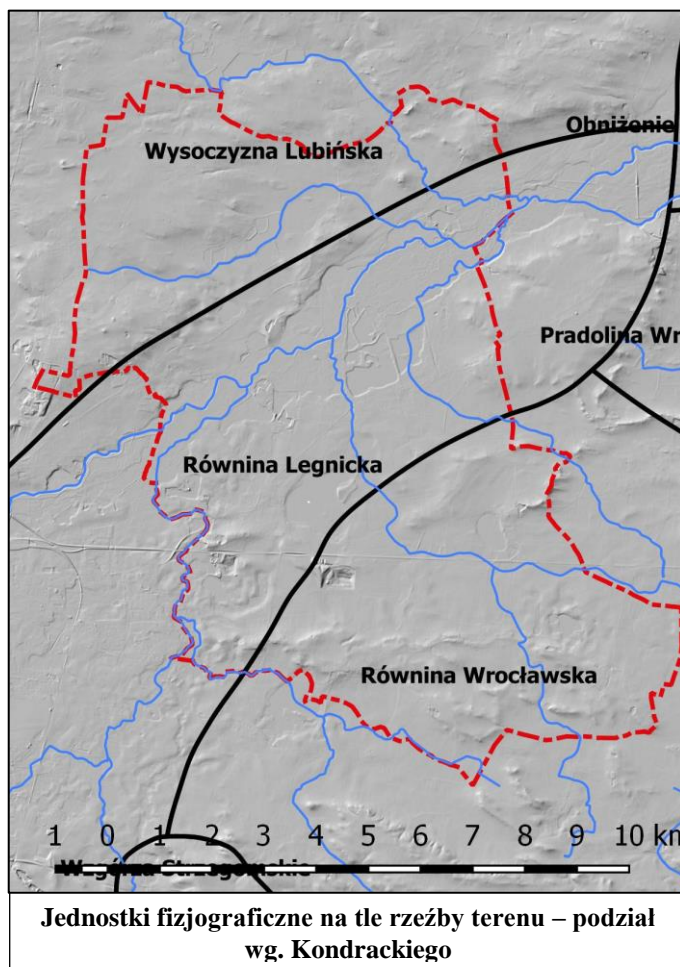
Równina Wrocławska - pod względem geologicznym jest to obszar bloku przedsudeckiego, monokliny śląsko-krakowskiej i monokliny przedsudeckiej, pokryty osadami plejstoceńskimi i holoceniowymi - łąkami, piaskami, żwirami, glinami oraz lessami. Jest to w przeważającej części urodzajna kraina rolnicza powstała na żyznych glebach próchnicznych wytworzonych na utworach lessowych.

Sieć hydrograficzna gminy jest słabo wykształcona. W szerokiej, płaskiej dolinie Kaczawy oraz na terasie średniej istnieje gęsta sieć cieków, na wysoczyźnie sieć hydrograficzna jest jednak uboga, a składają się na nią głównie rowy melioracyjne. Największą rzeką w gminie jest Kaczawa. Od północy wpada do niej kilka niewielkich cieków, od południa rzeka Wierzbiak, Jeziorna, Jagodziniec. Wysokie stany wody zdarzają się wyłącznie wiosną (topnienie śniegów) i latem (długotrwałe opady deszczu). Na terenie Gminy Kunice występują jeziora, w tym dwa największe to Jezioro Kunickie i Jezioro Jaśkowickie.

Jezioro Kunickie zajmuje obszar 95 ha. Na terenach przy południowym brzegu jeziora powstały miejsca wypoczynku. Walory krajobrazowe, dobre położenie oraz dojazd do Jeziora Kunickiego sprawiają, że jest to miejsce stanowiące dużą atrakcję turystyczną zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Jezioro Kunickie jest atrakcyjnym łowiskiem dla wędkarzy, a na jego wschodnich brzegach nie brak spokojnych i zacisznych stanowisk dla amatorów tego sportu. Najczęściej występujące tu gatunki ryb to: leszcz, okoń, szczupak oraz sandacz.

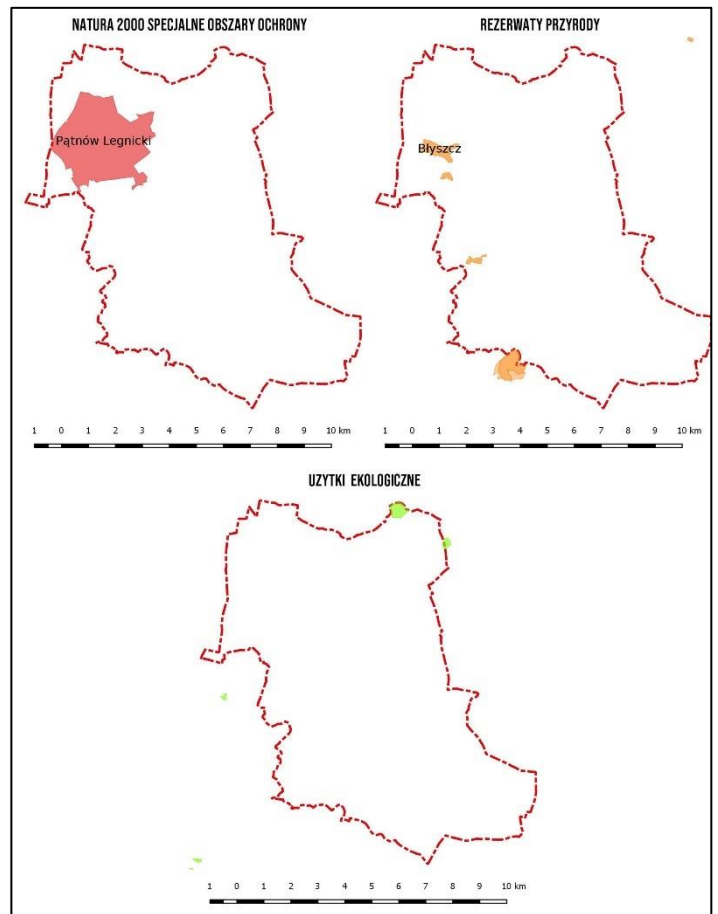
Jezioro Jaśkowickie zajmuje obszar 24 ha i jest trzecim pod względem wielkości oraz najgłębszym (9,4 m) jeziorem Pojezierza Legnickiego, wykorzystywanym głównie przez wędkarzy.

Tereny gminy Kunice charakteryzują się dość niską lesistością, wynoszącą nieco ponad 16,5%, podczas gdy średnia dla Polski wynosi 29,6%. Na terenie Gminy Kunice obszary chronione zajmują niewielki odsetek powierzchni terenu. Są to rezerваты przyrody:

- Torfowisko Kunickie - w skład rezerwatu wchodzi obszary leśne i zabagnione charakteryzujące się dużą różnorodnością zespołów roślinnych. Złoża torfu i osadów jeziornych stanowią cenne źródło informacji o zmianach roślinności w okresie ostatniego zlodowacenia oraz w okresie holocenu.
- Ponikwa, w okolicach Pątnowa Legnickiego. Służy ochronie kruszczyka połabskiego oraz licznych źródeł, zasilających rosnący u podstawy zbocza las olszowy. Zarówno strumienie jak i las olszowy należą na Dolnym Śląsku do rzadkości. Z awifauny stwierdzono gnieźdzenie się trzech gatunków ptaków, których egzystencja jest zagrożona w całej Europie. Są to: dzięcioł czarny, dzięcioł średni i ortolan. Gnieździ się tu też siniak, myszołów, puszczyk i grzywacz.
- Błyszcz, rezerwat leśny pomiędzy Pątnowem, Bieniowicami i Miłogostowicami, którego powierzchnię zajmuje grąd środkowoeuropejski, zaś najbardziej wilgotne fragmenty przylegające do łąki reprezentują bagienny łęg olszowy.

Użytki ekologiczne:

- Torfowisko Szczytniki - zajmujące lokalne obniżenie terenu bogatego w zbiorowiska roślinności bagiennych i torfowisk przejściowych, w tym bardzo rzadko występująca na Śląsku turzyca Hartmana. Miejsce rozrodu płazów (żaby trawnej, żaby zielonej i kumaka nizinny) oraz egzystencji zaskrońca. Łęgowisko perkozów, wodników, łysek, kaczek krzyżówek, a także sporadycznie łęgowych głowienek i błotnika stawowego oraz miejsce żerowania bociana czarnego.

Pod względem klimatycznym Gmina Kunice położona jest w najcieplejszym obszarze w Polsce. Długość okresu wegetacyjnego wynosi około 225 dni.

5.2.2. Zarys dziejów obszaru gminy

Osadnictwo w Gminie Kunice od pradziejów do średniowiecza

Tereny gminy Kunice są intensywnie nasycone znaleziskami archeologicznymi, odzwierciedlając stosunkowo dużą atrakcyjność tych terenów dla osadnictwa grup ludzkich w pradziejach, do późnego średniowiecza. Spowodowane to było korzystnymi warunkami glebowymi oraz dużą dostępnością większości terenów obecnej Gminy Kunice wzdłuż Kaczawy i innych cieków wodnych. Potwierdzeniem tego są stanowiska archeologiczne odkryte podczas badań powierzchniowych w ramach projektu Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). W ramach tych prac

przebadano teren całej gminy, co pozwoliło na ujawnienie 154 stanowisk, w większości nowo odkrytych.

Nowoodkryte stanowiska archeologiczne datowane są od okresu mezolitu, poprzez neolit, epokę brązu, okres halsztacki, lateński, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, średniowiecze, późne średniowiecze do czasów nowożytnych, poświadczają fakt pobytu grup ludzkich na tych terenach. Na wyszczególnionych w tabeli 4, 154 stanowiskach archeologicznych wyróżniono 250 zespołów zabytków - na części stanowisk reprezentowane były znaleziska przynależne do jednej jednostki chronologicznej. Najliczniejszą grupę – 35 zespołów - stanowią znaleziska datowane na okres chronologicznie nam najbliższy, to jest od wczesnego średniowiecza do czasów nam współczesnych, z których na wczesne średniowiecze, przypadają 37 zespoły, średniowiecze 4 zespoły, późne średniowiecze 73 oraz okres nowożytny 3 zespoły. Drugą, najbardziej liczną grupę stanowią znaleziska określane jako pradziejowe, które rozpoznano wśród 54 zespołów. Na znaleziska te składają się materiały, których nie da się przyporządkować konkretnym okresom ani także kulturom archeologicznym z uwagi na małą liczebnością materiału zabytkowego, z reguły mało charakterystycznych znalezisk jak np. odłupki krzemienne, które były w użyciu przez bardzo długi czas. Kolejną, najliczniejszą grupę stanowią zabytki datowane przez badaczy na okres halsztacki (14 znalezisk), neolit (14 znalezisk), epokę brązu-okres halsztacki (9 znalezisk), następnie na okres wpływów rzymskich (8 znalezisk), epokę brązu (6 znalezisk) i okres lateński (3 znaleziska).

Z analizy materiału zabytkowego, odkrytego podczas badań powierzchniowych należy wysnuć wnioski, że tereny gminy Kunice były odwiedzane i zasiedlone w pradziejach. Ślady pobytu grup ludzkich znajdują się przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych. Dzięki znaleziskom z okresów pradziejowych z terenu gminy Kunice, możliwe jest przedstawienie zarysu pradziejów gminy Kunice. W próbie tej posiłkować się możemy dodatkowo licznymi znaleziskami zabytków archeologicznych na pozostałych ziemiach Dolnego Śląska czy też Polski, dzięki którym archeolodzy w miarę dobrze rozpoznali i opisali procesy osadnicze zachodzące w pradziejach. Niestety, z powodu nie wydzielenia konkretnych kultur w zebranych z powierzchni materiale zabytkowym opis będzie niezwykle uproszczony.

Mezolit – środkowa epoka kamienia (8000-4000 p.n.e.)

Najstarsze ślady pobytu człowieka na terenach dzisiejszej gminy Kunice, pochodzące ze środkowej epoki kamienia – okresu mezolitu, znamy ze znaleziska na stanowiskach w Spalonej. Okres mezolitu na ziemiach polskich datuje się na czas od około 8000 do około 4000 lat p.n.e. Jest to okres w którym nastąpiło ocieplenie klimatu na początku holocenu a wyspecjalizowane gromady łowców reniferów znane z wcześniejszego okresu paleolity wywędrowały dalej na północ, natomiast na Niżu Europejskim panowały sprzyjające warunki dla osadnictwa mezolitycznych społeczności zbieracko-łowczych. Okolice Legnicy to obszar, w którego krajobrazie znajduje się sieć naturalnych jezior, powstałych w wyniku wytapiania się wiecznej zmarzliny w okresie wczesnego holocenu. Mają przeważnie nieregularny kształt i są stosunkowo płytkie; zbiorniki te miały w większości charakter przepływowy i łączyły się z Kaczawą, a dalej z Odrą, co szczególnie w pradziejach stwarzało korzystne warunki komunikacyjne. Tereny w okolicach jezior oraz w pobliżu rzek, z licznymi piaszczystymi pagórkami, były typowymi miejscami obozowisk mezolitycznych myśliwych i rybaków. Jedynymi pozostałościami po ludności mezolitycznej są materiały krzemienne, głównie są to odpadki powstałe podczas wytwarzania narzędzi krzemiennych lub napraw narzędzi krzemiennych. Nielicznie znajdowane gotowe wyroby krzemienne to najczęściej zbrojniki strzał, z reguły takie, które zostały porzucone lub zniszczone w trakcie użytkowania.

Ludność w okresie mezolitu reprezentowała typ gospodarki zbieracko-łowieckiej, co wymuszało przemieszczanie się z miejsca na miejsce w poszukiwaniu terenów obfitujących w pożywienie, często podążając za stadami zwierząt, na które polowano. Charakter gospodarki przyswajającej „dobra” natury rzutował z pewnością na strukturę społeczną, model osadniczy grup ludzkich. Nie dysponujemy licznymi danymi dotyczącymi konstrukcji domostw czy też wielkości i rozplanowania obozowisk. Zapewne nie odbiegały one od obiektów znanych z innych obszarów ziem polskich, gdzie stwierdzono istnienie dwóch modeli obozowisk, jedno- lub kilkuształasowego, zamieszkiwanego przez pojedynczą rodzinę lub grupę 2-3 rodzinną. Owalne lub prostokątne szałas, niekiedy wkopane w ziemię, z jednym lub dwoma wewnątrz ogniskami, budowano w oparciu o konstrukcje żerdziowe przykryte skórą zwierzęcymi, które dodatkowo obciążano na zewnątrz licznymi kamieniami.

Neolit – młodsza epoka kamienna (4000-1800 p.n.e.)

Z okresu neolitu na terenie Gminy Kunice pochodzi 9 znaleziska z: Bieniowic, Grzybian, Jaśkowic Legnickich, Piotrówka, Spalonej, Szczytnik nad Kaczawą. W okresie nastąpiło przejście od przyswajającej gospodarki łowiecko-zbierackiej do gospodarki wytwórczej rolniczo-hodowlanej i przejście to określono rewolucją neolityczną. Nowe idea, a zapewne także i grupy ludzkie przybyli na tereny Dolnego Śląska z południa Europy. Na ubogich glebach, zwłaszcza w pobliżu jezior nadal funkcjonowały osiedla ludności o gospodarce mezolitycznej, która jednak wybiórczo przyjmowała elementy nowe, np. opanowała tylko chów zwierząt. Gospodarkę już w pełni rolniczą reprezentuje na większości ziem polskich w poł. IV tys. p.n.e. ludność kultury pucharów lejkowatych (KPL), która reprezentowała już zawansowane rolnictwo i hodowlę udomowionych zwierząt. Nazwa - kultura pucharów lejkowatych - pochodzi od charakterystycznych form naczyń glinianych, których część wylewowa była ukształtowana w formie zbliżonej do lejka. Ludność tej kultury zajmuje szczególną rolę w pradziejach ziem polskich, ponieważ zintensyfikowali oni na masową skalę rolnictwo. Wylesiano ogromne obszary by prowadzić na ich uprawy i hodowlę. Wprowadziła też orkę sprzężajną. Jest to najczęściej występująca kultura archeologiczna wczesnej fazy neolitu. Ludność tej kultury wytwarzała zawansowane narzędzia krzemienne np. sierpy, siekiery kamienne, motyki rogowe, topory kamienne i rogowe. Wysoko zawansowane było tkactwo o czym świadczą liczne znaleziska ciężarków tkackich. Ponadto zajmowała się wydobywaniem i obróbką na masową skalę krzemienia do wyrobu potrzebnych narzędzi. Z kulturą tą wiążą się też pierwsze w Polsce znaleziska drobnych przedmiotów metalowych – głównie miedzianych.

Epoka brązu (1800 – ok. 700 p.n.e.) – okres halsztacki

W początkach epoki brązu (1800-1450 p.n.e.) tereny Dolnego Śląska zasiedlone są przez ludność różnych kultur o rolniczo-pasterskim charakterze, które różnią się między sobą stopniem adaptacji nowych idei docierających na te tereny z południa. W okresie tym na masową skalę zaczęto używać metali do produkcji narzędzi i ozdób. Pierwsze wyroby miedziane szybko zastępują wykonane ze stopów miedzi i cyny (tzw. brązy), które początkowo są importami z południa. W późniejszych okresach epoki brązu (1200-1000 p.n.e.) na terenie całej Europy następują istotne przemiany związane ekspansją ludów indoeuropejskich, które to doprowadziły do ujednoczenia kulturowego i z kręgu kultur pól popielnicowych wyodrębniła się kultura łużycka. Ludność kultury łużyckiej na przełomie epoki brązu i żelaza (ok. 700 p.n.e.) obok osad otwartych, po raz pierwszy w historii Ziemi Polskiej, buduje grody obronne. Rozwijają się rzemiosła związane z obróbką brązu, rogu, kości i drewna oraz garncarstwo i tkactwo. Ludność kultury łużyckiej zakłada rozległe cmentarze grobów popielnicowych, ze względu na formę pochówków ciałopalnych, w których zwęglone szczątki umieszczano w urnach i zakopywano w ziemi. Na cmentarzyskach znajdowane są liczne urny, często z bogatym wyposażeniem. Ludność tej kultury opanowała w wysokim stopniu umiejętność wytopu metali kolorowych, a w późnej fazie swojego rozwoju, także żelaza. Charakteryzowała się bogatym zdobnictwem wytwarzanych

przedmiotów i naczyń. Zamieszkiwała zamknięte osady. Kultura łużycka rozwijała się do około 500/400 p.n.e.

Z terenu gminy Kunice znane jest stanowisko ludności kultury łużyckiej w Grzybianach, na cyplu Jeziora Koskowickiego, które należy do jednego z najbardziej unikatowych stanowisk archeologicznych datowanych na epokę brązu i wczesną epokę żelaza rozpoznanych na terenie Dolnego Śląska, podobnie jak w przypadku osad obronnych datowanych na podobny okres z Wielkopolski (np. Biskupin), wynika przede wszystkim z jego położenia oraz tego, w jakich warunkach nastąpiła depozycja materiałów archeologicznych. Wilgoć i bliskość wód Jeziora Koskowickiego sprawiła, że zachowała się tu znaczna liczba zabytków wykonanych z surowców organicznych – drewna, kości i poroże zwierząt domowych i dzikich oraz szczątków paleobotanicznych: ziarna roślin dzikich i uprawnych.

Okres lateński

Na przełomie V/IV w. p.n.e. z obszarów na południe od Sudetów i Karpat na Śląsk i Małopolskę dotarli Celtowie. Tereny Gminy Kunice na pewno znajdowały się w orbicie wpływów kultury lateńskiej. Celtowie na ziemiach Polski przyczynili się do dużego skoku cywilizacyjnego: rozpowszechniona została metalurgia żelaza, wprowadzono nieznanie wcześniej zestawy narzędzi żelaznych, jako pierwsi podkuwali konie, upowszechnili także siodło a przy wyrobie naczyń stosowali koło garncarskie. Z terenów, na których zamieszkiwali zostali wyparci między innymi przez plemiona germańskie.

Okres Wpływów Rzymskich

Jak do tej pory na terenie Gminy Kunice zidentyfikowano 8 stanowisk archeologicznych z okresu wpływów rzymskich. Ludność zamieszkująca w tym okresie tereny Śląska kontaktowała się z Rzymianami, czego świadectwem są na przykład znaleziska monet rzymskich. Przez Śląsk przebiegał szlak bursztynowy, który łączył wybrzeże Bałtyku i Adriatyku. W II wieku grecki astronom i kartograf Klaudiusz Ptolemeusz opisując Germanię i Sarmację wymienia góry, które identyfikuje się obecnie z Sudetami. Według źródeł antycznych tereny te miał zamieszkiwać lud Lugiów, prawdopodobnie określano tak federację plemion germańskich.

W IV w. naszej ery wskutek naporu plemion germańskich na tereny Cesarstwa Rzymskiego, Śląsk wyludnia się. W VI w. na terenach Śląska wykryła się nowa kultura, wczesnosłowiańska, prawdopodobnie wskutek migracji grup ludzkich na wyludnione w okresie wędrówek ludów tereny Śląska. Okres wczesnośredniowieczny rozpoczyna nowy etap dziejów na terenach Dolnego Śląska - czasy historyczne, dla których dysponujemy zarówno zabytkami pochodzącymi z wykopalisk archeologicznych, jak i źródłami pisanyymi. W wiekach tych następuje rozwój osadnictwa, skupiającego się na urodzajniejszych glebach nad rzekami. Dolny Śląsk stanowił wówczas mozaikę mniejszych plemion. Około 843 r. anonimowy mnich zwany Geografem Bawarskim w swoim opisie krajów i regionów z północnej strony Dunaju wymienia plemiona: Ślęzan, Dziadoszan, Opolan i Gołszyców, których tradycyjnie lokalizuje się na terytorium Śląska. Na początku IX wieku na terenie Moraw i zachodniej Słowacji powstaje państwo wielkomorawskie. Prawdopodobnie swoim zasięgiem objęło również południową część Śląska. Państwo wielkomorawskie rozpadło się na początku X wieku, a na jego gruzach powstają Czechy pod panowaniem Przemyslidów. W skład państwa Czeskiego wchodzi także obszar Śląska. Wskutek konfliktu pomiędzy Czechami a państwem Polskim w okresie panowania Mieszka I, Śląsk przechodzi pod jego panowanie a stare grody plemienne zostają zastąpione nowymi, na rubieżach państwa Mieszka I. Na początku nowego tysiąclecia cesarz Otton III wyrusza na pielgrzymkę do grobu św. Wojciecha w Gnieźnie. Książę Bolesław Chrobry spotyka cesarza na granicy swojego państwa, uważa się, że spotkanie nastąpiło w Iłowej koło Żagania. Po śmierci Ottona III wybuchła wojna polsko-niemiecka zakończona pokojem w Budziszynie, na mocy którego Mieszko uzyskał Milsko i Łużce. Pod koniec lat 30-tych XI w. -

w 1038 lub 1039 r. książę czeski Brzetysław I najechał na Polskę docierając do Gniezna, które zostało splądrowane i zniszczone. W drodze powrotnej książę czeski obsadził swoimi wojskami grody na Śląsku, tym samym odrywając region na kilkanaście lat od państwa polskiego. Około 1050 r. za czasów rządów Kazimierza I Odnowiciela Śląsk powrócił do Polski. W 1054 r. w ugodzie w Kwedlinburgu pomiędzy Kazimierzem i Brzetysławem, zdecydowano, że Śląsk pozostał w państwie polskim, ale w zamian władca Polski zobowiązał się do opłacania Czechom stałego trybutu. Wskutek późniejszych walk pomiędzy Czechami a Polską w połowie XII w. doszło do znacznego spustoszenia Śląska. W pierwszej połowie XIII wieku rozpoczyna się akcja kolonizacyjna na śląskich ziemiach. Na dotychczas niezagospodarowane tereny książę Henryk Brodaty sprowadza osadników z terenów Rzeszy. Osadnicy zakładają nowe wsie, płacą czynsze i przyczyniają się do rozwoju gospodarczego Śląska.

Poniżej podane są informacje o pierwszych wzmiankach w źródłach pisanych o miejscowościach w Gminie Kunice. Dla porządku poniższe informacje dotyczące najstarszych wzmianek o miejscowościach w gminie podajemy w porządku alfabetycznym, dane pochodzą ze źródła: *Słownik etymologicznego nazw geograficznych Śląska* w formie elektronicznej: <https://sengs.e-science.pl/>

- BIENIOWICE** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Byenowyc* pochodzi z 1279 r. W 1292 r. zapisana jako *Gut Bynowiz*. W 1335 r. *Benowicz*. Nazwa Bieniowice pojawia się ok. 1850 r.
Niemiecka nazwa miejscowości: *Bienowitz, Bienau*.
- GOLANKA GÓRNA** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Merica* pochodzi z 1324 r. W 1353 r. zapisana jako *Heyda*. W 1579 r. *Heda*. W 1666/1667 jako *Hedaw*. W 1743 jako *Heydau*.
Niemiecka nazwa miejscowości: *OberHeidau, Heidau*.
- GRZYBIANY** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Griban* pochodzi z 1363 r. W 1789 r. zapisana jako *Greinberg*. W 1850 r.
Niemiecka nazwa miejscowości: *Greibnig*.
- JAŚKOWICE LEGNICKIE** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Jaschkendorf* pochodzi z 1789 r.
Niemiecka nazwa miejscowości: *Jeschkendorf*.
- KUNICE** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Cunino* pochodzi z 1250 r. W 1297 r. zapisana jako *Kunicz*. Ok. 1300 r. jako *Kunitz*, w 1328 „in *Cunicz*”, w 1414 *Kunilz*.
Niemiecka nazwa miejscowości: *Kunitz*.
- MIŁOGOSTOWICE** – najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Schonborn* pochodzi z ok. 1300 r. W 1359 r. zapisana jako *Schönburn*. W 1789 r. jako *Schoenborn*.
Niemiecka nazwa miejscowości: *Schönborn*.

PĄTNÓW**LEGNICKI –**

najstarsza wzmianka o miejscowości jako *Pantnow* pochodzi z 1260 r. W 1262 r. zapisana jako *Pantnoy*, *Pantnovo*. W 290 r. jako *Panthenow*. W 1247 r. jako *Panthenaw*. W 1789 r. jako *Panthen*, w 1845 jako *Panten*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Panten*.

PIOTRÓWEK –

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1789 r. i jej nazwa została zapisana jako *Petersdorf*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Petersdorf*.

ROSOCHATA –

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1218 r. i jej nazwa została zapisana jako *Sifridouici*, w 1288 jako *v. Sifridisdorf*, *v. Sifridi villa*, w 1335 jako *Sifridi villa*, w 1529 *Seyfferssdorff*,

Niemiecka nazwa miejscowości: *Seifersdorf*.

SPALONA –

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z ok. 1300 r. i jej nazwa została zapisana jako *Lyomrici villa*, w 1312 jako *zu Heynrichsdorf*, w 1335 jako *Henrici villa*, *villa Henrici*. W 1638 r. jako in *Hennersdorff*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Heinersdorf*

SZCZYTNIKI**MAŁE –**

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z ok. 1300 r. i jej nazwa została zapisana jako *Syldar*, w 1401 jako *Schildern*, w 1845 jako *Schildern*, *Klein*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Klein Schildern*.

SZCZYTNIKI**NAD KACZAWĄ –**

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1588 r. i jej nazwa została zapisana jako *Pollnischschüldern*, w 1789 jako *Pohl-Schildern*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Pohlschildern*.

ZIEMNICE –

najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1326 r. i jej nazwa została zapisana jako *vulgariter Caldenhusen* (zapis niepewny, jak podają autorzy słownika), w 1789 jako *Kaltenhaus*.

Niemiecka nazwa miejscowości: *Kaltenhaus*.

5.2.3. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne jest źródłem tożsamości i ciągłości różnych grup społecznych na danym terenie. Termin ten został przyjęty przez organizację UNESCO w październiku 2003 r. w Paryżu w Konwencji o ochronie dziedzictwa niematerialnego.

Zgodnie z treścią artykułu 2 Konwencji dziedzictwem niematerialnym są: „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturowa - które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe, zgodne z definicją podaną powyżej, przejawia się w następujących dziedzinach:

- tradycje i przekazy ustne, których nośnikiem jest język: bajki, legendy, przysłowia, zagadki, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, modlitwy, śpiewy, lamenty pogrzebowe, zawołania, zaklęcia;
- sztuki widowiskowe;
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne: rytuały i zwyczaje doroczne, sytuacyjne, rodzinne, chrzciny, wesela, pogrzeby, ceremonie lokalne, zwyczaje odpustowe, pielgrzymki, gry i zabawy, folklor dziecięcy, sposoby świętowania, praktyki nawiązywania kontaktów międzyludzkich, gwarę;
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym;
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata: tradycyjne sposoby leczenia, zamawiania medyczne, meteorologia ludowa, wiedza o wszechświecie.

W wyniku przejścia przez Polskę ziem Dolnego Śląska, po 1945 roku nastąpiła całkowita wymiana ludności przez co została zerwana ciągłość kulturowa na tych terenach. Na tereny Dolnego Śląska migrowali przede wszystkim mieszkańcy ziem wschodnich Polski, zajęte po II wojnie światowej przez ZSRR. Na tereny Borów Dolnośląskich, zostali w latach 1945-1947 przymusowo przesiedleni Łemkowie, których ojczyzną był Beskid Niski. Łemkowie byli grupą etnograficzną, tzn. społecznością zamieszkującą określone terytorium, wyróżniającą się zespołem właściwych sobie cech kulturowych (granice występowania tego zespołu określają terytorium etnograficzne), a także posiadającą zarówno poczucie łączności ze sobą, jak i poczucie odrębności od sąsiadów. Łemkowie pozostali i pozostają grupą o wyrazistej świadomości swej jedności i odrębności, własnym języku, kulturze i świadomości zbiorowej, pielęgnującą łemkowskie święta i obrzędy i zachowującą tradycyjną kuchnię rodem z Łemkowszczyzny.

Polityka państwa po 1945 r., najczęściej wsparta negatywną propagandą wobec dawnych mieszkańców Dolnego Śląska a także brak reakcji organów Państwa doprowadziły do katastrofального stanu niemieckie, protestanckie cmentarze. Dopiero po zmianach ustrojowych w 1989 r. nastąpiła zmiana polityki Państwa oraz nastawienia mieszkańców, którzy zaczęli się interesować historią lokalną i szeroko pojętym dziedzictwem kulturowym, będącym elementem budowy tożsamości „małej ojczyzny”.

Dziedzictwo niematerialne na terenie kultywowane jest głównie poprzez zachowanie obrzędowości zwyczajów dorocznych – na przykład doroczne dożynki, tradycje związanych ze świętami kościelnymi, silną tradycję patriotyczną, najczęściej manifestowaną poprzez oprawę religijno-patriotyczną uroczystości i imprez. Obrzędowość kościelna to także dbałość o miejsca kultu: kościoły, kapliczki i krzyże przydrożne. Grupą pielęgnującą dawne zwyczaje pozostali Łemkowie, którzy tworzą grupę o wyrazistej świadomości swej jedności i odrębności, własnym języku, kulturze i świadomości zbiorowej, pielęgnującą łemkowskie święta i obrzędy i zachowującą tradycyjną kuchnię rodem z Łemkowszczyzny.

Tradycje kulinarne to także część dziedzictwa niematerialnego będąc także istotną częścią tożsamości kulturowej, a pielęgnowanie dziedzictwa kulinarnego w oparciu o produkty tradycyjne i regionalne jest kluczem do rozwoju regionu i szansą dla jego mieszkańców. Produkty tradycyjne, dzięki niezmiennej od lat recepturze wytwarzania, gwarantują wyjątkowe cechy i właściwości wyrobu. Produkt, który wśród mieszkańców jest najbardziej rozpoznawalny i kojarzony z gminą Kunice powinien być zgłoszony na Krajową Listę Produktów Tradycyjnych w Ministerstwie Rolnictwa. Krajową Listę Produktów Tradycyjnych utworzono na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz

o produktach tradycyjnych. Jednym z głównych celów powstania tej listy jest promocja i rozpowszechnianie informacji o produktach wytwarzanych tradycyjnymi, historycznie ugruntowanymi metodami na terenie kraju, po to, aby następnie móc je skuteczniej promować także za granicą

5.2.3. Instytucje kultury na terenie Gminy Kunice

Na terenie gminy działalność w zakresie upowszechniania kultury realizowana jest przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kunicach, którego misją realizowaną w Wiejskich Ośrodkach Kultury we wszystkich miejscowościach sołectkich Gminy jest *„Istniejemy po to, aby pobudzać w ludziach chęć do działania i obcowania z kulturą. Chcemy sprzyjać ich rozwojowi osobistemu i tworzyć warunki do integracji”*. W skład GOKiS którego wchodzi biblioteki:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Kunicach,
- Wiejska Biblioteka Publiczna w Rosochatej,
- Wiejska Biblioteka Publiczna w Spalanej,

Wiejskie Ośrodki Kultury:

- WOK w Bieniowicach
- WOK w Golance Górnej
- WOK w Grzybianach
- WOK w Ziemnicach
- WOK w Jaśkowicach Legnickich
- WOK w Miłogostowicach
- WOK w Pątnowie Legnickim
- WOK w Rosochatej
- WOK w Spalanej
- WOK w Szczytnikach nad Kaczawą
- WOK w Szczytnikach Małych
- WOK w Piotrówku

oraz Gminne Centrum Informacji.

Najatrakcyjniejszymi imprezami kulturalnymi gminy są Wielka Kunicka Majówka, Szanty Kunice - najatrakcyjniejsza impreza kulturalna Gminy Kunice, organizowane co roku od 1988 r. Jest to Festiwal Piosenki Żeglarskiej, na który ściągają żeglarze i miłośnicy piosenki żeglarskiej z całej Polski i z zagranicy. Szanty mają już ponad 20-letnią tradycję i stałych bywalców, na które ściągają żeglarze i miłośnicy piosenki żeglarskiej z całej Polski. Ponadto Festiwal Reggae oraz Folk-Biesiada. Wydarzenia te odbywają się nad Jeziorem Kunickim.

Miłośników muzyki i tańca folklorystycznego skupia zespół „Kapela Kunice”. Dzieci i młodzież mogą rozwijać swoje talenty wokalne w „Studio Piosenki”, dla pasjonatów gry aktorskiej działa Teatr „Czwarta ściana”. Dorośli mieszkańcy gminy mogą korzystać z oferty zajęć kulinarnych i rękodzieła. Rozwój umiejętności sportowych zapewniają sekcje szachowa, brydża sportowego, tenisa stołowego oraz aerobiku i zumbi. Największe imprezy sportowe to „Herkules” – ogólnopolskie zawody kulturystyczne oraz półmaraton i dwie autoryzowane trasy biegowe w Biegu Reggae.

Organizacje pozarządowe prowadzące działalność pożytku publicznego

Miarą aktywności społecznej Mieszkańców danego obszaru jest przede wszystkim liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych na tym terenie. Gmina Kunice realizuje zadania ze sfery publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na podstawie podejmowanych corocznych Uchwał Rady Gminy Kunice

„w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy Gminy Kunice z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”.

Za priorytetowe zadania publiczne do realizacji w 2022 uznano między innymi w zakresie kultury, sztuki i ochrony dziedzictwa narodowego:

- a) podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowych, pielęgnowanie polskości, krzewienie polskiej kultury ludowej,
- b) organizowanie wydarzeń kulturalnych, uroczystości gminnych, imprez kulturalnych plenerowych, kiermaszy świątecznych, koncertów, wieczornic i spotkań,
- c) promowanie lokalnych twórców i artystów,

a także:

- organizacja i koordynacja przedsięwzięć (m.in. imprez, rajdów pieszych lub rowerowych, regat, obozów szkoleniowych) krajoznawczo-wypoczynkowych i turystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

W momencie tworzenia niniejszego Programu Opieki nad Zabytkami procedowana była uchwała w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy Gminy Kunice z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023.

Turystyka

Cały powiat legnicki pokryty jest gęstą siecią szlaków turystycznych, przebiegających przez atrakcyjne turystycznie regiony, w tym także gminy Kunice. Szlaki turystyczne stanowią istotną formę promocji dziedzictwa kulturowego i wykorzystania jego potencjału dla rozwoju gospodarczego. Szlaki turystyczne zostały wyznaczone przede wszystkim przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze i przeznaczone są do uprawiania turystyki kwalifikowanej, łącząc regiony, miejscowości oraz ich mieszkańców. Szlaki sprzyjają rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, tworzą nowe miejsca pracy, sprzyjając ochronie tradycyjnych ale ginących obecnie zawodów, umożliwiają korzystanie z lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego oraz kulturowego.

Przez gminę Kunice przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- Szlak Tatarów, o długości 22 km, oznakowany znakami zielonymi, którego trasa prowadzi od Legnickiego Pola przez Grzybiany, Rosochatą, Szczedrzykowiec, Motyczyn do Prochowic;
- Szlak dookoła Legnicy, o długości 82,2 km, oznakowany znakami żółtymi, podzielony jest na 6 jednodniowych tras, z których trzy prowadzą przez tereny gminy Kunice.
- Szlak Cystersów, wytyczony z inicjatywy Rady Europy w celu popularyzacji znaczenia i roli kulturowej spuścizny zakonu cystersów na obszarze całej Europy. Szlak prowadzi z Portugalii i Hiszpanii, przez Francję Niemcy do wschodniej części Europy. Na terenie Polski odcinek prowadzi przez Małopolskę, Śląsk, Wielkopolskę i Pomorze. Odcinek tego szlaku na terenie Gminy Kunice prowadzi przez miejscowości Golanka Górna - Spalona - Kunice.
- Szlak Via Regia – Golanka – Kunice – Jaśkowice - Grzybiany

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.), formami ochrony zabytków są:

- ✓ wpis do rejestru zabytków;
- ✓ uznanie za pomnik historii;
- ✓ utworzenie parku kulturowego;

- ✓ ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Kunice funkcjonują dwie z wymienionych wyżej form ochrony: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochronne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Prowadzenie jakichkolwiek działań, prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych w obiekcie zabytkowym, jak i na obszarach wpisanych do rejestru zabytków wymaga uzyskania pozwolenia konserwatorskiego zgodnie z art. 36 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.).

Art. 36. 1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) *prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni;*
- 2) *wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;*
- 3) *prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;*
- 4) *prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;*
- 5) *prowadzenie badań archeologicznych;*
- 6) *przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;*
- 7) *trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;*
- 8) *dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;*
- 9) *zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;*
- 10) *umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 11) *podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru; z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni;*
- 12) *poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.*

Ustawa wymienia kolejno: prowadzenie robót budowlanych w otoczeniu zabytku, prowadzenie badań konserwatorskich i architektonicznych. Należy uzyskać zgodę konserwatora również na przemieszczanie zabytku nieruchomego, trwałe przeniesienie zabytku ruchomego, dokonywanie podziału zabytku nieruchomego oraz zmianę jego przeznaczenia i sposobu korzystania z tego zabytku, a także na umieszczanie urządzeń technicznych i reklamowych oraz podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku. W przypadku archeologii niezbędne jest uzyskanie pozwolenia na badania archeologiczne oraz na poszukiwania prowadzone przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania. Pozwolenie WKZ ma formę decyzji administracyjnej, tak więc w toku postępowania mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Tryb wydawania pozwoleń reguluje *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Liście Skarbów Dziedzictwa oraz*

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków. Rozporządzenie to precyzuje zakres wniosku i załączników dla każdego typu działań przy zabytku.

5.3.1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Kunice znajduje się 18 zespołów zabytków i zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie zabytki zostały wymienione w tabeli nr 1 poniżej. Są to tym samym najcenniejsze element krajobrazu kulturowego na terenie gminy podlegający ścisłej ochronie konserwatorskiej, wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tabela nr 1: Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków w Gminie Kunice

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Datowanie	Wpis do rejestru
1.	Bieniowice	Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, parafialny pw. Zwiastowania Pańskiego		58	1859 r.	A/1082 z dn. 2008-08-25
2.	Grzybiany	Kościół rzymskokatolicki filialny pw. św. Zofii			wzm. 1399, 1500-1505, przebud. XVIII w.,	A/1778/833 z dn. 1960-12-27
3.	Kunice	Kościół rzymskokatolicki, ob. parafialny pw. Serca Pana Jezusa	ul. Gwarna	7	wzm. 1318 r. (wieża), ok. 1755 r., XIX w., XX w. (restaurowany)	A/2187/930 z dn. 1961-08-31
4.	Kunice	Dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek nieużytkowany	ul. Gwarna	14a	XVI w. (piwnice), XVIII/XIX w., XX w.	A/3001/717/L z dn. 1986-06-26
5.	Kunice	Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem	ul. Gwarna	14	XVIII/XIX w., l. 60.-90. XIX w.	A/3001/717/L z dn. 1986-06-26 (dec. dotyczy zespołu, jako układu)
6.	Miłogostowice	Kościół rzymskokatolicki, ob. filialny pw. Św. Stanisława		49	XVI w., XVIII w. 1965 r.	A/2229/932 z dn. 1961-08-31
7.	Pątnów Legnicki	Park w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem			II poł. XIX w. k. XIX w.	A/3213/677/L z dn. 1983-12-27
8.	Rosochata	Kościół rzymskokatolicki (od XVI w. ewangelicki), ob. parafialny pw. Wniebowzięcia NMP			XIV w., 1517 r. (przebudowa), 1650 r. (odbudowa po pożarze), XIX-XX w. (restauracje)	A/2385/710 z dn. 1960-07-31
9.	Rosochata	Zespół dworsko-folwarczny		69	k. XIX w., pocz. XX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
10.	Rosochata	Dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek biurowy		69	1912 r.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
11.	Rosochata	Obora w zespole dworskim, ob. magazyn		69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
12.	Rosochata	Obora ze stodołą w zespole dworskim, ob. magazyny		69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
13.	Rosochata	Spichlerz, ob. budynek biurowo-magazynowy		69	XIX/XX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
14.	Rosochata	Stodoła I w zespole dworskim, ob. magazyn		69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

15.	Rosochata	Stodoła II w zespole dworskim		69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
16.	Rosochata	Stodoła III w zespole dworskim		69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986-06-26
17.	Spalona	Kościół rzymskokatolicki, ob. filialny pw. Chrystusa Króla	ul. Legnicka	56	wzm. 1335 r., wzn. XV/XVI w., ok. 1725 r. (przebudowa), XIX w., 1964 r. (restaurowany)	A/2453/732 z dn. 1960-07-31
18.	Szczytniki nad Kaczawą	Park krajobrazowy w zespole pałacowo-parkowym z folwarkiem			pocz. XIX w.	A/3392/467/L z dn. 1976-07-17

Z terenu gminy Kunice do rejestru zabytków archeologicznych województwa dolnośląskiego wpisanych jest 19 stanowisk archeologicznych wyszczególnionych w tabeli poniżej.

Tabela nr 2: Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w Gminie Kunice

	Miejscowość	Nr st. w miej .	Nr obsz.	Nr st. na obsz.	Chronologia – Funkcja stanowiska	Nr wpisu do rejestru i data wpisu
1.	Bieniowice	3	76-21	25	średniowiecze - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - osada; pradzieje - osada	150-85-813-Arch-75 z dn. 1975-05-12
2.	Bieniowice	4	76-21	26	wczesne średniowiecze - osada; okres wpływów rzymskich - osada; epoka brązu I-halsztat - osada	111-85-723-Arch-74 z dn. 1974-03-04
3.	Grzybiany	3	78-21	24	wczesne średniowiecze X w. - osada; pradzieje - osada; epoka brązu V-halsztat - osada	31-85 206-Arch z dn. 1969-08-16
4.	Grzybiany	4	78-21	23	laten-okres wpływów rzymskich I p.n.e.-I n.e. - osada; chronologia nieokreślona - osada; halsztat D VI-V p.n.e. - cmentarzysko ciałopalne	70-85 413-Arch z dn. 1969-06-15
5.	Kunice	1	77-21	7	wczesne średniowiecze - osada; epoka brązu-halsztat - osada	25-85 143-Arch z dn. 1965-09-03
6.	Kunice	3	77-21	15	halsztat - cmentarzysko ciałopalne	40-85 293-Arch z dn. 1967-09-25
7.	Kunice	5	77-21	22	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze VIII-X - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; okres wpływów rzymskich - osada	142-85 805-Arch-75 z dn. 1975-05-12
8.	Kunice	6	77-21	23	wczesne średniowiecze X-XII - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	143-85 806-Arch-75 z dn. 1975-05-12
9.	Kunice	7	77-21	24	wczesne średniowiecze VIII-IX - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; halsztat - osada	146-85 809-Arch-75 z dn. 1975-05-12
10.	Kunice	10	77-21	25	pradzieje - ślad osadnictwa; laten II-I p.n.e. - osada; wczesne średniowiecze - osada; halsztat - osada	147-85 810-Arch-75 z dn. 1975-05-12

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

11.	Kunice	12	77-21	26	wczesne średniowiecze X-XII - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; halsztat - osada	149-85 812-Arch-75 z dn. 1975-05-12
12.	Miłogostowice	1	76-21	56	epoka brązu-halsztat - osada	132-85 793-Arch-75 z dn. 1975-03-23
13.	Pątnów Legnicki	1	77-21	2	wczesne średniowiecze (XIII w.) - grodzisko	37-85-235-Arch z dn. 1966-05-12
14.	Spalona	1	77-21	9	chronologia nieokreślona - osada	133-85-794-Arch z dn. 1975-04-03
15.	Spalona	2	77-21	11	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	134-85-795-Arch z dn. 1975-04-03
16.	Spalona	3	77-21	12	wczesne średniowiecze XI-XII - ślad osadnictwa; pradzieje - osada; średniowiecze - ślad osadnictwa	135-85-796-Arch z dn. 1975-04-03
17.	Spalona	4	77-21	13	chronologia nieokreślona - osada?; okres wpływów rzymskich - osada; wczesne średniowiecze - osada	136-85-797-Arch z dn. 1975-04-03
18.	Szczytniki nad Kaczawą	1	76-21	1	wczesne średniowiecze - osada; pradzieje - osada	131-85 792-Arch-75 z dn. 1975-03-23
19.	Szczytniki nad Kaczawą	2	76-21	2	wczesne średniowiecze - osada	130-85 791-Arch-75 z dn. 1975-03-23

5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ww. ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: zabytki ruchome będące, w szczególności: a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479), f) instrumentami muzycznymi, g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zgodnie z art. 10.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 840) „Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku”. Czyli w przypadku postępowania o wpis do rejestru zabytku ruchomego, może być ono wszczęte jedynie na wniosek właściciela tego zabytku. Kompetencja Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków do wszczęcia postępowania z urzędu ograniczona jest do wyjątkowych sytuacji wskazanych w art. 10 ust. 2, tj. przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Na terenie gminy Kunice do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego zostały wpisane na podstawie 4 decyzji 104 obiekty stanowiące wyposażenie następujących kościołów:

- w Grzybianach – elementy wystroju i wyposażenia kościoła filialnego pw. św. Zofii, nr rejestru zabytków: B/1782/1-24 z dnia 11.06.2007 r.;
- w Rosochatej – elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP, nr rejestru zabytków 647/94/B/1-52 z dnia 11.08.1986;
- w Spalanej – elementy wyposażenia kościoła filialnego p.w. Chrystusa Króla, nr rejestru zabytków B/2562/1-27 decyzją z dnia 7.03.2016 r.
oraz element wyposażenia dworu w Kunicach, nr rejestru zabytków 1056/131 decyzją z dnia 23.02.1994.

Ponadto liczne zabytki ruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków gminy, świadczą o różnorodności dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Kunice.

5.3.3. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dokumenty te zostały szczegółowo omówione w rozdziale poświęconym relacji gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków formalnie nie stanowi formy ochrony zabytków wymienionych w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.). Pomimo to, w piśmiennictwie prawniczym, w związku z zapisami art. 7 pkt 4 i art. 19 ust. 1 i 1 a u.o.z.o.z.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pojawił i funkcjonuje termin „nienazwanych form ochrony zabytków” w odniesieniu do gminnej ewidencji zabytków, w związku z przypisanymi tej ewidencji skutkami prawnymi (wspomniany wyżej art. 19 ust. 1 i 1 a u.o.z.o.z.). Pomimo nieuwjęcia gminnej ewidencji zabytków w art. 7 u.o.z.o.z. to może być ona kwalifikowana jako forma ochrony zabytków. Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza (prezydenta miasta, wójta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granice niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886) określają zakres informacji, który powinna zawierać karta adresowa zabytku nieruchomego. Znowelizowane w 2019 roku rozporządzenie nakłada na wojewódzkich konserwatorów zabytków obowiązek poinformowania o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty - wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, a także wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o włączeniu karty ewidencyjnej, wraz z odpowiednio potwierdzoną kopią takiej karty. Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty ewidencyjnej zabytku, o włączeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Kolejnym etapem obowiązku informacyjnego jest obowiązek powstający na etapie wykonywania gminnej ewidencji zabytków. O zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty, wójt (burmistrz, prezydent miasta) zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem na gminy, które zamierzają prowadzić gminną ewidencję zabytków, obowiązek informacyjny o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty, wójt (burmistrz, prezydent miasta) zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem. Zawiadomienia o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku będącego historycznym układem urbanistycznym lub ruralistycznym, historycznym zespołem budowlanym, terenem, na którym znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych lub nieruchomością o nieregulowanym stanie prawnym do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej takiego zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej takiego zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty dokonuje się w drodze obwieszczenia umieszczonego na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw znacząco wzmocniła rangę gminnej ewidencji zabytków nakładając obowiązek uzyskania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę w stosunku do obiektów budowlanych i obszarów

niewpisanych do rejestru ale ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Włączenie zabytku do gminnej ewidencji zabytków skutkuje ich ochroną (obiekty i obszary) i ujęcie w gminnej ewidencji zabytków uwzględnia się w:

- miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy - Wojewódzki Konserwator Zabytków może wyznaczyć nakazy i zakazy dotyczące obszarów bądź budynków
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i innych dokumentach planistycznych - Wojewódzki Konserwator Zabytków może wyznaczyć nakazy i zakazy dotyczące obszarów bądź budynków
- decyzji o warunkach zabudowy - Gmina przed wydaniem decyzji przesyła ją do uzgodnienia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego - Gmina przed wydaniem decyzji przesyła ją do uzgodnienia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków
- decyzji o realizacji inwestycji drogowej, lokalizacji linii kolejowej lub realizacji inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego - wojewoda lub starosta przed wydaniem decyzji przesyła ją do uzgodnienia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków
- prawie budowlanym – pozwolenia na budowę lub rozbiórkę uzgadniane są z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

W art. 24 ustawy o ochronie zabytków opiece nad zabytkami ustawodawca nałożył na Ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określenie, w drodze rozporządzenia, przesłanek, od których spełnienia jest uzależnione wyłączenie kart ewidencyjnych i adresowych z ewidencji. Wobec niezrealizowania tego obowiązku należy domniemywać, że wyłączenie zabytku z gminnej ewidencji zabytków jest możliwe w odniesieniu do zabytku, który utracił wartości, na podstawie których został włączony do ewidencji albo jego wartość nie zostanie potwierdzona w nowych ustaleniach. O wyłączeniu z gminnej ewidencji zabytków decyduje wójt z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku – **w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków**. W przypadku wyłączenia zabytku z gminnej ewidencji zabytków na wójtce spoczywa obowiązek poinformowania właściciela lub posiadacza zabytku, zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 10 września 2019 r. (t.j. Dz. U. 2021 poz. 56).

5.4.1. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków Gminy Kunice

Gminna Ewidencja Zabytków jest dokumentem otwartym. Zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w gminnej ewidencji zabytków mogą być ujęte inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków). Gmina Kunice posiada Gminną Ewidencję Zabytków przyjętą Zarządzeniem nr 7/18 Wójta Gminy Kunice z dnia 15 lutego 2018 r.

Tabela nr 3: Zabytki nieruchome w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kunice – w zestawieniu ujęto także obiekty wpisane do rejestru zabytków. Stanowiska archeologiczne zostały ujęte w tabeli nr 3.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Wpis do rejestru
1.	Bieniowice	Mur ogrodzeniowy z bramami wokół cmentarza przykościelnego		1887 r.	
2.	Bieniowice	Cmentarz przykościelny		2 poł. XIX w.	
3.	Bieniowice	Budynek mieszkalny w zagrodzie	5	II poł. XIX w.	
4.	Bieniowice	Stodoła w zagrodzie	5	II poł. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

5.	Bieniowice	Budynek mieszkalno-gospodarczy	12	k. XIX w.	
6.	Bieniowice	Obora, ob. budynek gospodarczy	14	pocz. XX w.	
7.	Bieniowice	Budynek mieszkalny w zagrodzie	32	k. XIX w.	
8.	Bieniowice	Obora ze stodołą w zagrodzie	32	k. XIX w.	
9.	Bieniowice	Szkoła parafialna, ob. Szkoła Podstawowa im. Ireny Kosmowskiej	57	k. XIX w.	
10.	Bieniowice	Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, parafialny pw. Zwiastowania Pańskiego	58	1859 r.	A/1082 z dn. 2008-08-25
11.	Bieniowice	Budynek mieszkalny	61	XIX/XX w.	
12.	Bieniowice	Budynek mieszkalny	64	k. XIX w.	
13.	Golanka Górna	Budynek mieszkalny	2	k. XIX w., ok. 2000 r.(przebudowa)	
14.	Golanka Górna	Budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	6	XIX/XX w.	
15.	Golanka Górna	Stodoła w zagrodzie	6	XIX/XX w.	
16.	Golanka Górna	Budynek mieszkalny w zagrodzie	12	ok. 1900 r.	
17.	Golanka Górna	Stodoła w zagrodzie	12	ok. 1900 r.	
18.	Golanka Górna	Budynek inwentarski w zagrodzie, ob.gospodarczy	12	ok. 1900 r.	
19.	Golanka Górna	Budynek gospodarczy	19	II poł. XIX w.	
20.	Golanka Górna	Obora, ob. budynek gospodarczy	30	1881 r. (data)	
21.	Grzybiany	Kościół rzymskokatolicki filialny pw. św. Zofii		1500-1505, przebud. XVIII w.,	A/1778/833 z dn. 1960-12-27
22.	Grzybiany	Cmentarz przykościelny		zał. XIV w.	
23.	Grzybiany	Budynek gospodarczy w zagrodzie	ul. Legnicka 45	k. XIX w.	
24.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Legnicka 45	k. XIX w.	
25.	Grzybiany	Obora z częścią gospodarczą w zagrodzie	ul. Legnicka 45	II poł. XIX w.	
26.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie	ul. Legnicka 45	poł. XIX w.	
27.	Grzybiany	Obora (owczarnia?) w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Legnicka 52-54	k. XIX w.	
28.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. budynek nieużytkowany	ul. Legnicka 54	k. XIX w.	
29.	Grzybiany	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka 60	II poł. XIX w.	
30.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Legnicka 63-65	01<.1870 r.	
31.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie	ul. Legnicka 63-65	1860 r.	
32.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Legnicka 65	ok. 1870 r.	
33.	Grzybiany	Budynek gospodarczy w zagrodzie	ul. Legnicka 72	II poł. XIX w.	
34.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Legnicka 72	II poł. XIX w.	
35.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie	ul. Legnicka 72	II poł. XIX w.	
36.	Grzybiany	Budynek gospodarczy w zagrodzie	ul. Legnicka 80	XIX/XX w.	
37.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Legnicka 90	II poł. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

38.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Spokojna 6-8	XVIII/XIX w.	
39.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Spokojna 6-8	k. XIX w.	
40.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Spokojna 6-8	ok. 1900 r.	
41.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Spokojna 18	poł. XIX w.	
42.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Spokojna 18	k. XIX w.	
43.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie, ob. nieużytkowany	ul. Spokojna 28	ok. 1900 r.	
44.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy (w części nieużytkowany)	ul. Spokojna 28	k. XIX w.	
45.	Grzybiany	Stajnia w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Spokojna 28	k. XIX w.	
46.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Spokojna 28	1906 r.	
47.	Grzybiany	Brama z furtą w zagrodzie	ul. Spokojna 28	k. XIX w.	
48.	Grzybiany	Budynek mieszkalny	ul. Spokojna 30	ok. 1920 r.	
49.	Grzybiany	Budynek mieszkalny w zagrodzie, ob. nieużytkowany	ul. Spokojna 32-40	1870 r.	
50.	Grzybiany	Obora w zagrodzie, ob. nieużytkowana	ul. Spokojna 32-40	l. 80. XIX w.	
51.	Grzybiany	Stajnia w zagrodzie, ob. nieużytkowana	ul. Spokojna 32-40	l. 80. XIX w.	
52.	Grzybiany	Ogrodzenie z bramą w zagrodzie	ul. Spokojna 32-40	1881 r.	
53.	Grzybiany	Stodoła w zagrodzie, ob. nieużytkowana	ul. Spokojna 32-40	k. XIX w.	
54.	Jaśkowice Legnickie	Budynek mieszkalny	25	k. XIX w.	
55.	Jaśkowice Legnickie	Stodoła, ob. budynek gospodarczy	25	k. XIX w.	
56.	Jaśkowice Legnickie	Budynek gospodarczy w zagrodzie	26	k. XIX w.	
57.	Jaśkowice Legnickie	Budynek mieszkalny w zagrodzie	26	k. XIX w.	
58.	Jaśkowice Legnickie	Stodoła z częścią gospodarczą w zagrodzie, Ob budynek gospodarczy	26	k. XIX w.	
59.	Jaśkowice Legnickie	Budynek mieszkalny	43	ok. 1900 r.	
60.	Jaśkowice Legnickie	Willa, ob. budynek użyteczności publicznej (NFZ, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu)	49	1902 r.	
61.	Jaśkowice Legnickie	Wozownia p/willi, ob. budynek gospodarczy (garaż?)	49	ok. 1902 r.	
62.	Jaśkowice Legnickie	Obora + stajnia w zespole pałacowofolwarcznym, ob. budynek gospodarczoma az no	51a	XIX/XX w.	
63.	Jaśkowice Legnickie	Oficina mieszkalno-gospodarcza w zespole pałacowo-folwarcznym, ob. budynek mieszkalno- os odarcz	53	XIX/XX w.	
64.	Jaśkowice Legnickie	Budynek mieszkalny (rządówka?) z zespołu pałacowo-folwarcznego, ob. budynek mieszkalny	54	1906 r.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

65.	Kunice	Mur ogrodzeniowy parku w zespole dworsko parkowym z folwarkiem		k. XIX w.	
66.	Kunice	Budynek gospodarczy w zagrodzie	ul. Cicha 7	k. XIX w.	
67.	Kunice	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Cicha	k. XIX w.	
68.	Kunice	Brama do parku (najstarszy fragm. ogrodzenia) w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	ul. Gwarna	I poł. XIX w.	
69.	Kunice	Kościół rzymskokatolicki, ob. parafialny pw. Serca Pana Jezusa	ul. Gwarna 7	wzm. 1318 r. (wieża), ok. 1755 r., XIX w., XX w. (restaurowany)	A/2187/930 z dn. 1961-08-31
70.	Kunice	Cmentarz przykościelny		XIV w., XVIII-XIX w.	
71.	Kunice	Cmentarz parafialny		1924r.	
72.	Kunice	Budynek gospodarczy w zespole dworskoparkowym z folwarkiem	ul. Gwarna 14	I. 70.-80. XIX w.	
73.	Kunice	Budynek mieszkalny w zespole dworskoparkowym z folwarkiem, ob. budynek biurowy	ul. Gwarna 14	ok. 1865 r.	
74.	Kunice	Obora I w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. magazyny i biuro	ul. Gwarna 14	ok. 1870 r.	
75.	Kunice	Obora II w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek inwentarski	ul. Gwarna 14	ok. 1870 r.	
76.	Kunice	Obora III w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. obora	ul. Gwarna	ok. 1870 r.	
77.	Kunice	Spichlerz w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. warsztaty	ul. Gwarna	1880 r.	
78.	Kunice	Stodoła IV w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	ul. Gwarna 14	ok. 1880 r.	
79.	Kunice	Stodoła V w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. stodoła, magazyn	ul. Gwarna 14	ok. 1870 r.	
80.	Kunice	Stodoła VIII w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	ul. Gwarna 14	ok. 1870 r.	
81.	Kunice	Stodoły I-III w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	ul. Gwarna	1890 r.	
82.	Kunice	Stodoły VI-VII w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	ul. Gwarna 14	ok. 1860 r.	
83.	Kunice	Dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek nieużytkowany	ul. Gwarna 14a	XVI w. (piwnice), XVIII/XIX w., XX w.	A/3001/717/L z dn. 1986-06-26
84.	Kunice	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Okrężna 1	k. XIX w.	
85.	Kunice	Obora z budynkiem inwentarskim w zagrodzie, ob. budynek gospodarczo-inwentarski	ul. Okrężna 1	k. XIX/XX w.	
86.	Kunice	Stodoła w zagrodzie, ob. nieużytkowana	ul. Okrężna 1	XIX/XX w.	
87.	Kunice	Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 6	k. XIX w.	
88.	Kunice	Budynek mieszkalny	ul. Staropolska 1	II poł. XIX w.	
89.	Kunice	Brama w zagrodzie	ul. Staropolska 1	II poł. XIX w.	
90.	Kunice	Gospoda "Gasthof zum Mõwensee", ob. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu	ul. Słoneczna 11	II poł. XIX w., XX w. (przebudowa, rozbudowa)	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

91.	Kunice	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Słoneczna 12	k. XIX w.	
92.	Miłogostowice	Kościół rzymskokatolicki, ob. filialny pw. Św. Stanisława	49	XVI w., XVIII w., 1965 r.	A/2229/932 z dn. 1961-08-31
93.	Miłogostowice	Cmentarz przykościelny		od XVI w.,	
94.	Miłogostowice	Mur ogrodzeniowy wokół cmentarza przykościelnego	49	XIX w.	
95.	Pątnów Legnicki	Park w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem		II poł. XIX w. k. XIX w.	A/3213/677/L z dn. 1983-12-27
96.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny	8	ok. 1900 r.	
97.	Pątnów Legnicki	Karczma sądowa, następnie gospoda "Gasthaus zum König Friedrich der Grossen", ob. budynek mieszkalny	11	II poł. XIX w.	
98.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny	12	II poł. XIX w.	
99.	Pątnów Legnicki	Budynek gospodarczo-inwentarski w zagrodzie	22	k. XIX w.	
100.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny w zagrodzie	22	poł. XIX w.	
101.	Pątnów Legnicki	Budynek gospodarczy	23	II poł. XIX w.	
102.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny	24	II poł. XIX w.	
103.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny I w zespole dworskoparkowym z folwarkiem	31	k. XIX w.	
104.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny II w zespole dworskoparkowym z folwarkiem	32	k. XIX w.	
105.	Pątnów Legnicki	Obora I w zespole dworskoparkowym z folwarkiem, ob. nieużytkowana	32a	II poł. XIX w.	
106.	Pątnów Legnicki	Dwór w zespole dworskoparkowym z folwarkiem, ob. budynek nieużytkowany	33	I poł. XIX w.	
107.	Pątnów Legnicki	Obora II w zespole dworskoparkowym z folwarkiem, ob. nieużytkowana	33	II poł. XIX w.	
108.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny	36	pocz. XX w	
109.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny w zagrodzie	39	1908 r.	
110.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny w zagrodzie	40	ok. 1900 r.	
111.	Pątnów Legnicki	Stodoła w zagrodzie	40	pocz. XX w.	
112.	Pątnów Legnicki	Budynek mieszkalny	48	II poł. XIX w.	
113.	Pątnów Legnicki	Stodoła w zagrodzie	49	k. XIX w.	
114.	Pątnów Legnicki	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	50	1893 r. (data w szczycie)	
115.	Rosochata	Cmentarz komunalny		zał. 1897 r.	
116.	Rosochata	Kaplica cmentarna	na cmentarzu komunalnym	1897 r.	
117.	Rosochata	Mur cmentarza przykościelnego z bramami oraz wkomponowanymi nagrobkami figuralnymi		k. XIX w., pocz. XX w.	
118.	Rosochata	Cmentarz przykościelny		zał. XIV w., XVII-XIX w.	
119.	Rosochata	Kościół rzymskokatolicki (od XVI w. ewangelicki), ob. parafialny pw. Wniebowzięcia NMP		XIV w., 1517 r. (przebudowa), 1650 r.(odbudowa po	A/2385/710 z dn. 1960-07-31

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

				pożarze), XIX-XX w. (restauracje)	
120.	Rosochata	Wozownia na karawan, ob. garaż		pocz. XX w.	
121.	Rosochata	Budynek mieszkalno-gospodarczy	6	k. XIX w.	
122.	Rosochata	Budynek mieszkalny, ob. nieużytkowany	15	poł. XIX w.	
123.	Rosochata	Budynek mieszkalny	16	XIX/XX w.	
124.	Rosochata	Obora w zagrodzie, ob. budynek handlowogospodarczy	19	1909 r.	
125.	Rosochata	Stodoła w zagrodzie, ob. budynek magazynowo handlowy	19a	1887 r.	
126.	Rosochata	Budynek mieszkalny w zagrodzie	28	II poł. XIX w.	
127.	Rosochata	Budynek mieszkalny	45	k. XIX w.	
128.	Rosochata	Willa Matzke, ob. budynek Szkoły Podstawowej im. Wł. S. Reymonta	65	1897 r.	
129.	Rosochata	Wozownia p/willi, ob. łącznik p/szkole z salą gimnastyczną	65	k. XIX w.	
130.	Rosochata	Obora z częścią mieszkalną (z folwarku p/willi), ob. budynek mieszkalno-gospodarczy	65b	k. XIX w.	
131.	Rosochata	Zajazd „A. Nitschke s Gasthaus”, ob. budynek mieszkalny		II poł. XIX w., pocz. xx w.	
132.	Rosochata	Dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek biurowy	69	1912 r.	A/3504/716/ L z dn. 1986- 06-26
133.	Rosochata	Obora w zespole dworskim, ob. magazyn	69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986- 06-26
134.	Rosochata	Obora ze stodołą w zespole dworskim, ob. magazyny	69	k. XIX w.	A/3504/716/L z dn. 1986- 06-26
135.	Rosochata	Spichlerz, ob. budynek biurowo-magazynowy	69	XIX/XX w.	A/3504/716/ L z dn. 1986-06-26
136.	Rosochata	Stodoła I w zespole dworskim, ob. magazyn	69	k. XIX w.	A/3504/716/ L z dn. 1986-06-26
137.	Rosochata	Stodoła II w zespole dworskim	69	k. XIX w.	A/3504/716/ L z dn. 1986-06-26
138.	Rosochata	Stodoła III w zespole dworskim	69	k. XIX w.	A/3504/716/ L z dn. 1986-06-26
139.	Rosochata	Park w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem		XIX/XX w.	
140.	Rosochata	Mur ogrodzeniowy z bramą wjazdową w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	69	k. XIX w.	
141.	Rosochata	Obora p/spichlerzu, ob. magazyn	69	k. XIX w.	
142.	Rosochata	Stajnia w zespole dworskim, ob. nieużytkowany	69	k. XIX w.	
143.	Rosochata	Stodoła z częścią inwentarską (z folwarku p/willi), ob. budynek gospodarczo-magazynowy		k. XIX w.	
144.	Spalona	Dom Ludowy, ob. budynek mieszkalny	ul. Legnicka 1	XIX/XX w.	
145.	Spalona	Stajnia, ob. budynek gospodarczy	ul. Legnicka 1	XIX/XX w.	
146.	Spalona	Budynek gospodarczy, ob. nieużytkowany	ul. Legnicka 9	k. XIX w.	
147.	Spalona	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ul. Legnicka 20	k. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

148.	Spalona	Budynek gospodarczy	ul. Legnicka 20	k. XIX w.	
149.	Spalona	Kościół rzymskokatolicki, ob. filialny pw. Chrystusa Króla	ul. Legnicka 56	wzm. 1335 r., wzn. XV/XVI w., ok. 1725 r. (przebudowa), XIX w., 1964 r.	A/2453/732 z dn. 1960-07-31
150.	Spalona	Cmentarz przykościelny		XV w., XVIII-XIX w.	
151.	Spalona	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka 58	k. XIX w.	
152.	Spalona	Owczarnia w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Legnicka 78	k. XIX w.	
153.	Spalona	Kanał Młynówki w zespole młyna wodnego	ul. Młyńska	XIX w.	
154.	Spalona	Budynek główny z wałem napędowym w zespole młyna wodnego, ob. budynek w części magazynowy	ul. Młyńska 8	1822 r., 1882 r., 1934 r.	
155.	Spalona	Budynek maszyn w zespole młyna wodnego, ob. nieużytkowany	ul. Młyńska 8	ok. 1882 r., 1934 r.	
156.	Spalona	Budynek mieszkalny w zespole młyna wodnego, ob. budynek mieszkalny	ul. Młyńska 8	ok. 1822 r., 1882 r.	
157.	Spalona	Czyszczarnia w zespole młyna wodnego, ob. budynek magazynowo-mieszkalny	ul. Młyńska 8	ok. 1882 r., 1934 r.	
158.	Spalona	Elewator zbożowy w zespole młyna wodnego, ob. magazyn	ul. Młyńska 8	1934 r.	
159.	Spalona	Magazyn w zespole młyna wodnego, ob. magazynowo-gospodarczy	ul. Młyńska 8	ok. 1882 r.	
160.	Spalona	Stodoła w zespole młyna wodnego, ob. budynek magazynowo-gospodarczy	ul. Młyńska 8	ok. 1882 r.	
161.	Szczytniki Małe	Owczarnia (obora?) w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Kwiatowa 21	II poł. XIX w.	
162.	Szczytniki Małe	Budynek mieszkalny	ul. Kwiatowa 22	XIX/XX w.	
163.	Szczytniki Małe	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Kwiatowa 29	XIX/XX w.	
164.	Szczytniki Małe	Obora w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Kwiatowa 29	k. XIX w.	
165.	Szczytniki Małe	Stodoła w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Kwiatowa 29	k. XIX w.	
166.	Szczytniki Małe	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Kwiatowa 32	k. XIX w.	
167.	Szczytniki Małe	Owczarnia (obora?) w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Kwiatowa 32	k. XIX w.	
168.	Szczytniki Małe	Stajnia w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	ul. Kwiatowa 32	k. XIX w.	
169.	Szczytniki nad Kaczawą	Park krajobrazowy w zespole pałacowo-parkowym z folwarkiem		pocz. XIX w.	A/3392/467/L z dn. 1976-07-17
170.	Szczytniki nad Kaczawą	Cmentarz parafialny		ok. 1920 r.	
171.	Szczytniki nad Kaczawą	Budynek mieszkalny w zagrodzie	2	k. XIX w.	
172.	Szczytniki nad Kaczawą	Stodoła w zagrodzie, ob. budynek gospodarczy	2a	k. XIX w.	
173.	Szczytniki nad Kaczawą	Budynek mieszkalno-gospodarczy	33	II poł. XIX w.	
174.	Szczytniki nad Kaczawą	Obora w zespole pałacowo-parkowym z folwarkiem, ob. budynek gospodarczy	46	II poł. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

175.	Szczytniki nad Kaczawą	Budynek mieszkalno-gospodarczy	49	k. XIX/XX w.	
176.	Szczytniki nad Kaczawą	Spichlerz (?), budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole pałacowo-parkowym z folwarkiem, ob. mieszkalno-gospodarczy	51	II poł. XIX w.	
177.	Szczytniki nad Kaczawą	Budynek mieszkalno-gospodarczy	57	k. XIX w.	
178.	Szczytniki nad Kaczawą	Budynek mieszkalny w zagrodzie	58	k. XIX w.	
179.	Szczytniki nad Kaczawą	Obora w zagrodzie, Ob, budynek gospodarczy	58	XIX/XX w.	
180.	Ziemnice	Pałac w zespole pałacowo-folwarcznym, ob. budynek mieszkalny	12	II poł. XVIII w., przebudowa: XIX w., l. 60.-70. XX w.	

5.4.2 Stanowiska archeologiczne ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kunice

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Są to więc pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa w postaci śladów osadnictwa, osad, cmentarzysk, kurhanów, grodzisk oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Zabytki archeologiczne stanowią szczególną grupę zabytków, ponieważ są to obiekty rozproszone i są obecne praktycznie wszędzie, także z dala od terenów współcześnie zamieszkałych. Często obiekty te tworzą własne formy terenowe dobrze rozróżnialne w krajobrazie, na przykład kurhany, grodziska. Zgodnie z prawem każdy obiekt archeologiczny, niezależnie od własności gruntu, na którym został odnaleziony, jest własnością państwa. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje zabytki archeologiczne za źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Badania archeologiczne prowadzone na stanowiskach mogą mieć charakter inwazyjny (niszczący) oraz badania nieinwazyjne z wykorzystaniem metod geofizycznych, teledetekcyjnych. Obie metody badań dają możliwość poznania poszczególnych stanowisk, zabytków czy problemów związanych z szeroko rozumianą przeszłością, w tym zwłaszcza w sytuacjach zagrożenia zniszczeniem lub uszkodzeniem substancji zabytkowej (nawarstwień, obiektów, materiałów i ich kontekstów).

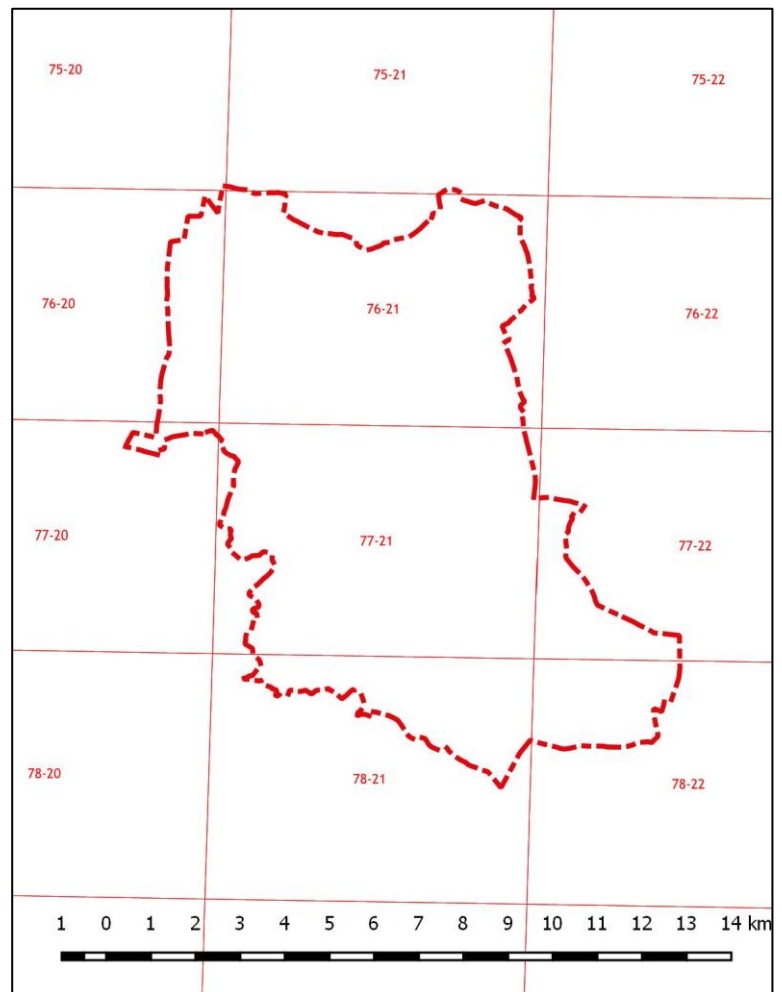
Podstawą do ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest prowadzony od 1978 r. ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Program ten systematyzuje zasób wiedzy o terenie poprzez terenową prospekcję archeologiczną z uwzględnieniem informacji o wcześniejszych badaniach, zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach naukowo badawczych oraz publikacjach naukowych i popularno-naukowych. Dokumentacja AZP, na którą składają się karty ewidencyjne reprezentujące ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania kraju. Do zbioru włączane są nowe karty ewidencyjne, które zgodnie z nowym rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. 2019 poz. 1886) noszą nazwy „Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego lądowego”; „Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego podwodnego śródlądowego”; „Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego podwodnego morskiego”. Karty ewidencyjne zabytków archeologicznych są włączane w zasób wojewódzkiej ewidencji zabytków i dokumentacja stanowisk archeologicznych w ewidencji wojewódzkiej jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie i musi być odzwierciedlana w prowadzonych przez gminy Gminnych Ewidencjach Zabytków.

Jeśli na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne mają być prowadzone roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności istnieje obowiązek przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych. **Obowiązek przeprowadzenia badań archeologicznych reguluje art. 31 ustawy o ochronie zabytków, w myśl którego osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, jest obowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.** Zgodnie zaś z art. 31 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny. Zatem obowiązek przeprowadzenia prac archeologicznych istnieje tylko wówczas, kiedy występuje ryzyko przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego i o ile przeprowadzenie badań jest niezbędne w celu ochrony zabytków.

Na terenie gminy Kunice zlokalizowano 154 stanowiska archeologiczne, które zostały ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Legnicy.

W większości stanowiska archeologiczne ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kunice są to stanowiska nowoodkryte podczas badań powierzchniowych, przeprowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Archeologiczne Zdjęcie Polski to ogólnopolski program badawczo-ewidencyjny opracowany w Ośrodku Dokumentacji Zabytków i wdrożony do realizacji w 1978 r. Jego celem jest rozpoznanie, metodą badań powierzchniowych i poprzez kwerendę

źródłową, stanowisk archeologicznych na terenie całego kraju oraz budowa archiwum informacji o stanowiskach archeologicznych rozpoznanych tą metodą. Na potrzeby realizacji programu obszar kraju podzielono na tzw. arkusze i tereny gminy Kunice znajdują się na następujących arkuszach AZP: 76-21 (71 stanowisk), 77-21 (50 stanowisk), 77-22 (9 stanowisk), 78-21 (14 stanowisk), 78-22 (10 stanowisk). Na obszarze 78-21 w Grzybianach znajduje się osada ludności kultury łużyckiej, zlokalizowana na cyplu Jeziora Koskowickiego, która należy do jednego z najbardziej unikatowych stanowisk z epoki brązu i okresu halsztackiego nie tylko na terenie Dolnego Śląska ale całej Polski.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

Jest to osada obronna, podobna do znanej z Biskupina. Dzięki wilgoci i bliskości wód Jeziora zachowała się na osadzie duża liczba zabytków z surowców organicznych: drewna, kości, poroża oraz szczątków palobotanicznych w postaci ziaren roślin dziko rosnących i uprawianych. Miejsce to w lokalnej tradycji znane było jako „Burgstell”, czyli miejsce obronne i w piśmiennictwie archeologicznym pojawiło się w 1938 r. a odkrywcą był nauczyciel szkoły w Grzybianach Edmund Leuschner, który powiadomił niemieckie służby konserwatorskie o odkryciu. Na podstawie znalezionych wówczas fragmentów ceramiki stanowisko datowano na epokę brązu i wczesną epokę żelaza. Olbrzymie konstrukcje drewniane zostały jednak odkryte po raz pierwszy w 1959 r., w wyniku obniżenia poziomu wód Jeziora Koskowickiego latem tego roku. Rozpoczęte wówczas badania wykopaliskowe wskazały na niezwykle rangę tego stanowiska. Badania kontynuowano dopiero w 1970 r., w związku z planowaną budową na terenie półwyspu dużego ośrodka turystyczno-sportowego, i trwały one osiem sezonów badawczych w latach 1970-1973, 1977-1980, których kierownikiem był Zbigniew Bukowski z Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Archeolodzy powrócili do badań osady w Grzybianach w 2010 r. z inicjatywy badaczy Justyny Baron z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego i dr. Tomasza Stolarczyka z Muzeum Miedzi w Legnicy.

W trakcie wieloletnich badań odsłonięto m.in. relikty drewnianych konstrukcji zabudowy osady oraz pozyskano bogaty materiał zabytkowy. Najstarsza faza użytkowania osady datowana jest na X-IX w. p. n. e. Z nią wiązać należy relikty drewnianych konstrukcji nabrzeża (droga, falochron), pozostałości warsztatu rogowniczego oraz unikatowe zabytki drewniane (m.in. wiosło sterowe). Kolejne dwie fazy użytkowania półwyspu datowano na VI-V w. p. n. e. Obok bogatego materiału ceramicznego i osteologicznego (szydła kościane i rogowe, szpile, młotki, motyczki, kopaczki) w toku badań odkryto również pozostałości warsztatu brązowniczego.

Tabela 4: Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków.

	Miejscowość	Nr st. w miej.	Nr obsz.	Nr st. na obsz.	Chronologia – Funkcja stanowiska	Nr wpisu do rejestru i data wpisu
1	Bieniowice	1	76-21	23	epoka brązu I-halsztat - cmentarzysko ciałopalne	
2	Bieniowice	2	76-21	24	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - ślad osadnictwa; laten późny - osada; halsztat - osada	
3	Bieniowice	3	76-21	25	średniowiecze - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - osada; pradzieje - osada	150-85-813-Arch-75 z dn. 1975-05-12
4	Bieniowice	4	76-21	26	wczesne średniowiecze - osada; okres wpływów rzymskich - osada; epoka brązu I-halsztat - osada	111-85-723-Arch-74 z dn. 1974-03-04
5	Bieniowice	5	76-21	27	epoka brązu I-halsztat - osada	
6	Bieniowice	6	76-21	28	epoka kamienia - ślad osadnictwa	
7	Bieniowice	7	76-21	29	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
8	Bieniowice	8	76-21	30	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

9	Bieniowice	9	76-21	31	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
10	Bieniowice	10	76-21	32	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
11	Bieniowice	11	76-21	33	późne średniowiecze - osada	
12	Bieniowice	12	76-21	34	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
13	Bieniowice	13	76-21	35	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
14	Bieniowice	14	76-21	36	pradzieje - ślad osadnictwa	
15	Bieniowice	15	76-21	37	późne średniowiecze - osada	
16	Bieniowice	16	76-21	65	chronologia nieokreślona - nieokreślona	
17	Bieniowice	17	76-21	66	chronologia nieokreślona - ślad osadnictwa	
18	Bieniowice	18	76-21	67	epoka brązu - cmentarzysko ciałopalne	
19	Bieniowice	19	76-21	68	neolit - ślad osadnictwa	
20	Bieniowice	20	76-21	69	epoka brązu IV - cmentarzysko ciałopalne	
21	Golanka Górna	27	76-21	54	epoka kamienia - ślad osadnictwa	
22	Grzybiany	3	78-21	24	wczesne średniowiecze X w. - osada; pradzieje - osada; epoka brązu V-halsztat - osada	31-85 206-Arch z dn. 1969-08-16
23	Grzybiany	4	78-21	23	laten-okres wpływów rzymskich I p.n.e.-I n.e. - osada; chronologia nieokreślona - osada; halsztat D VI-V p.n.e. - cmentarzysko ciałopalne	70-85 413-Arch z dn. 1969-06-15
24	Grzybiany	6	78-21	38	średniowiecze - osada; pradzieje - osada?; okres wpływów rzymskich późny - osada; laten późny II-I p.n.e. - osada	
25	Grzybiany	7	78-21	41	pradzieje - osada; halsztat - osada; okres wpływów rzymskich późny - osada	
26	Grzybiany	8	78-21	42	późne średniowiecze - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
27	Grzybiany	9	78-21	43	pradzieje - ślad osadnictwa; późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
28	Grzybiany	10	78-21	44	późne średniowiecze - punkt osadniczy; wczesne średniowiecze faza młodsza - ślad osadnictwa	
29	Grzybiany	11	78-21	45	chronologia nieokreślona - osada?	
30	Grzybiany	11	78-21	62	pradzieje - osada	
31	Grzybiany	12	78-21	46	pradzieje - ślad osadnictwa	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

32	Grzybiany	13	78-21	47	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze faza młodsza - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze faza starsza - ślad osadnictwa; pradzieje - osada; halsztat - osada
33	Grzybiany	15	78-21	60	pradzieje - ślad osadnictwa; neolit? - punkt osadniczy
34	Grzybiany	17	78-21	101	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada
35	Grzybiany	19	77-21	74	pradzieje - ślad osadnictwa; późne średniowiecze XIV-XV - ślad osadnictwa
36	Grzybiany	20	77-21	72	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze VIII-X - osada; pradzieje - ślad osadnictwa
37	Grzybiany	21	77-21	68	późne średniowiecze XIV-XV - ślad osadnictwa
38	Grzybiany	22	77-21	67	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - osada; pradzieje - ślad osadnictwa
39	Grzybiany	23	77-21	66	późne średniowiecze XIV-XV - ślad osadnictwa
40	Grzybiany	24	77-21	64	pradzieje - ślad osadnictwa
41	Grzybiany	25	77-21	61	halsztat - osada
42	Grzybiany	26	78-22	29	pradzieje - ślad osadnictwa
43	Grzybiany	27	78-22	31	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - ślad osadnictwa
44	Grzybiany	28	78-21	103	chronologia nieokreślona - punkt osadniczy; wczesne średniowiecze - punkt osadniczy; okres nowożytny - ślad osadnictwa
45	Grzybiany				chronologia nieokreślona - ślad osadnictwa; okres nowożytny - ślad osadnictwa
46	Grzybiany	30	77-21	81	neolit - ślad osadnictwa; okres nowożytny - punkt osadniczy
47	Jaśkowice Legnickie	1	77-21	35	późne średniowiecze XIII-XIV - osada; wczesne średniowiecze XXIII - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; halsztat - osada
48	Jaśkowice Legnickie	2	77-22	5	epoka kamienia - ślad osadnictwa
49	Jaśkowice Legnickie	3	77-22	6	epoka kamienia - ślad osadnictwa
50	Jaśkowice Legnickie	4	77-22	7	neolit - ślad osadnictwa
51	Jaśkowice Legnickie	5	77-22	8	późne średniowiecze - ślad osadnictwa
52	Jaśkowice Legnickie	6	77-22	9	późne średniowiecze - osada

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

53	Kunice	1	77-21	7	wczesne średniowiecze - osada; epoka brązu-halsztat - osada	25-85 143-Arch z dn. 1965-09-03
54	Kunice	2	77-21	8	halsztat - osada obronna	
55	Kunice	3	77-21	15	halsztat - cmentarzysko ciałopalne	40-85 293-Arch z dn. 1967-09-25
56	Kunice	4	77-21	21	pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada; wczesne średniowiecze - osada; okres wpływów rzymskich - osada	
57	Kunice	5	77-21	22	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze VIII-X - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; okres wpływów rzymskich - osada	142-85 805-Arch-75 z dn. 1975-05-12
58	Kunice	6	77-21	23	wczesne średniowiecze X-XII - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	143-85 806-Arch-75 z dn. 1975-05-12
59	Kunice	7	77-21	24	wczesne średniowiecze VIII-IX - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; halsztat - osada	146-85 809-Arch-75 z dn. 1975-05-12
60	Kunice	8	77-21	16	pradzieje - ślad osadnictwa; epoka brązu III-halsztat - cmentarzysko ciałopalne	
61	Kunice	9	77-21	69	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - osada	
62	Kunice	10	77-21	25	pradzieje - ślad osadnictwa; laten II-I p.n.e. - osada; wczesne średniowiecze - osada; halsztat - osada	147-85 810-Arch-75 z dn. 1975-05-12
63	Kunice	11	77-21	58	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - osada	
64	Kunice	12	77-21	26	wczesne średniowiecze X-XII - osada; pradzieje - ślad osadnictwa; halsztat - osada	149-85 812-Arch-75 z dn. 1975-05-12
65	Kunice	13	77-21	56	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - ślad osadnictwa	
66	Kunice	14	77-21	52	halsztat - osada	
67	Kunice	15	77-21	51	późne średniowiecze XIII-XIV - osada; wczesne średniowiecze IXXI - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa	
68	Kunice	16	77-21	48	wczesne średniowiecze IX-X - ślad osadnictwa; pradzieje - punkt osadniczy	
69	Kunice	17	77-21	45	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
70	Kunice	18	77-21	40	pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	
71	Kunice	19	77-21	37	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

72	Kunice	20	77-21	36	późne średniowiecze XIV-XV - punkt osadniczy; okres wpływów rzymskich - ślad osadnictwa	
73	Kunice	21	77-21	78	epoka brązu IV - skarb	
74	Kunice	22	77-21	46	późne średniowiecze XIII-XIV - osada; wczesne średniowiecze XXII - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
75	Miłogostowice	1	76-21	56	epoka brązu-halsztat - osada	132-85 793-Arch-75 z dn. 1975-03-23
76	Miłogostowice	2	76-21	57	epoka brązu-halsztat - osada	
77	Miłogostowice	3	76-21	58	późne średniowiecze - osada	
78	Miłogostowice	4	76-21	59	późne średniowiecze - osada	
79	Miłogostowice	5	76-21	60	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
80	Miłogostowice	6	76-21	61	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
81	Miłogostowice	7	76-21	62	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
82	Miłogostowice	8	76-21	63	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
83	Miłogostowice	9	76-21	64	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
84	Miłogostowice	10	76-21	70	chronologia nieokreślona - nieokreślona	
85	Miłogostowice	11	76-21	71	epoka brązu - ślad osadnictwa	
86	Miłogostowice	12	76-21	72	pradzieje - ślad osadnictwa	
87	Piotrówek	1	78-22	18	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
88	Piotrówek	2	78-22	22	wczesne średniowiecze - ślad osadnictwa; późne średniowiecze - osada	
89	Piotrówek	3	78-22	28	wczesne średniowiecze - ślad osadnictwa	
90	Piotrówek	4	78-22	63	pradzieje - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - ślad osadnictwa	
91	Piotrówek	5	78-22	65	neolit - ślad osadnictwa	
92	Piotrówek	6	78-22	66	pradzieje - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - ślad osadnictwa	
93	Piotrówek	7	78-22	75	neolit - ślad osadnictwa; pradzieje - osada	
94	Pątnów Legnicki	1	77-21	2	wczesne średniowiecze (XIII w.) - grodzisko	37-85-235-Arch z dn. 1966-05-12
95	Pątnów Legnicki	2	77-21	14	średniowiecze - osada; chronologia nieokreślona - osada?	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

96	Pątnów Legnicki	3	76-21	38	wczesne średniowiecze - osada; epoka brązu-halsztat - osada	
97	Pątnów Legnicki	4	76-21	39	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; halsztat - osada	
98	Pątnów Legnicki	5	76-21	40	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
99	Pątnów Legnicki	6	76-21	41	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
100	Pątnów Legnicki	7	76-21	42	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa	
101	Rosochata	1	77-21	57	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa	
102	Rosochata	2	77-22	1	chronologia nieokreślona - ślad osadnictwa	
103	Rosochata	3	77-22	2	okres wpływów rzymskich - osada; pradzieje - osada	
104	Rosochata	4	77-22	3	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
105	Rosochata	5	77-22	4	wczesne średniowiecze faza młodsza - ślad osadnictwa; pradzieje - osada	
106	Spalona	1	77-21	9	chronologia nieokreślona - osada	133-85-794-Arch z dn. 1975-04-03
107	Spalona	2	77-21	11	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona - osada	134-85-795-Arch z dn. 1975-04-03
108	Spalona	3	77-21	12	wczesne średniowiecze XI-XII - ślad osadnictwa; pradzieje - osada; średniowiecze - ślad osadnictwa	135-85-796-Arch z dn. 1975-04-03
109	Spalona	4	77-21	13	chronologia nieokreślona - osada?; okres wpływów rzymskich - osada; wczesne średniowiecze - osada	136-85-797-Arch z dn. 1975-04-03
110	Spalona	5	77-21	10	epoka brązu V - ślad osadnictwa?	
111	Spalona	6	77-21	49		
112	Spalona	7	77-21	44	późne średniowiecze XIII-XIV - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
113	Spalona	8	76-21	43	epoka brązu-halsztat - osada; wczesne średniowiecze X-XIII - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
114	Spalona	9	77-21	43	wczesne średniowiecze X-XII - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
115	Spalona	10	77-21	42	chronologia nieokreślona - ślad osadnictwa	
116	Spalona	11	77-21	34	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - ślad osadnictwa; neolit - ślad osadnictwa	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

117	Spalona	12	77-21	33	późne średniowiecze XIII-XIV - osada; wczesne średniowiecze IX-X - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; mezolit-neolit - osada	
118	Spalona	13	77-21	32	późne średniowiecze XIV-XV - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - osada	
119	Spalona	14	77-21	31	późne średniowiecze XIII-XIV - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze IX-XI - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
120	Spalona	15	77-21	30	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - osada	
121	Spalona	16	77-21	29	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI - ślad osadnictwa; neolit - ślad osadnictwa	
122	Spalona	17	77-21	28	późne średniowiecze XIII-XV - osada	
123	Spalona	18	76-21	45	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
124	Spalona	19	76-21	46	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
125	Spalona	20	76-21	47	późne średniowiecze - osada	
126	Spalona	21	76-21	48	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
127	Spalona	22	76-21	49	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; późne średniowiecze okres nowożytny XIV- XVI - ślad osadnictwa; wczesne średniowiecze - osada	
128	Spalona	23	76-21	50	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
129	Spalona	24	76-21	51	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
130	Spalona	25	76-21	52	późne średniowiecze - punkt osadniczy	
131	Spalona	26	76-21	53	późne średniowiecze - punkt osadniczy	
132	Spalona	27	76-21	44	chronologia nieokreślona - nieokreślona; późne średniowiecze XIII XIV - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
133	Szczytniki nad Kaczawą	1	76-21	1	wczesne średniowiecze - osada; pradzieje - osada	131-85 792-Arch-75 z dn. 1975-03-23
134	Szczytniki nad Kaczawą	2	76-21	2	wczesne średniowiecze - osada	130-85 791-Arch-75 z dn. 1975-03-23
135	Szczytniki nad Kaczawą	3	76-21	3	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
136	Szczytniki nad Kaczawą	4	76-21	4	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
137	Szczytniki nad Kaczawą	5	76-21	5	późne średniowiecze - osada	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

138	Szczytniki nad Kaczawą	6	76-21	6	późne średniowiecze - osada; pradzieje - ślad osadnictwa	
139	Szczytniki nad Kaczawą	7	76-21	7	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
140	Szczytniki nad Kaczawą	8	76-21	8	późne średniowiecze - osada	
141	Szczytniki nad Kaczawą	9	76-21	9	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
142	Szczytniki nad Kaczawą	10	76-21	10	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
143	Szczytniki nad Kaczawą	11	76-21	11	późne średniowiecze - osada	
144	Szczytniki nad Kaczawą	12	76-21	12	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa; neolit? - ślad osadnictwa	
145	Szczytniki nad Kaczawą	13	76-21	13	pradzieje - ślad osadnictwa; neolit? - osada	
146	Szczytniki nad Kaczawą	14	76-21	14	pradzieje - ślad osadnictwa	
147	Szczytniki nad Kaczawą	15	76-21	15	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
148	Szczytniki nad Kaczawą	16	76-21	16	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
149	Szczytniki nad Kaczawą	17	76-21	17	późne średniowiecze - ślad osadnictwa; pradzieje - ślad osadnictwa	
150	Szczytniki nad Kaczawą	18	76-21	18	neolit - ślad osadnictwa	
151	Szczytniki nad Kaczawą	19	76-21	19	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
152	Szczytniki nad Kaczawą	20	76-21	20	pradzieje - ślad osadnictwa; późne średniowiecze - ślad osadnictwa	
153	Szczytniki nad Kaczawą	21	76-21	21	średniowiecze? - grodzisko	
154	Szczytniki nad Kaczawą	22	76-21	22	późne średniowiecze - ślad osadnictwa	

5.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Krajobraz kulturowy Gminy Kunice jest spuścizną materialną bardzo bogatej historii tych terenów. Przetrwale w różnym stopniu zachowania jego elementy podkreślają walory gminy i czynią ją potencjalnie niezwykle atrakcyjną turystycznie, pod warunkiem czynienia wysiłków przez całą społeczność gminną dla ich zachowania a następnie przywrócenia przynajmniej części dawnej świetności. W przypadku cmentarzy – najczęściej ewangelickich niezwykle istotnym jest przywrócenie należnego im miejsca w świadomości społecznej jako miejsca spoczynku dawnych mieszkańców tych ziem bez względu na charakter wyznaniowy cmentarza, czy podziały narodowościowe i społeczne. Do połowy XIX w. cmentarze wiejskie lokalizowane były przy kościołach. W późniejszym okresie, z przyczyn sanitarnych ich teren wytyczano poza obszarem zwartej zabudowy. W krajobrazie tworzyły

one kępę zieleni wysokiej, często z nasadzeniami alejowymi. Najprostszą formą opieki nad cmentarzami jest dbałość i opieka poprzez wycinkę dziko rosnącej roślinności, traw a także ogrodzenie i odpowiednie oznakowanie. Dolny Śląsk był obszarem pogranicza, na którym mieszały się wielonarodowe wpływy kulturowe. W zabudowie wsi od lat 60-tych XIX zabronione było wznoszenie budynków drewnianych a cechą charakterystyczną była zwarta zabudowa.

Najbardziej cennymi elementami krajobrazu kulturowego Gminy pozostają:

- historyczne układy ruralistyczne wsi: Bieniowice, Golanka Gorna, Grzybiany, Kunice, Rosochata, Szczytniki nad Kaczawą;
- zespoły sakralne w Bieniowicach, Grzybianach, Kunicach, Miłogostowicach, Rosochatej, Spalonej;
- pozostałość zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem w Kunicach i Pątnowie Legnickim oraz dworsko-folwarcznego w Rosochatej;
- dwory i pałace w Kunicach, Pątnowie Legnickim, Rosochatej, Ziemnicach;
- budynki świadczące o rozwoju i randze wsi: gospoda w Kunicach, zajazd w Rosochatej;
- zielenią komponowaną – parki w Kunicach, Pątnowie Legnickim, Rosochatej i Szczytnikach nad Kaczawą;
- pozostałości budownictwa przemysłowego - zespół młyna wodnego w Spalonej.

Niewątpliwie do najcenniejszych zabytków na terenie Gminy Kunice należą obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków,

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Dla oceny stanu i perspektyw dziedzictwa kulturowego gminy Kunice oraz możliwości gminy w tym zakresie, przeprowadzono analizę SWOT (**S**trength – siła, **W**eakness - słabość, **O**pportunity - szansa, **T**hreat – zagrożenie).

Po stronie słabych stron i zagrożeń uwzględniono także zagrożenia systemowe, których występowanie wynika ze słabości stanowionego prawa, niewystarczającej presji ze strony aparatu Państwa a nie jest spowodowane działaniem, bądź zaniechaniem działania ze strony administracji lokalnej czy też właścicieli lub użytkowników obiektów zabytkowych.

MOCNE STRONY Gminy Kunice	SŁABE STRONY Gminy Kunice
<ul style="list-style-type: none"> • wysoka atrakcyjność turystyczna gminy: obecność obszarów prawnie chronionej przyrody, walory przyrodnicze i krajobrazowe terenów gminy, sprzyjające warunki do rozwojowi agroturystyki, turystyki weekendowej z naciskiem na zdrowy styl życia i wypoczynek na łonie natury • gmina Kunice stanowi naturalne zaplecze rekreacyjne dla Legnicy, z którą bezpośrednio graniczy, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla zdecydowanej większości terenów gminy skutkujący przekształcaniem historycznych układów nową zabudową niezgodną z lokalną tradycją budowlaną, wtórnymi podziałami i parcelacją obszarów zabytkowych • zróżnicowany stan zachowania zabytków i postępująca degradacja i spadek wartości zabytkowej części obiektów,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • bogate zasoby dziedzictwa kulturowego: zachowane układy ruralistyczne wsi, najcenniejsze zabytki architektoniczne ujęte w rejestrze zabytków, • bardzo liczne zabytki archeologiczne w rejestrze zabytków z obronną osadą nadjeziorną w Grzybianach, zabytku o randze Biskupina; • bardzo korzystne położenie Gminy w stosunku do stolicy województwa oraz powiatu, z siecią nowoczesnych dróg krajowych w pobliżu • duża liczba naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych (największe to: Jezioro Kunickie, Jezioro Jaśkowickie, Jezioro Koskowickie) z licznymi ośrodkami rekreacyjnymi, • różnorodność kulturowa uwarunkowana historią terenów gminy, • liczne szlaki turystyczne o randze wojewódzkiej i ponad narodowej: szlak Cysterski, Tatarski, Dookoła Legnicy, część Drogi św Jakuba; • możliwość powstania bazy turystycznej dla Zagłębia Miedziowego • bardzo wysoka aktywność mieszkańców w sferze zawodowej z niskim wskaźnikiem bezrobocia • pochodząca z okresu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza osada nadjeziorna w Grzybianach – jako produkt turystyczny gminy Kunice • istniejąca infrastruktura szlaków turystycznych sprzyjająca rozwojowi turystyki kwalifikowanej • LGD „Wrzosowa Kraina” jako animator i organizator pasm turystycznych na terenie Gminy Kunice i gmin sąsiadujących • ciekawe najdawniejsze dzieje terenów Gminy • prężnie działające instytucje kultury: Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Biblioteki, mające na celu rozwijanie świadomości kulturowej mieszkańców, wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> • negatywne przekształcenia historycznych układów przestrzennych w miejscowościach, • przeprowadzane modernizacje bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków • niedostateczny stan zabezpieczeń przeciwpożarowych, antywłamaniowych obiektów zabytkowych; • brak dostępu do zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru będących w prywatnych rękach; • niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego, brak tablic informacyjnych przy zabytkach • słabo wykorzystany potencjał rozwoju turystyki – w tym agroturystyki; • niedostateczna infrastruktura turystyczna: lokali gastronomicznych, campingów, pensjonatów, hoteli które miałyby istotne znaczenie dla bazy ekonomicznej gminy oraz jako źródło utrzymania miejscowej ludności • sezonowość ruchu turystycznego • wysoki koszt rewaloryzacji i rewitalizacji obiektów zabytkowych • niewykorzystanie przez sąsiadujące samorządy formy ochrony krajobrazu kulturowego polegającej na utworzeniu parku kulturowego • brak nowoczesnej informacji turystycznej – nieatrakcyjna oferta edukacyjna dla młodzieży i dorosłych: brak folderów, ulotek, „gadżetów” promujących gminę • brak skutecznego systemu zachęt ze strony państwa do podejmowania prac adaptacyjnych, konserwatorskich w obiektach zabytkowych – szczególnie obiektów po przemysłowych • niewystarczające środki finansowe w budżecie na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • niewystarczające działania związane z promocją gminy: brak zintegrowanego podejścia do turystyki, to jest kompleksowej oferty turystycznej np.: regionu, w tworzeniu której uczestniczą podmioty gospodarki
--	--

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • potencjał wytyczenia nowych szlaków pieszo-rowerowych w oparciu o tereny przyrodnicze, zabytki gminy oraz miejsca historycznych wydarzeń • aktualna gminna ewidencja zabytków nieruchomości • ciekawa historia terenów gminy mająca duży potencjał dla inicjatyw popularyzatorskich historii gminy, ciekawe najdawniejsze dzieje gminy • możliwość udzielania dotacji na prace przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków z budżetu gminy • aktywna i zaangażowana społeczność lokalna udzielająca się w lokalnych stowarzyszeniach oraz formalnych i nieformalnych grupach • dobre warunki edukacyjne w gminie • kalendarz imprez cyklicznych organizowanych i współorganizowanych przez Gminę Kunice • aktywni i skuteczni w pozyskiwaniu środków zewnętrznych samorządowcy oraz przedsiębiorcy i aktywni mieszkańcy działający w organizacjach pozarządowych, między innymi w Lokalnej Grupie Działania „Wrzosowa Kraina” 	<p>turystycznej, instytucje społeczne i instytucje publiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca promocja atrakcji turystycznych i brak sieciowania usług na obszarze LGD – brak organizatora turystyki • niska skuteczność ochrony obszarowej środowiska kulturowego (znacznie niższa w stosunku do ochrony środowiska przyrodniczego) • nieskuteczna ochrona najcenniejszych zabytków wpisanych do rejestru zabytków skutkująca złym stanem zachowania i dewastacją najcenniejszych zabytków w gminie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • integracja europejska i możliwość pozyskania funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 na dalszy rozwój • podniesienie wiedzy i świadomości administracji i mieszkańców Gminy w zrozumieniu znaczenia dziedzictwa jako czynnika wspierającego rozwój gospodarczy, • rozwój i wykreowanie produktów turystycznych wykorzystujących zabytki Gminy – w tym szeroka popularyzacja unikatowego stanowiska archeologicznego o randze Europejskiej, osady obronnej z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Grzybianach • liczne programy krajowe oraz unijne programy pomocowe służące zachowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> • skomplikowane procedury ubiegania się o środki unijne • niekorzystne zapisy w ramach podziału środków Funduszy Strukturalnych UE w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027: zmniejszony udział dopuszczalnego dofinansowania • niska świadomość społeczeństwa o wartościach zabytków, szczególnie zabudowy mieszkalno-gospodarczej na terenach wiejskich oraz zabudowy przemysłowej, • zacieranie historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych • zanikanie tradycyjnego budownictwa,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

<p>i remontom obiektów stanowiącym dziedzictwo narodowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • potencjał współpracy i Jednostkami Samorządu Terytorialnego na bazie LGD „Wrzosowa Kraina” na rzecz długofalowych przedsięwzięć marketingowych, rozwoju turystyki dla gmin współuczestniczących w LGD • moda na turystykę „Blisko Natury” oraz turystykę weekendową oraz moda na zdrowy i ekologiczny styl życia • atrakcyjna przyroda oraz historia terenów gminy umożliwiające wytyczenie ścieżek edukacyjnych • duży potencjał rozwoju infrastruktury turystycznej na bazie istniejących obiektów, rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych, np. do rozwoju „turystyki wędkarskiej” • wykorzystanie miejsc historycznych do organizacji imprez o charakterze lokalnych jak i ponadregionalnym, na przykład na osadzie obronnej w Grzybianach do organizowania pikników archeologicznych powiązanych na przykład z sesjami naukowymi • rosnąca świadomość roli kultury w życiu społeczno-gospodarczym • rozwój turystyki oraz rozwijająca się agroturystyka na bazie atrakcji przyrodniczo – kulturowych gminy • wzrost popytu na usługi turystyczne i wypoczynek na obszarach wiejskich i blisko natury (turystyka kwalifikowana, np. rowerowa, nordic-walking, a także wypoczynek sobotnio-niedzielny dla mieszkańców miast) • postępująca cyfryzacja mediów i zasobów dziedzictwa kulturowego • dostęp do informacji i zasobów sieciowych • duża otwartość młodych mieszkańców na nowe techniki przekazu medialnego • kultywowanie tradycji, świadomość tożsamości lokalnej • wykształcona kadra urzędników samorządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • dekapitalizacja i techniczne nieprzystosowanie obiektów zabytkowych do współczesnych potrzeb użytkowników, • brak dobrych wzorców dla wykorzystania przy adaptacji obiektów przemysłowych • ograniczone środki budżetu niepozwalające na realizację inwestycji prorozwojowych • obawa samorządu przed utworzeniem Parku Kulturowego jako formy ograniczającej swobodę inwestowania • Brak wypromowanej i stabilnej marki produktu lokalnego, również w sferze usług • brak specjalistycznego wsparcia, na przykład doradztwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami dla inwestorów ze strony służb konserwatorskich • niewystarczające inwestycje z zakresu turystyki • sytuacja zagrożenia pandemiemi – np. COVID-19 skutkująca ograniczeniami w większości aspektów życia społecznego • pogłębiające się zjawiska wykluczenia społecznego (związane m.in. z brakiem zatrudnienia, ubóstwem, trudnościami w zapewnieniu właściwej opieki społecznej i medycznej dla osób starszych), zjawisko wykluczenia cyfrowego • rozluźnienie się więzi rodzinnych i brak przywiązania do miejsca zamieszkania • polityka finansowa państwa – zmniejszanie subwencji • niedostosowanie oferty kulturalnej do zmieniających się wzorców spędzania czasu wolnego • niedostateczna wiedza o wartościach chronionych obiektów • niewystarczające środki finansowe w budżecie na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • skomplikowane procedury ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza przez osoby prywatne • zerwanie ciągłości kulturowej pomiędzy pokoleniami skutkujące zmianą systemu wartości
--	--

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z sąsiednimi gminami w celu podejmowania wspólnych inicjatyw • promocja gminy poprzez uczestnictwo w różnych imprezach kulturalnych, sportowych itp. • istnienie na bieżąco aktualizowanych stron internetowych gminy i placówek gminnych • możliwość stworzenia kompleksowej spójnej i nowoczesnej polityki informacyjnej władz gminy na bazie Lokalnej Grupy Działania „Wrzosowa Kraina” 	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych • udokumentowane złoża kopalin stanowiące w przypadku ich eksploatacji zagrożenie dla środowiska kulturowego, szczególnie stanowisk archeologicznych
--	---

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

7.1. Priorytety, kierunki działań i zadania programu opieki

Cele, kierunki działań i działania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice wynikają z dokumentów programowych wytworzonych na szczeblu krajowym, wojewódzkim, a szczególnie są zbieżne z Krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

W wyniku analizy stanu dziedzictwa kulturowego w gminie Kunice został sformułowany priorytet Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kunice na lata 2023 -2026:

„Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w gminie Kunice w celu zwiększenia potencjału kulturowego i turystycznego gminy”

W osiągnięciu zamierzenia dopomóc mają cele szczegółowe, wśród których należy wymienić:

Cel 1: Ochrona dziedzictwa materialnego i niematerialnego gminy oraz opieka nad nimi;

Cel 2: Kształtowanie tożsamości regionalnej;

Cel 3: Budowanie społecznej akceptacji dla ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;

Cel 4: Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych;

Cel 5: Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy

Cel 6: Promocja dziedzictwa kulturowego gminy.

W związku z pandemią COVID-19 (koronawirusem) pojawiły się problemy i wyzwania, związane przede wszystkim z ochroną zdrowia i życia ludzi, ale także z ochroną dzieł sztuki i zabytków, z którymi wcześniej nie mieliśmy do czynienia. W wielu instytucjach zaistniała konieczność podejmowania akcji dezynfekcyjnych / dekontaminacyjnych. Stosowane do tego środki, mające na celu uchronienie przed zachorowaniem człowieka, są niestety nieobojętne dla dzieł sztuki. Poniżej podajemy odnośnik do strony internetowej, zawierającej informacje dotyczące rekomendacji i postępowania w przypadku dekontaminacji obiektów zabytkowych i zawierających zabytkowe obiekty.

<http://www.mng.gda.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dekontaminacja-MNW.pdf>

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

7.2. Kierunki działań programu opieki oraz działania programu

Cel 1: Ochrona dziedzictwa materialnego i niematerialnego gminy oraz opieka nad nimi			
Kierunki działań:	Działania:	Odpowiedzialni za realizację, współdziałający	Źródło finansowania
1. Ochrona nieruchomego dziedzictwa materialnego	Aktualizowanie wykazu zabytków nieruchomych w dokumentach planistycznych Gminy Kunice pod kątem spójności z gminną ewidencją zabytków	Gmina Kunice	Dotacje i budżet Gminy
	zainicjowanie i uchwalenie przez Radę Gminy zaktualizowanych zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków	Gmina Kunice,	Budżety: Starostwa Powiatowego, Gminy
	opracowanie wzoru wniosku o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku, uwzględniającego możliwość dotowania prac przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
	pomoc poprzez udzielanie niezbędnych informacji właścicielom obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków w pozyskaniu środków z funduszy unijnych	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
	aktualizowanie „Planu ochrony zabytków gminy Kunice na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych” obejmującego ochronę i zabezpieczenie przed niszczeniem – w tym przed kradzieżą, pożarem, zalaniem - obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
	w porozumieniu ze Starostą Powiatu Legnickiego czytelne oznakowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków - forma oznakowania oraz treść powinna być uprzednio uzgodniona z WUOZ w Legnicy	Starostwo Powiatowe Gmina Kunice,	Budżet Starostwa Powiatowego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	<p>prorowadzenie prac pielęgnacyjnych zabytkowej zieleni będących własnością gminy (park krajobrazowy w Szczytnikach nad Kaczawą, cmentarzu w Rosochatej).</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN
	<p>pozyskiwanie informacji na temat obiektów będących własnością Gminy wpisanych do rejestru zabytków o przeprowadzonych pracach remontowych, budowlanych, pojawiających się zagrożeniach stałych i doraźnych.</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
	<p>przeгляд obiektów będących własnością Gminy ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków – w cyklach najrzadziej dwuletnich – pod kątem pojawiających się zagrożeń stałych i doraźnych.</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
2. Ochrona zabytków nieruchomych	<p>ujęcie wykazu zabytków nieruchomych w Planie ochrony zabytków gminy Kunice na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych z uwzględnieniem zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	
3. Ochrona zabytków archeologicznych	<p>ochrona i zachowanie stanowisk archeologicznych przed zniszczeniem wskutek eksploatacji kopalni (piasku) oraz przed ingerencją nieuprawnionych osób, na przykład „poszukiwaczy skarbów” korzystających z wykrywaczy metali poprzez akcje informacyjne na stronach internetowych gminy, w których znalazłoby się pouczenie o niszczeniu stanowisk i grożących za to sankcjach karnych;</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
	<p>objęcie nadzorem miejsc eksploatacji kopalni (piasku) poprzez akcję informacyjną o prawnym wymogu poinformowania DWKZ lub Wójta Kunic o odkryciu zabytków archeologicznych i konieczności wstrzymania prac eksploatacyjnych</p>	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	upublicznianie w lokalnych publikatorach, na stronach internetowych informacji o odkryciach archeologicznych w celu kreowania właściwych wzorów zachowań wobec materialnych pozostałości dziedzictwa kulturowego,	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
4. Dokumentacja i popularyzacja zasobów dziedzictwa kulturowego	uzupełnianie GEZ o inne obiekty zabytkowe, które zostaną uznane za wartościowe, czyli inwentaryzacja tzw. małej architektury: krzyży, kapliczek przydrożnych, zachowanych na terenie Gminy, w uzgodnieniu z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
	stałe uwzględnianie w aktualizowanych dokumentach planistycznych gminy ochrony dziedzictwa kulturowego gminy, poprzez zamieszczanie aktualnego wykazu obiektów w gminnej ewidencji zabytków, w tym stanowisk archeologicznych	Gmina Kunice, Jednostki Gminne	Budżet Gminy
	digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – w miarę możliwości zainicjowanie przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu programu skanowania zdjęć z archiwów rodzinnych, przedstawiających miejscowości gminy, a także mieszkańców gminy przy ich zajęciach codziennych, obchodzonych uroczystościach, świętach itp., oraz organizowanie wystaw (konkursów?) o charakterze tematycznym w szkołach i ośrodkach życia kulturalnego,	Gmina Kunice, GOKiS	
	promocja na stronach internetowych Gminy Kunice wyników badań wykopaliskowych na osadzie obronnej w Grzybianach, której ranga jest porównywalna do osady w Biskupinie, która jest znana w środowisku naukowym w całej Europie	Gmina Kunice,	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	promocja i wspieranie twórców publikacji i książek dotyczących gminy i jej zasobów przyrodniczo – kulturowych	Gmina Kunice,	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN
5. Pielęgnacja tradycji, obrzędowości	promocja i wspieranie twórczości ludowej, zarówno materialnej jak i niematerialnej - zwyczaje całoroczne na wsi, przyśpiewki, tańce, tradycyjne wyroby kulinarne mieszkańców	Gmina Kunice, Koła Gospodyń Wiejskich,	Budżet Gminy Dotacje MKiDN
	Podjęcie próby wypromowania wraz z lokalną społecznością (np. na Dożynkach Gminnych, Powiatowych lub podobnych uroczystościach) lokalnego produktu kulinarnego, który następnie możnaby wpisać na listę Produktów Tradycyjnych	Gmina Kunice, Koła Gospodyń Wiejskich, LGD	Budżet Gminy
Cel 2:			
Kształowanie tożsamości regionalnej			
1. Wspieranie działań edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu na różnych poziomach nauczania	zamieszczenie na stronach internetowych gminy krótkiej informacji o wszystkich obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków oraz publikowanie wykazu obiektów w gminnej ewidencji zabytków	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
	Upowszechnianie edukacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w organizowanie warsztatów, szkoleń, lekcji i wykładów	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
	pomoc w tworzeniu ekspozycji o charakterze regionalnym w placówkach szkolnych, bibliotece gminnej – np. wystawy fotografii pochodzące ze zbiorów rodzinnych, wystawy o historii badań archeologicznych na stanowisku w Grzybianach	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
2. Kształowanie tożsamości regionalnej w oparciu o wydarzenia historyczne, tradycje,	organizowanie konkursów i wystaw dotyczących dziedzictwa i tradycji związanych z historią terenów dzisiejszej gminy – na przykład zorganizowanie na stronach internetowych gminy konkursów z miejsc uwiecznionych na	Gmina Kunice,	Budżet Gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	starych zdjęciach, zwyczajów dorocznych		
3. Wykorzystanie pamięci historycznej do integracji społeczności lokalnej i popularyzacji dziedzictwa kulturowego	we współpracy z Muzeum Miedzi w Legnicy współorganizowanie pikników archeologicznych w Grzybianach, gdzie znajduje się obronna osada nadjeziorna z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
Cel 3: Budowanie społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego gminy			
1. Dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	opublikowanie na stronie internetowej Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami,	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
2. Edukacja mieszkańców w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami	upowszechnianie wiedzy o prawach i obowiązkach właścicieli obiektów zabytkowych na stronach internetowych gminy; upowszechnianie dobrych praktyk konserwatorskich	Gmina Kunice, DWKZ	Budżet Gminy
3. Zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz kultury	wspieranie i promowanie działalności artystycznej i kulturalnej mieszkańców	Gmina Kunice,	Budżet Gminy
Cel 4: Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych			
1. Wspieranie właścicieli posiadających obiekty zabytkowe	informowanie właścicieli obiektów zabytkowych na temat pozyskiwania nowych źródeł finansowania prac remontowych i konserwatorskich, np. odpis podatkowy w tzw. Polskim Ładzie”, programy ochrony zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środków pomocowych Unii Europejskiej (kiedy takie programy się pojawiają),	Gmina Kunice,	
2. Stymulowanie wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju przemysłów kultury i czasu wolnego	wspieranie rozwoju turystyki kulturowej, wiejskiej, sentymentalnej, tematycznej poprzez udostępnianie stron internetowych gminy organizatorom takich akcji;	Inicjatywy zewnętrzne, włączenie się Gminy Kunice i jej jednostek organizacyjnych	Finansowanie zewnętrzne, Budżet Gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

	współpraca z organizatorami turystyki oraz zagospodarowania czasu wolnego działającymi lub zamierzającymi działać na terenie gminy	Inicjatywy zewnętrzne, włączenie się Gminy Kunice i jej jednostek organizacyjnych	Finansowanie zewnętrzne, Budżet Gminy
3. Tworzenie pasm turystyczno–kulturowych	Promocja na stronach internetowych gminy szlaków turystyki kulturowej w oparciu o atrakcje historyczno-przyrodnicze gminy Kunice, np.: - szlaku osad i grodzisk obronnych w pradziejach i wczesnym średniowieczu (osada obronna w Grzybianach, grodziska w Pątnowie Legnickim i Szczytnikach nad Kaczawą) -szlaku zabytków archeologicznych - szlaku dawnych układów ruralistycznych - szlaku Parków, Dworów i Pałaców - szlaku atrakcji przyrodniczych	Gmina Kunice,	
	Promocja na stronach internetowych gminy ciągów wydarzeń odbywających się w miejscowościach położonych na obszarach poszczególnych pasm	Gmina Kunice,	
4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	Udostępnienie stron internetowych Gminy Kunice lub założenie oddzielnej zakładki w formie „Wirtualnego Muzeum Osady Obronnej w Grzybianach” w celu publikacji wyników badań wykopaliskowych na terenie osady i popularyzowania historii	Gmina Kunice,	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN,
	Opublikowanie na stronie internetowej Gminy map ze szlakami turystycznymi i opisami atrakcji przyrodniczych i historycznych na trasie ich przebiegu	Gmina Kunice,	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN,
Cel 5: Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KUNICE NA LATA 2023 – 2026

1. Poszerzanie wiedzy o materialnym dziedzictwie kulturowym i idei jego ochrony przy użyciu nowoczesnych technologii, mediów oraz różnorodnych form edukacji społecznej – w celu budowania zrozumienia konieczności ochrony dziedzictwa archeologicznego	współpraca z Muzeum Miedzi w Legnicy w zakresie promocji i popularyzowania na stronach internetowych metod dokumentowania zabytków i prospekcji terenowej, np. pozyskiwania danych skaningu laserowego i ich roli dla prospekcji w lasach i innych trudno dostępnych miejscach i udostępnienie stron internetowych gminy dla ich prezentacji	Gmina Kunice,	Budżet Gminy Dotacje DWKZ, MKiDN,
2. Popularyzacja akcji edukacyjnych na rzecz niematerialnego dziedzictwa kulturowego do wzmacniania społecznej świadomości	prezentacja tradycji folkloru regionu na przykład poprzez publikowanie treści pieśni itp. na stronach internetowych gminy; prezentacja informacji na temat tradycyjnych form budownictwa regionu, jego obrzędowości, zwyczajów dorocznych i świątecznych,	Gmina Kunice i jej jednostki organizacyjne	Finansowanie zewnętrzne, Budżet Gminy
3. Wspieranie programów badawczych i dokumentacyjnych zmierzających do stworzenia pełnej inwentaryzacji zasobów niematerialnych dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zagrożonego	Wspieranie wydawnictw z zakresu historii gminy, badań nad historią poszczególnych miejscowości gminy, literatury pamiątkarskiej.	Gmina Kunice	Budżety Gmin uczestniczących

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kunice stanowi obowiązujące prawo oraz zawarte w nim regulacje. Zakłada się, że określone w Programie kierunki i działania byłyby wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

1) instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych

- aktualizacja miejscowych dokumentów planistycznych,
- tworzenie parków kulturowych,
- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy,

- w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ujmowanie obiektów w gminnej ewidencji zabytków
- wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;

2) instrumentów finansowych

- m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;

3) instrumentów koordynacji

- m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,
- współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- współpraca z organizacjami wyznaniowymi;

4) instrumentów społecznych

- działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi,

5) instrumentów kontrolnych

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
- monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Monitorowanie Programu powinno być stałym i ciągłym procesem obserwacji zmian ilościowych i jakościowych wybranych wskaźników, dającym w efekcie informacje co do skuteczności i słuszności podjętych działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego w gminie Kunice.

Monitoring obejmował będzie następujące działania:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji celów i kierunków działań;
- ocenę osiągniętych rezultatów, stopnia wykonania przyjętych celów oraz oszacowanie kluczowych efektów Programu;
- planowanie zmian, które zostaną zaproponowane w kolejnym Programie na lata 2026-2029.

Obowiązek sprawozdawczy z wykonania programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.):

Art. 87:

5. *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Głównymi źródłami finansowania działań wskazanych w „Programie opieki nad zabytkami Gminy Kunice na lata 2023-2026” są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa, samorządu województwa dolnośląskiego oraz z funduszy europejskich.

1. W ramach budżetu państwa są to:

- środki finansowe przyznawane przez Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (w ramach programów ministerialnych np. Dziedzictwo kulturowe, Rozwój infrastruktury kultury),
- środki finansowe w dyspozycji wojewody, przyznawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ok. 2,5 mln zł rocznie).

2. W ramach budżetu samorządu województwa dolnośląskiego dotacje podmiotowe dla samorządowych instytucji kultury, dotacje dla osób fizycznych i innych podmiotów. W ramach przyjętej uchwały budżetowej na 2021 rok kwota przeznaczona na kulturę wynosiła 92 mln 307 tys. zł, zaś na kulturę fizyczną i turystykę 21 mln 839 tys. zł.

3. Środki pochodzące z funduszy europejskich:

- środki w dyspozycji województwa (np. RPO WD 2021-2027, PROW 2021-2027),
- środki UE w ramach prowadzonych polityk, szczególnie programu INTERREG Polska – Saksonia oraz Polska-Republika Czeska.

Ponadto finansowanie zadań służących realizacji Programu będzie odbywało się z wykorzystaniem takich źródeł jak:

- dochody własne samorządowych instytucji kultury,
- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat),
- środki prywatne właścicieli obiektów zabytkowych,
- środki finansowe fundacji i stowarzyszeń polskich i międzynarodowych.

W chwili obecnej znajdujemy się na progu perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 i nie jest możliwe wskazanie konkretnych programów pomocowych, z jakich będzie możliwość skorzystania. Możemy przypuszczać, że pozostaną programy finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, oraz
- centralne programy operacyjne.

Poniższe informacje dotyczące źródeł finansowania zaczerpnięto ze strony Narodowego Instytutu Dziedzictwa (https://www.nid.pl/pl/Dla_wlascieli_i_zarzadcow/finansowanie-opieki-nad-zabytkami/).

Podstawowym źródłem finansowania opieki nad zabytkami są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz poszczególnych samorządów. Finansowanie opieki nad zabytkami z tych źródeł odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący - gminy, powiatu, samorządu województwa.

Wymienione jednostki organizują corocznie nabory wniosków. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. Szczegółowy wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu określa art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, lub
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony

dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru realizowane ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, realizowane są głównie w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe” priorytet „Ochrona zabytków”.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego corocznie ogłasza (od 2005 r.) Programy, w ramach których są finansowane zadania z zakresu kultury. Ochronie i opiece nad zabytkami dedykowane są:

Program „Dziedzictwo kulturowe”:

Priorytet „Ochrona zabytków”, w ramach którego są dofinansowywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,

Priorytet „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań realizowanych poza granicami i na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- rewaloryzacji oraz prac remontowych i konserwatorskich w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju;
- rewaloryzacji, konserwacji, ochrony i zachowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej poza granicami kraju;
- dokumentowania utraconego i rozproszonego polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w tym badań naukowych, kwerend bibliotecznych, archiwalnych i inwentaryzacji;
- publikacji oraz promocji badań naukowych nad dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- upamiętniania wybitnych osób lub zdarzeń historycznych związanych z dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- pomocy instytucjom stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich poza Krajem oraz innym instytucjom emigracyjnym i organizacjom polonijnym, prowadzącym działalność w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.

Priorytet „Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego, w ramach którego można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego uwzględniająca przeprowadzenie niezbędnych prac konserwatorskich;
- udostępnianie cyfrowych zasobów za pośrednictwem urządzeń multimedialnych lub/oraz sieci rozległych (Internetu) poprzez portale internetowe;
- przechowywanie zasobów cyfrowych z zapewnieniem trwałości i bezpieczeństwa danych cyfrowych.

Priorytet „Ochrona zabytków archeologicznych, w ramach którego dofinansowywane są następujące rodzaje zadań:

- ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

Poza trybem określonym w Programach, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje również **dotacje na badania archeologiczne**, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań. Zasady udzielania określone są w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

Zgodnie z art. 83 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki, minister właściwy do spraw nauki może również przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy obiektach zabytkowych.

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Należy jednak zaznaczyć, że bieżące programy w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej ulegają zakończeniu wraz z końcem 2020 roku, należy więc oczekiwać na informacje dotyczące ich kontynuacji bądź powstaniu nowych programów w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii na lata 2021-2027.

Dotacje gminne

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2020 poz. 713) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest zadaniem własnym gminy. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytku określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy. Dotacje na prace przy obiektach włączonych do gminnej ewidencji zabytków mogą udzielać organy administracji samorządowej (wójt / burmistrz / prezydent / starosta / marszałek) na podstawie stosownej uchwały. Wojewódzki Konserwator Zabytków nie może udzielać dotacji na prace przy tych obiektach.

Rady Gminy Kunice nr XIX/112/08 z dnia 26 sierpnia 2008r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, sposobu jej rozliczania i kontroli wykonania zleconego zadania oraz postępowania z wnioskami o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy

zabytkach umożliwia udzielanie dotacji z budżetu gminy osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym posiadającym tytuł prawny do zabytku na wykonywanie prac związanych z bieżącym utrzymaniem. Wymieniona uchwała zawiera wzór wniosku o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, który należy zmienić umożliwiając aplikowanie o dotację na prace przy zabytku ujętym w gminnej ewidencji zabytków.

11. Bibliografia

- 1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r**
(Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483, oraz z 2006 r. nr 200 poz. 1471 oraz z 2009 r. nr 114 poz. 946)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483>
- 2. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej**
(Dz. U. z 2022 poz. 2512)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971410943>
- 3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**
(Dz. U. z 2022 poz. 840), wraz z aktami wykonawczymi do ustawy
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20031621568>
- 4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym**
(Dz. U. z 2022 poz. 559)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900160095>
- 5. Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**
(Dz. U. z 2022 poz. 503)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030800717>
- 6. Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane**
(Dz. U. z 2021 poz. 2351)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19940890414>
- 7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska**
(Dz. U. z 2022 poz. 2556)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010620627>
- 8. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody**
(Dz. U. z 2022 poz. 916)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040920880>
- 9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami**
(Dz. U. z 2021 poz. 1899)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971150741>
- 10. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej**
(Dz. U. z 2020 r. poz. 194 ze zm.)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19911140493>
- 11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach**
(Dz. U. z 2022 poz. 385)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970050024>
- 12. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach**

- (Dz. U. z 2022 poz. 2393)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970850539>
- 13. Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych**
(Dz. U. z 2018 r. poz. 2337 ze zm.)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19330390311>
- 14. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie**
(Dz. U. z 2022 poz. 1327)
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030960873>
- 15. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych**
(Dz. U. z 2022 poz. 1452).
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910090031>
- 16. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022**
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000808>
- 17. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**
[http://rpo2020.lubuskie.pl/wp-content/uploads/2013/01/Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 203013.pdf](http://rpo2020.lubuskie.pl/wp-content/uploads/2013/01/Koncepcja_Przestrzennego_Zagospodarowania_Kraju_203013.pdf)
- 18. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”**
[http://kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/002_Strategia DSRK PL2030 RM.pdf](http://kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/002_Strategia_DSRK_PL2030_RM.pdf)
- 19. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.**
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20170000260>
- 20. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20200001060>
- 21. Ochrona Dziedzictwa Niematerialnego**
https://www.nid.pl/pl/Dla_wlascicieli_i_zaradcow/opieka-nad-zabytkami/niematerialne-dziedzictwo-kulturowe-unesco/
- 22. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030**
https://umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Organizacje_pozarzadowe/SRWD_2030_calosc_druk.pdf
- 23. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD)**
https://irt.wroc.pl/strona-339-plan_zagospodarowania_przestrzennego.html
- 24. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2021–2024**
https://irt.wroc.pl/strona-460-program_ochrony_zabytkow.html
- 25. Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina”**
https://www.google.com/search?q=Lokalna+Grupa+Dzia%C5%82ania++%E2%80%9EWrzosowa+Kraina%E2%80%9D&ei=jURMYe-MISRrwnSnhIuIDg&oq=Lokalna+Grupa+Dzia%C5%82ania++%E2%80%9EWrzosowa+Kraina%E2%80%9D&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAMyBQgAEM0CMgUIABDNAjIFCAAQzQI6BggAEBYQHkoECEEYAFDbIljbImDNQ2gAcAB4AIABVIgBlwGSAQEymAEAoAEC oAEBwAEB&scient=gws-wiz&ved=0ahUKEwivurKI4JTzAhWEyIsKHSfCAuEQ4dUDCA4&uact=5
- 26. zagospodarowanie przestrzenne BIP Gminy Kunice**
<https://www.kunice.pl/plany-zagospodarowania-przestrzennego/>
- 27. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kunicach**
<http://www.gokis-kunice.pl/gokis/>